

«Ey yer ve göklerin Hükümranı! Vatan ve din düşmanlarına
karşı cihadımızda bize yardım et ve bizi düşmanların şerrinden koru!»

— İmam Şamil —

Birleşik Kafkasya

ÜÇ AYLIK DERGİ

YIL: 2

Mart-Nisan-Mayıs 1996

SAYI: 6

İÇİNDEKİLER

ÇEÇEN İstiklal Savaşında Son Durum Yılmaz NEVRUZ	1
Çeçenistan Sorunu, Avrasya Olayı Av. Kazım BERZEG	5
ÇEÇEN Direnişi İkinci Yılına Girerken Doç. Dr. Süreyya ÜLKER	9
İmam ŞAMİL Osman ÇELİK	11
Kafkas ve Turan Dilleri Arasında Ahmet Hazer HIZAL	16
Yeni Bir İmparatorluğa Doğru Mu? Graham E. FULLER Çeviren: H. Mansur NEVRUZ	20
Dağılan Sovyetler Birliğinden Doğan Avrupa ve Türk Ülkelerinin Bugünkü Durumları Lokman ÜZEL	27
Muhammad HAÇİLAEV ile Mülakat Çev.: Musa RAMAZAN	34
Kuzey Kafkasya'da Türk-Moğol İzleri - IV Halil ERENOĞLU	38
Avrasya Feribotu Olayının Türkiye ve Dünyadaki Yankıları	45
Rusya'nın Yeni Batağı (Alıntı) Sami KOHEN	53
Dokuz Kahraman (Alıntı) Ömer ÖZTÜRKMEN	55
Savaş Nesilleri Yılmaz NEVRUZ	56
Karaçay Algışı (Karaçay Halk Edebiyatı Araştırmaları)	59

Birleşik KAFKASYA Üç Aylık Dergi

Genel Koordinatör:
Yılmaz NEVRUZ

Sahibi:
K.K.Karaçay-Balkarlılar
Kültür ve Yardımlaşma
Derneği adına:
Hacı Murat BERK

Yazı İşleri Müdürü:
Mehmet KARAÇAY

Yazım:
Cahide BAŞÇI

Haberleşme Adresi:
Mrk. P.K. 62
ESKİŞEHİR

İdare:
Deliklitaş,
Dr. Hilmi Sk. 1/C
ESKİŞEHİR
Tel: 0.222.221 66 97
Fax: 0.222.230 34 07

Yurtdışı Yıllık Abone:
40\$

Yurtiçinde:
Dernek hesabına
125.000 TL bağışta
bulunmak suretiyle
temin edilebilir.

Posta Çeki No: 112736
(Mehmet KARAÇAY)

Dergideki yazılar kaynağı
gösterilmek suretiyle
alınabilir.

Dizgi-Baskı:
ETAM A.Ş.
Matbaa Tesisleri
ESKİŞEHİR

Yüsf E. Batca
C.E.O. President

☆ HALAL MEAT USA, INC.

Tel: (201) 742 4790

☆ TRI-CITY MEAT

Tel: (315) 697 7416

☆ 4 STAR HOLDING

Tel: (201) 742 1083

☆ KARAÇAY MANAGEMENT INC.

Tel: (201) 742 1292

☆ PATERSON MONEY TRANSFER INC.

AMERİKA ve TÜRKİYE ARASINDAKİ
PARA HAVALELERİNİZ İÇİN

☆ FUTURE HOLDING

Tel: (201) 742 1057

☆ BATCA BROS. PARTNERSHIP

Tel: (201) 267 8911

☆ MAIN CHECK CASHING

Tel: (201) 357 1707

*Tüm hemşehrilerinin
Ramazan Bayramını
kutlar, esenlikler diler...*

Address : 1095 Main Street Paterson, NJ 07503 USA

Office : (201) 357 1707 Home : (201) 267 8911

Fax : (201) 742 93 16

SKY LINER

Truck Plaza

Türker CANGOZ
President

*Tüm Hemşehrilerinin
Ramazan Bayramını tebrik eder,
esenlikler diler...*

- Repairs
- Motel
- Restaurant
- Certified Scale
- Parts Store & CB Shop
- Fax & Permit Services

EXIT 48 I-81N

- Road Service
- Truck Wash
- Drivers Lounge
- Private Showers
- Convenient Store
- Laundry Facilities

Exit 48B I-81 S.

419 Hwy 315
Pittston, PA 18640-U.S.A.

717-655-2804
Fax 717-655-9028

Öz
Marmaris
ÇAM BALI

ANIT 2 BÜFE

Seydi B. GÜLERCE
Otogar - MARMARIS

Tel : 0 252 412 82 42 - Fx 412 13 18

ÇAM BALI
NATURAL PINE HONEY

Kafkasya

Birleşik

ÜÇ AYLIK DERGİ

YIL: 2

Mart-Nisan-Mayıs 1996

SAYI: 6

ÇEÇEN İSTİKLAL SAVAŞINDA SON DURUM

Yılmaz NEVRUZ

Kafkas Halk Kahramanı Şamil Basayev'in seksen mücahit arkadıyla tertiplediği Budennovsk Baskınından sonra Rusya, Çeçenistan ile ateşkes ve barış görüşmelerine mecbur kalmıştı. O günlerde Batı Ülkelerinin ve özellikle sanayi devlerinin Moskova'ya "soruna görüşmeler yoluyla çözüm arama" baskısı gündemdeydi. Rusya bunu yapmadığı takdirde kredi musluklarının kapatılacağı söyleniyordu. Keza, Çeçenlerin sert direnişi de büyük bir ekonomik yıkımı beraberinde getiriyordu. Basayev Olayı bir yerde, Yeltsin hükümetinin ilk adımı atmasına uygun bir vesile oldu.

Grozni'de müzakerelere başlandı. İlk etapta "ateşkes" konusu görüşüldü ve her iki taraf da buna uygun yaklaştı. Nitekim çatışmalarda hissedilir bir yavaşlama görüldü. Diplomatik çevreler nerdeyse barışın tahakkuk edeceğine inanmaya başladılar. Oysa Rusya tarafı samimi değildi ve "Dünyanın gözünü boyama politikası" yürütüyordu. Haber kaynaklarını elinde bulundurduğu için de gerçeğe ilgisi olmayan bir sürü yalan haberi Batı medyasına üflemeyi ihmal etmiyordu: "Çeçenler uzlaşma taraftarı değiller", "Çeçenler ateşkesi ihlal ediyorlar", "Çeçenler işe yaramayan silahlarını bıraktılar", "Çeçenler Gnr. Romanov'a suikast tertip ettiler", "Aslan Meşedov uzlaşmaya taraftar, ama Dudayev kabul etmiyor", vs. vs... Böylece dünya kamuoyu uyutuldu. Üstelik inatçı Çeçenlere karşılık, barıştan yana bir Rusya görüntüsü verilmeye çalışıldı.

Olayların ardındaki gerçek ise bambaşka idi. Moskova'nın "ateşkes" in dışında hiçbir taviz vermeyeceği daha müzakerelerin başlangıcında anlaşılmıştı. Yeltsin'in temsilcilerinin Çeçenlere götürdükleri teklifler kısaca şöyle özetlenebilirdi:

1. Silahlı Çeçenler belli bir süre içinde silahlarını Rus askeri makamlarına teslim edecekler ve evlerine dönecekler.
2. Yasadışı Dudayev yönetimi yok sayılacak.
3. "Çeçenistan'ın Bağımsızlığı" bahse konu olmayacak.

Ancak bu şartlar yerine getirildikten sonradır ki gelecekte Çeçenya için uygun görülecek özerkliğin (muhtariyetin) kapsamı tartışılabilir.

Görüldüğü gibi Moskova Hükümeti'nin Çeçenistan Meselesi'ne getirdiği barışçı çözüm, "1991 öncesine dönmek" ten ibarettir.

Böyle bir yaklaşım, elbette Çeçen Ulusu'na hakarettir. Şayet 1991 öncesine dönülecekse, 11 Aralık 1994'ten 11 Haziran 1995'e kadar 6 ay süreyle aralıksız devam eden kanlı savaşın ne anlamı kalırdı? Binlerce mücahidin, onbinlerce sivilin vatan ve istiklal uğruna şehit düşmesi bir hiç uğruna mıydı? Ya o binlerce yaralı ve mülteci durumuna düşen yüzbinlerce günahsız insan? Ya yakılan-yıkılan evler, yerlebir olan köyler-şehirler? Bunların suçu neydi?

Tabiatıyla müzakereler düğümlendi ve hiçbir konuda anlaşma sağlanamadı. Ama Rusya, Dünya kamu oyunun dikkatini Çeçenistan'dan uzaklaştırmaya muvaffak oldu. Görsel ve yazılı medya Çeçen Bağımsızlık Savaşı'nı süratle gündemden düşürdü. Böylece canavar, gözlerden uzak bir şekilde avıyla baş başa kaldı. Gelen haberlere göre, Kızılordu ile KGB'nin yerini alan gizli servis birlikleri Çeçenistan'da "sistemik bir soykırım" programını icra etmektedirler. Sudan bahanelerle sivil yerleşim birimlerine saldırılmakta ve hedef gözetilmeksizin "kıyım ve yıkım" a devam edilmektedir. Çeçen mücahitler de tecavüze uğrayan halklarını ve yurtlarını akıllara durgunluk veren bir celadet ve metanetle savunmaktadırlar.

Netice itibariyle ülkede barış ümidi kalmamıştır. Çeçenler son neferlerine kadar savaşımaya karardılar. Rusların yıpratma ve bezdirme politikaları Çeçenlerin azmini kıramamıştır.

Öte yandan Moskova'nın 17. Aralıkta Çeçenistan'da seçim yapmaya kalkması, göstermelik barış sürecini temelli ortadan kaldırmıştır. Nüfusunun tamamı yerinden oynamış, sükûnet sağlanmamış, her tarafında silahlı askerlerin kol gezdiği bir ülkede "seçim" ne anlama gelirdi? Maksat, 4 yıl önce Çeçen halkının hür iradesiyle Devlet Başkanlığı'na seçilen Cohar Dudayev ile Çeçenistan parlamentosu'nun meşruiyetini ortadan kaldırmaktı. Kendi haber ajansları aracılığıyla Dünya kamuoyuna Çeçenistan'daki seçimlerin normal ve meşru bir ortamda yapılmakta olduğunu, propagandaya başlayan Rusya, eski parlamento başkanı Çeçen asıllı ünlü politikacı Ruslan Hasbulatov'u da ikna ederek cumhurbaşkanlığına aday olmasını sağladı. Hatta üçüncü sınıf yetkililerin ağzından "Dudayev'in de aday olabileceği" haberi yayıldı. Maksat dünya kamuoyunu, seçimlerin tüm Çeçen halkınca kabul gördüğüne inandırmaktı.

Tabiatıyla, bu oldu bitti karşısında bağımsızlıkları için savaşan

Çeçenler isyan ettiler ve seçimlere katılmayacaklarını bütün Dünyaya duyurdular. Keza, bu şartlar altında milli iradeyi ortaya çıkaracak meşru ve doğru bir seçimin fiilen yapılmasının mümkün olmadığını da Dünya kamu oyuna açıkladılar. Seçimin, sadece bir göz boyama olduğunu kısa zamanda farke-den Ruslan Hasbulatov ise adaylıktan çekildi. Dudayev'in aday olması bahis konusu değildi ve kala kala Moskova'nın maaşlı memuru Toku Zavgayev kalmıştı.

17 Aralık 1995 günü sözüm ona seçimler yapıldı. Rusya'nın tüm propaganda gayretlerine rağmen Çeçenler sandık başına gitmediler. Sadece yerleşik Ruslarla Rus uşaklığı yanlısı bir avuç Çeçen oy kullandı. Resmi makamlar kullanılan oy sayısı hakkında tatminkâr bir açıklamada bulunamadılar, sadece "% 50'nin biraz üzerinde bir katılım oldu" demekle, gülünç vaziyeti geçiştirmeye çalıştılar.

Bütün bunlardan sonra ülkede, olumlu yönde hiçbir gelişme olmamıştır. Moskova'nın askeri yöntemlerle Çeçen direnişini kırma politikası yürürlükte-dir. Hükümette yapılan değişiklikler de bunun kanıtıdır: Kafkasya'daki Rus Ordularının komutanı Gnr. Kulikov İçişleri Bakanlığı'na, eski KGB görevlisi Primakov Dışişleri Bakanlığı'na atanmıştır. Sertlik yanlısı Yeltsin ile Savaş Bakanı Gnr. Graçov'u da göz önüne getirecek olursak "kare as" tamamlan-mıştır ve bu dörtlü Kafkasya'yı kan ve ateşle boğmaya kararlıdır.

Göstermelik seçimlerden sonra Çeçen soykırımına hız verilmiştir. Ül-keye giriş-çıkışlar çok sıkı denetlendiği için yabancı basın mensupları yete-rince haber toplayamamakta ve işlenen cinayetler Dünya kamu oyunundan gizlenmektedir. Bu durum karşısında Çeçenler, seslerini duyurmak için "**ses getirici**" eylemler yapmaya karar vermişlerdir. Mücahit komutanlardan **Salman Raduyev**'in "**yalnız kurt**" isimli serdengeçti timinin 9 Ocak 1996 günü Dağıstan'ın Kızlar (Kızılyar) kentini basarak 2000 sivil rehlin alması, bilahare bunların büyük kısmını serbest bırakarak 150 kadar rehine ile sınır-daki Pervomayskaya köyüne intikali ve orada gelişen olaylar Çeçenlerin strateji değişikliklerinin ilk somut göstergesidir. Bu girişim sayesinde bütün Dünyanın dikkati Çeçen-Rus savaşına teksif edilmiş ve Çeçen İstiklal Mücadelesi, günlerce dünya medyasının ilk gündem maddesini oluşturmuş-tur. Bir diğer önemli sonuç da mücadelenin, Kuzey Kafkasya'nın öbür böl-gelerine yayılma noktasına gelmiş olmasının anlaşılmasıdır. Şimdilik enine boyuna tahlil edilmemesine rağmen Türkiye'nin Karasularında cereyan eden "Avrasya Feribotu Olayı" da Çeçenlerin Bağımsızlık mücadelelerine Türk

kamu oyunun açıkça destek verdiğinin kanıtı olmuştur. **Birincisi**, olayı Kafkas kökenli Türk gençleri gerçekleştirmişlerdir. **İkincisi**; "Gemi Kaçırma" eyleminin mahiyeti anlaşılır anlaşılmaz, kısa zamanda Çeçenistan Davasını yürekten destekleyen "ma'sheri bir şuur" oluşmuştur. Bazı çatlak sesler istisna edilecek olursa, görsel ve yazılı medya büyük bir açıklıkla bu ma'sheri şuurı yansıtmıştır. Netice itibariyle Çeçen İstiklal Mücadelesi, başta kardeş Türkiye olmak üzere dost ülkelerin ve tedricen diğer ülkelerin sempati ve desteğini kazanmaya başlamıştır. Dünya kamu oyunun Çeçen Azatlık Mücadelesi'ne ilgi duymaya başlaması da Rusya'yı çok müşkül duruma düşürecektir. Görülüyor ki yeni Çeçen Stratejisi "Çeçen Sorunu" nu Çeçenistan'ın dışına çıkarmaya yöneliktir ve ilk merhalede başarı da kazanmıştır.

Buna karşılık Moskova'nın politikasında herhangi bir değişiklik yoktur. Dünya sustukça "askeri tenkil" hareketine devam edecektir. Azatlık ateşinin Dağıstan'a ve diğer Kafkas Özerk Cumhuriyetlerine sıçramaması için de her çareye başvurulacaktır.

Emperyalist Rusya kabullense de kabullenmese de Çeçen Ulusu "azatlık" kazanmaya karatlıdır. Bu defadaki kıyam, mazidekilerden çok daha şuurlu, teşkilatlı, planlı ve kernal seviyesindedir. Çeçenler Rusların gaddarlıklarına alışıkırlar ve onlardan asla korkmamaktadırlar. Bir yıldan beri anayurtlarında, asrın en kanlı ve tahripkâr savaşlarından biri cereyan etmektedir. Buna rağmen fütura düşmemişlerdir.

İstiklâl aşkları, Allah'a olan inançları ve Allah Resûlü'ne bağlılıkları Çeçenleri çok güçlü kılmaktadır. Bu sebepten dolayıdır ki 150 kadar Çeçen mücahit, Pervomayskaya'da uçaklar ve helikopterlerle desteklenen ve köyü üç çember halinde kuşatan koca Rus ordusuna **günlerce** karşı koymuş ve kuşatma halkalarını yararak rehinelerle birlikte Çeçen karargâhına ulaşmıştır. **Salman Raduyev** ile "yalnız kurt" isimli mücahit timinin olağanüstü başarısını fizik kanunlarıyla izah etmek mümkün değildir. Takva sahibi Çeçen mücahitlere tıpkı Bedir'de, Uhut'da, Çanakkale'de olduğu gibi ilâhî yardımın ulaştığı muhakkaktır, biz buna inanıyoruz.

Bağımsızlığına kavuşmakta bu derece kararlı ve inançlı bir ulusun hedefe varmasını hiçbir güç önleyemez, sadece geciktirebilir. Rusya da bunu yapmaktadır.

Av. Kâzım BERZEG'den BASIN KURULUŞLARINA MEKTUP...

ÇEÇENİSTAN SORUNU, AVRASYA OLAYI, TÜRKİYE İLİŞKİSİ ve RUSYA'NIN TÜRKİYE'YE HAKSIZ ŞANTAJI KONULARINDA HUKUKİ MÜTALAA

Av. Kâzım BERZEG

Avrasya Feribotu olayı dolayısıyla yazılanların yarattığı Hukuki Yorum-Kıyas kargaşası nedeniyle, Zatı Âlinizi de işgal ediyorum. Yeni Yüzyıl'da 21 Aralık 1994'te "Çeçenistan'ın Bağımsızlık İlanı Meşrudur" başlığıyla yayınlanmış yazımı da sunuyorum. (*)

Bendeniz, milletlerarası yargı organlarındaki davalarım, aldığım emsal kararlar ve yayınlarım dolayısıyla, bazı Üniversitelerimizin çalışmalarına "milletlerarası hukuk uzmanı" sıfatıyla da çağırıldım.

Herşeyden önce de bir "insan Hakları Savunucusuyum". Türkiye genelinde ve özellikle Güneydoğu'da ağır insan hakları ihlalleri olduğunu, en önce ve sürekli yazanlardanım.

Hukuk Mantıktan İbaret Değildir. Böyle olsaydı, kurallara gerek kalmazdı. Hukuksal yorum, kurallara dayanılarak yapılır. Milletlerarası hukuk bakımından da aynı ilke geçerlidir.

Milletlerarası hukukun kaynakları, Milletlerarası Adalet Divanının statüsünün 38. maddesinde belirlenmiş olup, bu, dünyada hala temel metin değeri taşımaktadır. Bu maddeye göre "Milletlerarası teamüller ve medenî ülkelerdeki uygulamalar" milletlerarası hukukun temel kaynaklarıdır.

Devlet Hukukuyla ilgili bütün kaynaklarda, devletler üçe ayrılır. Bunlar:

- 1-Konfederal Devletler
- 2-Federal Devletler
- 3-Üniter Devletler'dir.

Eski Sovyetler Birliği Anayasası, taşıdığı önem nedeniyle, eskiden beri bildiğim anayasa modellerindendir. İngilizce ve Türkçe metinleri de elimde.

Sovyetler Birliği, Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın Birleşmiş Milletler kuruluşuna, bağımsız devletler gibi kurucu üye olarak katılmalarından da anlaşılacağı gibi, Konfederal Bir Anayasa modeline sahip idi. Birliğe dahil 15 devletin her birisi de kendi bünyelerinde federal devletler idiler.

Bilindiği gibi, federal devletler de federe devletlerin birleşmesinden oluşur.

Rusya, Ukrayna, Gürcistan vs. Sovyetler Birliği zamanında da Federal Devletlerdi.

(*) Yeni Yüzyıl, 21 Aralık 1994, Perspektif sayfasına bakınız (B.K.)

Bu federal devletlerin içindeki federe devletlere de "Özerk Cumhuriyetler" adı veriliyordu.

Rusya eskiden ve şimdi bir federasyon, 1957'de tekrar kurulan Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti de bir federe devlet idi. Çeçenistan'ın da, Sovyetler Birliği Anayasasına göre, kendi parlamentosu, seçimleri, devlet başkanı, hükümeti, idaresi vardı.

Dudayev, Sovyetler Birliği mevzuatına uygun olarak seçilmiş Çeçenistan Cumhurbaşkanıdır.

Türkiye bir üniter devlettir. Türkiye'de Dudayev'le kıyas edilecek herhangi bir kimse yoktur. Türkiye'de anayasal konumu olan bir özerk cumhuriyet de yoktur. Bu nedenle milletlerarası hukuk yönünden, Türkiye'nin güneydoğu sorunu Çeçenistan'la, Dudayev de Apo ile kıyaslanamaz.

Milletlerarası hukukun teamül ve emsal tatbikat kaynakları, Çeçenistan'ın bağımsızlık ilanını hukuken meşru kılmaktadır.

Halkların kendi kaderini tayin hakkı, birleşmiş milletler statüsünün 1/2 maddesinde yazılı, ayrıca, eski Sovyetler Birliği Anayasasında da yer alan bir haktır.

Milletlerarası teamülde bu hak, 1946'dan itibaren, sömürgelerin bağımsızlık taleplerinde uygulanmıştır. 1990'dan itibaren de, federasyonlar için uygulanmaya başlanmıştır.

Yugoslavya, Çekoslovakya ve Kanada (Rusya Federasyonu gibi), Federasyon idileri. Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek, Makedonya (Aynen Çeçenistan gibi), Yugoslavya Federasyonuna bağlı federe devletlerdi. Çek ve Slovak Federe Devletleri ve Kanada'da Quebec hukuki açıdan Çeçenistan'dan farklı olmayan Federe Devletler.

Bilindiği gibi, Batı Ülkeleri, Hırvatistan'ın, Slovenya'nın vs. tek taraflı bağımsızlık kararlarını, Belgrad'daki Federal Yönetimin mutabakatını almadan tanıdılar. Çekoslovakya'daki şekil farklı olmakla beraber, bağımsız Çek ve Slovakya Devletleri de ihtilafsız tanındı.

Son örnek, Kanada - Quebec'teki bağımsızlık oylamasıdır. Bağımsızlıktan yana oylar, % 50'yi geçseydi, Quebec'de bağımsız olacaktı. Quebec misali, aynı zamanda, milletlerarası hukukun bir diğer kaynağı olan "Medeni Ülkelerdeki Uygulamalar" dandır.

Tabiatıyla dünyada, yine Federal Bir Devlet Olan İsviçre gibi başka örnekler ve Cenevre'nin 1989'da "Bağımsızlık İçin Halk Oylaması" benzeri örnekler var. Uzatmıyorum.

Ben, bilinen siyasi içtihadımla, dinler arasında da fark gözetmiyorum.

Ancak, Hristiyan'ların, açıkça görülen çifte standartları var. Hristiyanlar için tabii gördükleri hakları, özellikle Hristiyan'lara karşı gelen müslümanlardan esirgiyorlar. Çeçenler, şayet müslüman değil de hristiyan olsalardı, hele Rusya da müslüman olsaydı, Avrupa, Amerika "Milletlerarası Hukuktaki Yeni Teamüle ve Medeni Ülkelerdeki Emsale" dayanarak, Çeçenistan'ın bağımsızlığını baştan kabul ederlerdi.

Avrupa, Amerika ister kabul etsin, ister etmesin, milletlerarası hukukun yeni objektif kaynaklarına göre Çeçenistan'ın bağımsızlığı en azından Hırvatistan kadar meşrudur. Rusya Çeçenistan'da, Irak'ın Kuveyt'te olduğu gibi Gayri-Meşru İşgalci

Güçtür.

Tarih, Türkiye'yi Kuzey Kafkasya ile ilk bakışta sanılandan çok daha fazla bağılılık içine sokmuştur. İki örneği hatırlatayım: Misâkı Milli Türkiye Cumhuriyeti hudutlarını belirleyen Amasya Protokollerinin altındaki dört imzadan üçü Kuzey Kafkasyalılara aittir. (M. Kemal, R. Orbay, Bekir Sami İstanbul Hükümetini temsil eden Bahriye Nazırı **Karzek Salih Paşa**) protokoller bir başka Kuzey Kafkasyalı **Cemil Cahit Toydemir**'in evinde imzalanmıştır. Kuvayi Milliye'nin sembolü de Çerkez Kalpağıdır.

Yalnız, Türkiye, Osmanlı'nın isteğiyle göçmüş 5 milyon civarında vatandaşın dışında, Osmanlı son dönem ve Türkiye Cumhuriyeti kuruluş ve yönetimine çok daha etkin biçimde katılmış unsur olma özelliğini de Kuzey Kafkasyalılar taşımakta ve bu durum, dünyada da bilinmektedir.

Avrupa'da, tesadüfi kişisel temaslarımızda, siyasi ve diplomatik çevrelerin, Türkiye'nin Kuzey Kafkasya ile çok yakın ilişkisini bildiklerine ve hatta Kuzey Kafkasyadaki hukuki sorunların milletlerarası alana Türkiye tarafından getirilmesi gerektiğini ifade ettiklerine şahit olduk.

Türkiye'nin dünyada bilinen ve meşru karşılanan bu ilgi ve hakkı nedeniyle, Rusya Türkiye'yi, sürekli tehdit altında bulundurmakta ve Kuzey Kafkasya'daki hukuk dışı uygulamalarını Türkiye'ye zorla tasdik ettirmek politikası gütmektedir.

Rusya, Kuzey Kafkasya'daki tutumunu, bu bölge ile en yakın ilgisi olan Türkiye'ye tasdik ettirmek yoluyla, dünyada meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bu amaçla Türkiye'ye sürekli şantaj ve baskı yapmaktadır.

Hukuk açısından, üniter devlet olan Türkiye'nin Güneydoğu, Kürt, PKK Sorunu ile, 1957'den bu yana Federe Devlet olan ve Rusya Federasyonunun "Federasyonun Yeniden Kurulması Safhasında" teklif ettiği federasyon anlaşmasına da katılmamış bulunan Çeçenistan arasında hiçbir benzerlik, ilişki olmadığı halde, Rusya PKK ile Türkiye'yi tehdit etmektedir.

Rusya Türkiye'ye yıllardan beri açıkça şantaj yapmaktadır.

Milletlerarası hukuka göre, Rusya Çeçenistan'da işgalci güçtür.

Üniter bir devlet olan Türkiye Güneydoğu'da işgalci güç değildir.

Diyarbakır'da hiçbir zaman, 1957'den beri Grozni'de olduğu gibi, Parlamento, Devlet Başkanı, Parlamento Binası, Hükümet olmamıştır.

Türkiye'de İnsan Hakları ihlal edilmekte ve bu Güneydoğu'da yoğunlaşmaktadır. Ben de bu yoldaki düşüncemi daima ifade etmekteyim.

Ancak, Çeçenistan'ı bu açıdan da Güneydoğu'ya benzetmek insafsızlık olur.

Rusya 300.000 nüfuslu Grozni'yi, bir yıl içinde, hava, kara bombardımanlarıyla, ikinci dünya harbi sonrasındaki Berlin'den daha harap hale getirmiştir. Diğer Çeçen şehirleri de aynı durumdadır. Çeçenistan'da bir yıl içinde, %95'i sivil, 60.000 insan öldürülmüştür. Bu tüm nüfusun % 6'sıdır. Güneydoğu nüfusumuzun % 6'sı, 300.000 eder.

Çeçenistan'da nüfusun tamamına yakınının evleri yok edilmiştir. Güneydoğudaki

on yıllık tahribat, Çeçenistan'daki bir yıllık tahribatın onda biri değildir. Diyarbakır, Grozni gibi havadan bombalanmamıştır. Hava hareketi yalnızca silahlı eylemcilere yöneltilmiştir. Çeçenistan, Filistin dahil, hiçbir örnekle kıyaslanamaz.

Hukuki farklılık yanında, yaratılan fiili durumlar arasında da çok büyük fark vardır.

Yaratılan fiili durum bakımından da, Çeçenistan – Güneydoğu benzetmesi insafsızlıktır. Tabiatıyla Güneydoğu'daki insan hakları ihlallerini de kabul etmiyorum.

SONUÇ

Çeçenistan'da, milletlerarası hukuka açıkça aykırı biçimde, yirminci yüzyılın en büyük katliamı sürdürülmektedir. Batı, Çeçenistan konusunda çifte standart içindedir.

Türkiye'nin yöneticileri, Rusya'ya karşı çok tavizkâr davranmışlar, haksız olduğu halde Çeçenistan işgali başladığından itibaren, Çeçenistan'ın Rusya'nın iç işi olduğunu tekrarlamışlar, Rusya'nın ısrarlı talebi üzerine, Sayın Çiller, Moskova'da Kızıldoru Törenine de katılmıştır.

Rusya'nın Çeçenistan işgali, milletlerarası hukuka aykırı ve Çeçenistan'ın bağımsızlık talebi, en azından Hırvatistan kadar hukuka uygun olduğu halde, Kuzey Kafkasya ile en yakın ilişkisi olan ve gerçekte Çeçenistan'ın hukukunu milletlerarası siyasi platformda savunmak bakımından en önde mükellefiyet sahibi olan Türkiye bu mükellefiyetinin gereğini de yerine getirmemiştir.

Türkiye'den Çeçenistan'a, resmi kanallardan, bu kanalların bilgisi içinde hiçbir yardım gitmemiştir.

Türkiye'nin böylesine tavizkâr tutumuna rağmen, Rusya'nın şantajı artarak sürmektedir. Avrasya Feribotu Olayı, şantajın artarak sürdürülmesine vesile olmuştur.

Kuzey Kafkasyalıların gelenek ve kültürü insan öldürmeye izin vermez.

Bu gelenek nedeniyle Dudayev, alınan Rus esirlere eziyet etmemiş, annelerine teslim etmiştir.

Şamil Basayev ve Salman Raduyev olaylarında, Çeçenler tarafından tek bir rehine öldürülmemiş, rehine alınanlara olabildiğince iyi muamele yapılmıştır. Avrasya Feribotunu ele geçirenler de aynı geleneğe uymuşlardır.

Medeni Dünya Hukuk Sistemlerinin tamamında, meşru müdafaa kavramı ve müessesesi vardır.

Bu hukuki müessese, İtalya'dan alınan Türk Ceza Kanununun 49. maddesinde şöyle ifade edilmiştir.

“Gerek kendisinin gerek başkasının nefesine veya ırzına vuku bulan haksız bir taarruzu filhal defî zaruretinin bais olduğu mecburiyetle” işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez. TCK 61 m.'ye göre “İhtiyariyle vazgeçme” de beraat nedenidir.

Bütün medeni ülkeler kanunlarında olduğu gibi, Türk Ceza Kanununda da, başkasının canını kurtarmak için işlenen fiiller için de ceza verilmez.

ÇEÇEN DİRENİŞİ İKİNCİ YILINA GİRERKEN

Doç. Dr. Süreyya ÜLKER

11 Aralık 1995'te Rus işgaline karşı sürdürülen Çeçen direnişi birinci yılını doldurmuştur. Aradan geçen bir yıl bu savaşın kısa sürede bitmeyeceğini düşünenleri haklı çıkarmıştır. Geçmişte de Ruslar Kuzey Kafkasya'yı hiçbir zaman kısa sürede dize getirememişlerdir. Kızıldoru 1920 yılında bağımsız Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'ne saldırdığında başını Uzun Hacı adlı bir Avar önderinin çektiği, Avaristan ile Çeçenistan'da yoğunlaşp 1.5 yıl süren çetin bir direnişle karşılaşmıştı. 18. ve 19. yüzyıllarda İmam Mansur, İmam Şamil, Mehmet Emin Paşa, Hacı Grandük Berzeg gibi önderlerin uzun yıllar sürdürdükleri ünlü Kafkas savaşları 20. yüzyıldaki direnişlerin tarihi tabanını oluşturmaktadır.

Dergimizin daha önceki sayılarından birinde dördüncü ayına giren Çeçen direnişini irdelerken savaşın Kuzey Çeçenistan ovasında yoğunlaştığını, Ruslar bu bölgeyi denetim altına alırlarsa savaşın güneydeki ormanlık, dağlık bölgeye kayarak çete savaşına dönüşeceğini düşündüğümüzü belirtmiştik. Ulusal güçlerin ormanlara çekilmelerinden sonra Ruslar böyle bir çete savaşını göze alamamışlar, Basa Şamil'in Budennovsk baskınından sonra barışa hazır olduklarını belirtmişlerdir. Savaşın durması, akan kanın dinmesi, onurlu bir barışın yapılması hepimizin isteğidir. Ne var ki Budennovsk baskını sonrasında

Çeçenistan'da Basayev veya Raduyev'in fiilleri, tüm Çeçen halkına yönelmiş katliamı önlemek içindir.

Pervomaiskaya'daki gibi, vahşice bir katliam olduğu artık dünyaca anlaşılan bir hareketin durdurulması için yapılan hiçbir hareket, çağdaş ceza hukuku ilkeleri çerçevesinde cezalandırılamaz.

Avrasya Feribotu Olayı ceza hukukundaki kasıt şartı bakımından da suç değildir. Eylemcilerin kasdı (amacı) yalnızca bir katliamın durdurulmasıdır. Bu bakımdan fiilleri terörizm olarak ta nitelendirilemez.

Rusya'nın Türkiye'yi tehdit edebilecek bir askeri gücü kalmamıştır. En seçkin birliklerinin Çeçenistan'daki hali ortadadır.

Değerli basım mensuplarımızın bu hukuki ve fiili gerçekleri de dikkate almaları dileği ve sonsuz saygılarımla...

6 ay süren bırakışma dönemi Ruslar'ın içtenlikten uzak olduklarını, amaçlarının bu ülkede yürüttükleri korkunç soykırımı örtbas ederek dünya kamuoyuna barışçı görünmek olduğunu göstermiştir.

Geçen bir yıl içerisinde Çeçenistan'da 70.000 suçsuz insan Ruslarca öldürülmüştür. Bunun 30.000'i Sunçkale'nin üç ay süreyle gece gündüz bombalanması sırasında yaşamını yitirmiştir. Sunçkale'de Rus bombalarının etkisiyle ölenlerin üçte birinin Rus olması bu devletin kendi soydaşlarının canına da değer vermediğini göstermektedir. 400.000 Çeçen komşu İnguşistan ile Dağıstan'a, 30.000 Çeçen yurttası Rus da Rusya'ya sığınmış, 200.000 Çeçen ülkeden ayrılmamakla birlikte evinden uzaklaşarak iç göçmen durumuna düşmüştür.

Çeçenistan'ın ulusal nüfusunun 850.000 olduğu düşünülünce soykırımın boyutu daha iyi anlaşılmaktadır. Demek ki Çeçenistan, ulusal nüfusunun % 7'sini bir yıl içinde yitirmiştir. Ulusal nüfusun %47'si ülkeden ayrılmış, % 24'ü evinden olmuştur. Yani ülkenin ulusal nüfusunun yaklaşık % 80'i insan haklarıyla bağdaşmayan uygulamaların kurbanı olmuştur. Türkiye'nin nüfusunu 60 milyon sayarsak bunun % 7'si yaklaşık 4 milyon olmaktadır. Dolayısıyla Çeçenistan'ın bir yıl içerisinde verdiği 60.000 şehit (70.000'den Sunçkale'de ölen 10.000 Rus'u düştük) bu ülke için Türkiye'de bir yıl içerisinde 4 milyon kişinin ölmesine eşdeğerdir.

10.000 yurttaşımızın kanlısı olan 10.000 PKK'lı için insan haklarından söz ederek Türkiye'yi sıkıştırmaya çalışan sözüm ona insanlık havarisi batı ülkeleri bu verilerden utanç duymalıdır. Türk sınırına yığılan 500.000 Kürt'ü korumak için Irak'ın toprak bütünlüğünü çiğneyerek olaya el koyan Birleşmiş Milletler örgütü çok daha büyük boyutlardaki bu kıyım karşısında niçin eyleme geçmemektedir?

Temmuz'dan Aralık'a dek silahların bir ölçüde sustuğu Çeçenistan'da savaş, Rus yanlısı kukla yönetimin göstermelik bir seçimle yasallaştırılmaya çalışılması üzerine yeniden yoğunlaşmıştır. Kuzeydeki ovalık bölgenin Sunçkale'den sonra en büyük yerleşim birimi olan Güdermes şehri bu savaşın odağı olmuştur. Bu da, Ruslar'ın bırakınız ormanları, şehirleri bile daha yeterince depetimi altına alamadıklarını göstermektedir. Son olarak Ocak ayında Çeçen direnişçiler Dağıstan sınırları içerisindeki Kızlar Kalesi'ne baskın düzenlemişlerdir. Bu baskını Dudi Cevher Paşa'nın güveysi yönetmiştir. **Dağıstan'ın Karanogay bölgesinin merkezi olan Kızlar Kalesi Terek Irmağı kıyısında yer almakta, adını Amazonlar'dan almaktadır. Rusça adı**

İMAM ŞAMİL *

Osman ÇELİK

18. yüzyıl sonlarında Kırım, Ruslar tarafından işgal edilmişti. Osmanlı Devleti'nin, Karadeniz'in kuzeyinde bulunan bütün kaleleri düşmüştü. Gelişen Rus gücü önünde, binlerce mil uzunluğundaki sahil şeridi, kısa zamanda çözülmüştü. Birbirinden uzak direnme noktaları, ikmal yetersizliği yüzünden uzun süre durumlarını koruyamamışlardı.

Osmanlı Devleti'ne bağlı kabul edilen bu kuzey topraklarında, başanlı kalıcı nitelikte bir düzen kurulamamıştı. Bu geniş alanlar üzerinde yaşayan topluluklar arasındaki tek müşterek özellik; sadece, sere serpe, sorumsuz bir şekilde yaşama özlemiydi. Onun için, ortaya çıkan sonuç, pek şaşırtıcı değildi.

Osmanlı Devleti'nin, Karadeniz'in kuzeyindeki egemenliği çökünce, Kuzey Kafkasya Rusya ile göğüs göğüse geldi. Rusya, Çar IV. İvan döneminden beri, tasarlanmış, hesaplı bir programla güneye sarkıyordu. Daha Kırım düşmeden çok önce, Kafkasya üzerinde de bazı ilerlemeler sağlamıştı. Terek boyunda kaleler inşa edilmiş, Kazak köyleri kurulmuştu. Kızlar-Maniç-Azak arasını birleştiren hat; gerektiğinde savunma, gerektiğinde taarruz sınırı kabul edilmişti.

(*) Bu yazı, 1980 yılında yazılmış ve İstanbul'da Kuzey Kafkasya Dergisi'nde yayınlanmıştı. Günümüzde, Kafkasya Olayları'nın gündeme gelmesi nedeniyle, tekrar okuyucuya sunulmasında yarar görülmüştür.

Kyzliar olup, bu söz Türk basınına yanlış olarak Kızılyar biçiminde geçmiştir. Bunu da bu vesileyle düzeltme gereğini duyuyoruz. Adı geçen bölge Nogay Türkleri'nin doğu kolu olan Karanogaylar'ın tarihi yurtdur. Bölgede Rus kökenli Terek Kazakları da yaşamaktadır. Bunlar son yıllarda bölgenin Dağıstan'dan ayrılarak doğrudan doğruya Rusya'ya bağlanması için yoğun baskı yapmaktadırlar. Rus yönetimi bu konuyu, Dağıstan'ın bağımsızlık özlemlerini dizginlemek için baskı aracı olarak kullanmaktadır. Dolayısıyla baskının bu bölgede gerçekleşmiş olması da anlamlıdır. Bu baskının bir başka önemli yanı savaşın Dağıstan'a sıçradığı, dolayısıyla bütün Kuzey Kafkasya'ya yayılmakta olduğunu göstermesidir.

Sözlerimize son verirken yeni yılın Kafkasya'ya onurlu bir barış getirmesini diliyoruz.

1797 yılında Şamil, doğduğu zaman, Kafkasya üzerindeki Rus baskısı bütün şiddetiyle hissedilir olmuştu. Rus garnizonlarından oluşan çember, günden güne daralıyordu. Bu, Kafkasya'nın, tarih boyunca gördüğü geçici istilâlardan biri değildi. İnşa edilen her kalenin çevresine, Kazaklar, topraksız Rus köylüleri çekirge gibi üşüşüyordu. Gelenler, bir daha çekilmemek üzere yerleşiyorlardı.

Şamil, işte bu kıyasıya kavganın sürüp gittiği günlerde doğdu. Bu ortamda büyüdü. Gülemeyen, endişeli bir çevrede gençliğini idrak etti. Sarsılmaz bir iman, bilmiş bir irade ile yurt savunmasına katıldı. Milletinin önderi, ümidi oldu. Sonsuz keder veren, acı sonu gördü. Elinde olmayarak, herşeyi Allah'a havale etti. Medine'de, Peygamberin yakınında ruhunu teslim etti (1871).

Mücadelesi gibi, hayatı da anlamlı bir şekilde son buldu.

Şamil, Dağıstan'da, Gimri Köyünde doğmuştu. Babası, Dengalara mensuptu. Dengalar, sıradan bir Avar ailesiydi. Hunzah Hanları'nın nüfuz bölgesinde yaşıyorlardı.

Şamil, ilk temel bilgileri, Arakan köyünde, Sait Efendi'den aldı. Üstün bir zekâ ve geniş bir sezgi gücüne sahipti. Bu özelliklerini gören hocalarının takdirini kazandı. Kırsal kesimin yetiştirdiği ünlü hekim, Abdülaziz Efendi'nin tecrübelerinden yararlandı. Nakşibendi Tarikatı büyüklerinden Şeyh Cemalettin Efendi'den feyz aldı. İman konusunda, takvaya erişti. Bilgi ufku genişledi.

Dağıstan'da, bazı köylerde, klasik medrese eğitimi yapılıyordu. Güçlü bir merkezî hükümet olmadığı için, medreseler, halkın desteği ile yaşıyordu. Öğrenim yuvaları, Nakşibendi Tarikatı'nın zaviyeleri durumunda idi. Başta Şeyh, O'na bağlı müritler, asıl nüveyi oluşturuyordu. Öğrenciler, tarikatın prensiplerine bağlı imanlı kişiler; ülke halkının aydın kesimini meydana getiriyordu.

Nakşibendi Tarikatı'nın kurucusu, Behaeddin Şah-ı Nakşibend, milâdî 1340 yılında Buhara civarında bulunan, Kasr-ı Arifan köyünde doğmuştu. Köklü bir eğitim görmüş, iki defa hacca gitmiş, birçok öğrenci yetiştirmişti. Müridleri, Orta Doğu'ya, Kafkaslara, Anadolu'ya dağılmış, O'nun görüşlerini yaymışlardı. Hayata bağlı, dinamik nakşibendi dervişleri, Osmanlı Devleti'nin yükselme ve genişleme döneminin akıncı ruhunu beslemişlerdi.

Nakşibendi Tarikatı'nda, altı esas mevcuttu: 1-Zikir (Allah'ı anma ve ibadet), 2-Murakabe (Nefsi kontrol), 3-Kalbi vukuf (Sezgi), 4-Muhabbet (Sevgi), 5-Nisbeti hıfz (Bilgi ve bunun için şeyhi rehber edinmek), 6-Mürşid sohbeti (Şeyh'in başkanlığında her konuyu tartışmak).

Şah-ı Nakşibend, izlediği yolu şu şekilde tarif eder: «Zahirde (açıkta) halk ile, bâtında (gizlilikte) hak ile bulunmak».

Tarikatın temel esaslarından «kalbi vukuf», insanı yücelten en büyük unsurdur. «Allah, gerçeği kişinin kalbine yerleştirmiştir. Sonra da, o gerçeği nefsanî arzularla örtmüştür. Eğer insan, nefsanî arzularını kalbinden çıkarıp atarsa, gerçeği görür. Gerçeği gören, Allah'ını da bilir». «Kalbi vukuf» düşünerek gerçekleşir.

Kur'an ve Hadis-i Nebeviyi esas kabul eden Nakşibendilik; İslâmi görüşü kavramağa çalışmaktan, İslâmi görüşü hayata uygulamaktan ibarettir. Karanlık, belirsiz amaçları yoktur.

Kuzeydoğu Kafkasya'da; Gazi Muhammed, Hamzat Bek ve Şamil üçlüsü, bu okulun öğrencisi olmuşlardır. Nakşibendi Tarikatı'nın bu temel esaslarına göre yetişmişlerdir.

Nakşibendi Tarikatı, İslâm dünyası içinde oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Ancak, Kafkasya'da meydana getirdiği heyecan, hiçbir yerde görülmemiştir. Amacı, ruhu ılgunlaştırmak; kalbi sevgi dolu, barışçı insan tipini ortaya çıkarmak olan tarikat, Kafkasya'da âdeta metod değiştirir. İmanlı, yürekli; ölümü hiçe sayan fedailer yetiştirir, Sertleşir.

Kafkasya'da Mürşid, zaviyede postu üzerinde oturan bir aksakallı değildir. Mürşid: önderdir, yöneticidir, kumandandır. Belinde kılıcı, omuzunda tüfeği vardır. Gerektiğinde camide, zaviyede konuşur, nasihat eder. Gerektiğinde, müridlerinin önünde, yalın kılıç vatanı savunur. Emirler verir. Kanunlar koyar. Bunları uygular. Ama, «sözüm söz» diyen bir despot değildir. Önemli kararlar almak için, naipler meclisinin fikirlerini öğrenir. Hatta, yönettiği halka danışır.

Mürşid-Mürid ilişkisi; saygı, güven ve itaate dayanır. «Müridizm» adı verilen bu hareket, şartların zoruyla ortaya çıkmış, dini-millî bir harekettir. 19. yüzyıl Kuzeydoğu Kafkasyası'nda, vatanı saran harici tehlikeye karşı ortaya çıkan sosyal bir reaksiyondur. Vatanın içine düştüğü tehlikeye rağmen, Avar Hanları'nın ihaneti, soylu beylerin vurdum duymazlığı karşısında, halkın başkaldırmasıdır.

İmamlar, soy kütükleri ne olursa olsun, halkın önderi olarak ortaya çıkmışlardır. Halkın ve naipler meclisinin oyuyla seçilmişlerdir. Nakşibendi Tarikatı esaslarına bağlı müridizm hareketi, demokratik bir harekettir. Kuzey Kafkasya'nın geliştirdiği orijinal bir modeldir.

Gazi Muhammed ve Hamzat Bek, Şamil'den önce, İmam (önder) olmuşlardır. Yönetim devirleri kısa süren bu iki zat, üstün yeteneklere sahip idiler. Şamil'e kıyasla, biraz daha kaderci bir görüşü benimsemişlerdi. Buna rağmen, vatan uğrunda şehit olurken, Şamil'in izleyeceği yolu aydınlatmışlardır.

Hunzah şehrinde hüküm süren Avar Hanları, Ruslarla dost olarak, sahip oldukları mülkü koruyabileceklerini sanıyorlardı. Kuzey Kafkasya'nın bağımsızlık idealine gölge düşüren bu hareket, affedilecek gibi değildi. Gazi Muhammed, Hunzah'daki saltanata son vermeden, Gimri müdafaasında şehit oldu. Hamzat Bek ise, bu işi, bir dereceye kadar başardı. Avar Hanları'nın soyundan geldiği halde, Kafkasya'nın istikbali için çekinmeden onlara cephe aldı. Avar Hanedanı'nı ortadan kaldırdı.

Ne var ki, Han ailesine bağlı olanlar, İmam Hamzat'ı daha sonra şehit ettiler. Bu cinayete, daha sonra, bağımsızlık savaşlarının ünlü kumandanları arasında yer alan Hacı Murat da karışmıştı. Hacı Murat, öldürülen Hanzadelerin süt kardeşi oluyordu.

Hamzat Bek, 18 Eylül 1834 Cuma günü, Hunzah camiinde şehit edilmişti. Bu olayı, kararsız, kaygılı günler izlemiştir. Nihayet, 2 Ekim günü, Aşilte köyünde

toplanan naipler meclisi, Şamil'i «İmam» seçmiştir.

İmam Şamil, dağınık güçlerle, düşmana karşı durulamayacağını biliyordu. Teşkilatlanmış tek merkezden emir alan, tek merkezden yönetilen bir ülke istiyordu. Başarı için, ülkenin sahip olduğu bütün kaynakların tek elde toplanmasının şart olduğuna inanıyordu.

Açıkça belirtmemiş olmasına rağmen, bütün Kuzey Kafkasya'nın tek bir devlet hâlinde bütünleşmesini istiyordu. Aldığı tedbirlerin, giriştiği işlerin bu amaca yönelik olduğu açıkça görülür. Tasavvur ettiği devlet modeli, özerk bölgelerden oluşan federal bir vasıf taşır. Bölgelere sesleniş şekliyle, bu temayülünü ortaya koyar.

Savunma için, elindeki kuvvetleri bizzat yönetirken; idari, mali uygulamalara girer. Mıntıkalarında ülkenin saygı gören, bütün büyüklerini etrafında toplamayı başlar. Adları, Kuzey Kafkasya tarihinde daima anılacak ünlü birer kumandan yapar. Şuayb Molla, Duba, Taşof Hacı, Sadu, Ahverdil Muhammed, Kabet Muhammed, Hitinav Muşa, Danyal Sultan ve Hacı Murat bunların en tanınmış olanlarıdır. Müridleri ise, birer efsane kahramanıdır.

Sadece, Kuzeydoğu Kafkasya'yı savunmaz. İşgal altındaki Orta Kafkasya'yı, Kabartay Bölgesi'ni de tekrar kazanmak için gayret gösterir. Rus himayesine giren, Gürcüstan'ı uyarmaya çalışır. Güvenle yaslandığı ulu dağların arkasında, kendine, daha sağlam destek arar.

Bağımsızlık savaşı, Batı Kafkasya'da da devam ediyordu. Batı'da, Doğu'daki gibi, dini vasıfları olan müridin teşkilâtı yoktu. Ancak, vatan sevgisi ve bağımsız yaşama idealinden doğan sonsuz bir ihtirasla, düşmana karşı durulmuştu. İmam Şamil, vatan bütünlüğünü sağlamak, millî güçler arasındaki ittifakı tamamlamak için, Batı'ya, kendisini temsil edecek naipler göndermiştir. 1842'de Hacı Muhammed, 1844'de Süleyman, 1846'da Muhammed Emin naib olarak, Batı Kafkasya'ya gitmiş ve görev yapmışlardır.

Batı'yı yöneten, bölgenin bir Millî Meclisi vardı. Ülke büyüklerinin oluşturduğu bu meclis, savunma ve idari işleri yürütüyordu. Şüphesiz, olağanüstü durumlar için, pek elverişli bir aktiviteye sahip değildi. Yetkilerin, daha seri kullanılabilmesi için, İmam Şamil'in gönderdiği naipler etkili olmuştur. Özellikle Muhammed Emin, başarılı çalışmalar yapmıştır.

İmam Şamil'in askeri harekâtı, başlı başına bir konudur. Çağın en modern, en güçlü ordularından biri olan Rus Ordusu'na karşı yapılan savunma, dünya savaş tarihinin en önemli olayları arasında yer alabilir. Eşit şartlarda yapılan bir mücadele olsaydı; Ruslar, asla Kafkasya'ya ayak basamazlardı.

İmam Şamil, üstün bir kumandan, güçlü bir hatip, zeki bir yönetici idi. Ne var ki, Kafkasya için, geç gelen bir liderdi. Kafkasya'nın kötü kaderi belli olmuştu. Rusya, Karadeniz'in kuzeyinden, Osmanlı Devleti'ni uzaklaştırmıştı. Batı'da, Fransız ve Alman tehlikesi kalmamıştı. Osmanlı-İngiliz-Fransız ittifakı çözülmüştü. Güney'de, İran, uzun sürecek bir uykuya dalmıştı. Orta Asya'daki, Türk hanlıkları çoktan çökmüştü. Henüz millî birliğini kuramayan Kuzey Kafkasya, çok geniş kaynaklara sahip Rusya karşısında yapayalnızdı.

Kuzey Kafkasya'nın tek bir vücut haline gelmesi için, sosyal yapı henüz müsait değildi. Halk, okumamış yığınlardan ibaretti. Aydınlar yok gibiydi.

Hür kalmak için, bütün millet ölmeğe hazırdı. Fakat, bu yeterli değildi. Yeterli olmadı.

Bütün bu olumsuz şartlara rağmen, akıl almaz destanlar yaratılmıştır. Büyük İmam, müridleriyle, vatansever halkıyla, tek bir yürek, tek bir yumruk olmuştur. Düşmanın önüne büyük bir cesaretle dikilmiştir. Hazar sahilindeki ovalardan, yamaçlara, yüksek dağ doruklarına; Terek boyundan, Kuban Nehri'nin kaynaklarına kadar, durmadan at sürmüştür. Doğduğu Gimri avulunu, Ahulgo Kalesi'ni, vatanın her karış toprağını adım adım savunmuştur. Güçlü topçu bataryalarının koruduğu, Rus garnizonlarına saldırmıştır. Dargo ormanlarında, düşmana kan kusturmuştur.

Fakat savaş, güç dengesine dayanır. Kuvvetler arasında biraz eşitlik varsa, kahramanlıktan söz edilebilir. Kafkasya'da, işte, bu durum yoktu. Bir taraf, korkunç gücüyle, bir milleti topyekûn imhaya kalkışmıştı. Öbür taraf ise, esaret altına girmek-tense, ölmek, mahvolmak için direniyordu.

Doğu ve Batı'da, direnen iki küçük bölge; modern silahlara sahip yarım milyon-dan fazla Rus Ordusu tarafından sarılmıştı. Köyler yakılıp, yıkılıyor; ele geçen halk, geriye, iç bölgelere sürülüyordu. Korkunç bir terör ve katliam sürdürülüyordu.

Halkın mukavemeti kırıldıkça, ateş çemberi, her gün biraz daha daraldı.

Büyük İmam, Günip Dağı'na çekildiği zaman, yanında sadece dört yüz kişi kalmıştı. Oysa, Dağıstan'daki bu eski kartal yuvasını kuşatan Rus kuvvetleri altmış bin kişiden fazla idi.

Rus harekâtı, 9 Ağustos 1859 günü başladı. 20 Km. uzunluğundaki Günip yay-lasını, dört yüz muharip yirmi yedi gün savundular. Arazî kırık, yalçın kayalardan, dik yamaçlardan oluşuyordu. Sert toprak, dağlıların diliyle konuşuyordu. Düşmana, kolay kolay geçit vermiyordu.

Nihayet, Rus Birlikleri, gedikleri savunan bir avuç insanı çiğneyerek yaylaya çıkmayı başardılar. Küçük Günip Kalesi'ni, topçu bataryaları ile kuşattılar. Burası aslında kale değil, küçük bir Avar köyü idi.

Büyük İmam'ın yanında, Günip köyünün vatansever köylüleri, bir avuç sadık müridi, oğulları, kadınlar ve çocuklar vardı.

Büyük İmam, Büyük Mücahid, 25 Ağustos 1859 günü, öğleden sonra teslim oldu. Bu bitişi, bu son tabloyu anlatmak, çok güç.

«Teslim olma» merasiminde hazır bulunan Rus Generali Baryatinski ve yakınını-dakiler, Şamil ve Kafkasya davasının bittiğini kabul ederek, gurur duymuş ve sevin-mişlerdir.

Fakat, yanılmışlardır. Büyük insanlar, daima milletlerinin kalbinde yaşarlar.

Kafkasya'nın bağımsızlık davası henüz bitmemiştir. İmam Şamil, Kafkasya'nın istiklâl mücadelesinde, her zaman manevî bir ışık olarak, yolumuzu aydınlatmaya devam edecektir.

KAFKAS ve TURAN DİLLERİ ARASINDA TARİH ÖNCESİNE DAYANAN KOMŞULUK ve BAZI DİL İŞTİRAKLARI

Ahmet Hazer HIZAL

Bilindiği gibi M.Ö. 2000-1500 arası âri diller konuşan kavimlerin Avrupa, Yakın-Doğu ve Hindistanı istilâ çağıdır. O zamandan beri Avrupa (Bask, Fin, Macar ve Türklerin dışında) Âri diller konuşmaktadır. Hind Avrupa adı da verilen bu diller Afganistan, İran ve Hind yarımadasının büyük bir kısmını istilâ etmiştir. Âri öncesi (Prearyen) çağda ise Kafkas, Anadolu, Trakya, Yunan yarımadası âri olmayan diller konuşuyordu. Bunların büyük ölçüde Yafetik diller (Kafkas dilleri) veya Turani diller olduğu bilim âleminde kabul gören bir görüştür. Hatti (Protohitit), Truva, Trak, Karya, Foça, Hurri, Urartu, Sumer, Elâm ve Yunan yarımadasının yerli halkı sayılan Pelasgların ve pek çok arkaik kavmin arien olmayan diller konuştuğu, sonraki istilâlarla asimile edilerek tarihin karanlıklarında kayboldukları bazı belgelerden anlaşılmaktadır. Eski çağın büyük tarihçisi Herodot, Yunanistanın otokton halkı Pelasglar hakkında şu ilginç hükümde bulunmaktadır:

"Pelasglar hangi dili konuşuyorlardı kesin bir şey diyemem. Bugün yaşamakta olan gerçek Pelasgların diline bakarsak, yabancı bir dil konuşuyorlardı. Bu ırktan olan Attika halkı (Atinalılar) da Yunanistana göçerken kendi dilini bırakmış başka bir dil almıştır. Gerçekten Kreston ve Plakia'da oturanlar bugünkü komşularının dilini konuşmazlar, kendilerine özgü bir dilleri vardır. Hellen milleti ise ta başlangıçtan beri dilini değiştirmemiştir. Bunlar ilk önce zayıf ve azlıkları fakat sonra yavaş yavaş yayıldılar, birçok milletler arasında yer buldular. Çünkü başta Pelasglar olmak üzere barbar kabileler bunların saflarına iltihak ediyorlardı. Pelasglar ise zannıma göre çoğalmıyan barbar bir ırk olarak kaldılar". (1)

Birçok medeniyetler kurmuş ve sonraki kültürlere besiklik yapmış bu eski kavimler tarihçilere büyük bir saygı telkin eder. Çoktan kaybolmuş Yafetik dillerin günümüzde yaşayan bakiyeleri, Kafkas dilleri, İspanya'da Pirene dağlarındaki Bask dili ve Hindikkuş dağlarının unutulmuş bir yaylasına gizlenmiş Buruşask dilidir. Antik çağı araştırmada anahtar rolü üstlendiği için bu esrarengiz dillere büyük önem verilmektedir.

Tarihçiler işte bu eski çağlardan beri Kafkas ve Turan kavimlerinin komşu olarak veya içiçe yaşadıklarını ve bazı kereler birlikte medeniyetler kurduklarını kabul ediyorlar.

Türkmenistanda Aşkabad yakınındaki Anau harabelerinde yapılan arkeolojik incelemeler M.Ö. 9000-4500 arasında yaşamış eski bir medeniyeti ortaya çıkarmıştır. Burası o devirlerdeki Önasya Sumer, Sus ve Sind nehri havzasında Mahenjo-Daro ve Harappa harabelerinde ve Uzakdoğuda eserleri keşfolunan medeniyetler arasında bir

(1) Herodot Tarihi Çev: Ö. Rıza Doğrul, C.I shf. 34-35, İstanbul 1941

vasıta ve onların ilk başlangıç merkezi olmuştur. İran arkeoloji uzmanı Prof. Herzfeld, Mahenjo-Daro, Sus ve Anau kültürlerinin Kaspi kavminin eseri olduğuna kani bulunmaktadır. Eski Yunan tarihçilerinin ve özellikle Heredot'un bildirdiği bu kavim ne İran ne de Turan ırklarına mensupdu. Onların Kafkas ırklarından bir kavim olduğu sanılmaktadır (2). Herhalde bu kavim bugün Hindikuşa yaşayan ve Arilerin Hindistanı işgalinden önce Ortaasyanın güney kısımlarını kaplayan büyük bir halkın kalıntısı olan Buruşaskların ceditidir. Bunların dili Kafkasya'nın Abhaz dili ile de yakından ilgilidir. Tanınmış Tarihçi Prof. Dr. Zeki Velidi Togan Umumi Türk Tarihine Giriş adlı eserinde bu konudaki görüşünü şöyle ifade ediyor:

"... Fikrimce Anau'da ve Horasan'ın diğer noktalarında Arilerden önceki Medeniyeti bu harabelerde birçok eserler bırakmış olan Altay kavimlerinin cedleri ile bu Kaspiler yaratmış, Sümer ve bazı Önasya medeniyetlerinde iz bırakan o eski Altaylılarla hep bu Kaspi kavimlerinin cedleri bulunmuşlardır. Türkmenistan'daki eski Türklerin mezarlarında bulunan kafatasları, keza bugünkü Türkmenlerin kafatasları buralarda vaktile Türklerin diğer kavimlerle geniş oranda karışma devreleri geçirdiklerine kanıtlık eder (3).

Çin kaynaklarına göre Hunların tipleri M.Ö. Çinlilerle temasları sırasında uzun boylu, beyaz ve elâgözlü idi. Sinolog Prof. Eberhard ve Dr. A. Legendre Çin kaynaklarına dayanarak yaptıkları araştırmalarda Hunlar ve Göktürkler zamanında eski Türk tipinin büyük ölçüde sarışın kuzey insanının özelliklerini taşıdığını ortaya koymuşlardır.

Kafkas ve Turan kavimleri arasındaki gelenek ve karakter ayniyeti de dikkat çekicidir. 19. yüzyılın sonlarında Altaylardaki Şamanî Türkleri inceleyen W. Radloff Sibirya'dan adlı eserinde:

"Altaylarda evlilik ve aile hayatı mükemmeldir. Evlilik sadakatine aykırı hareketler son derece enderdir ve ağır bir şekilde cezalandırılır. Kadın erkeğe hitap ederken onun ismini anmaz. Apşıyağım (ihtiyarım) der. Kayınpederinin eşiğinden içeri adım atamaz. Kadın erkeğini her zaman desteklemeye çalışır, erkek de ona saygılı davranır. Başkaları yanında onu Apakayım diye çağırır. Arkadaşları yanında hiçbir zaman onunla eğlenmez ve şakalaşmaz. Bir erkeğin bir kadına dayak attığı görülmemiş bir şeydir. Altaylılarda kız ve erkekler arasında görüşme serbesttir. Çocuğa ad verme doğumdan sonra Yurta ilk giren şahsın adı aile reisi tarafından verilir. Önceki çocuklar ölmüşse yeni doğan çocuğa mümkün mertebe fena bir ad takarlar (4). Misafiri ve kendilerine sığınanları hayatı pahasına korumaları, yiğitlik gelenekleri, hileden nefret eden temiz karakterleri, yaşlılara ve kadınlara verdikleri değer ve yukarıda saydığımız gibi pek çok gelenekler Kafkas ve Turan kavimlerinde aynıdır.

Kafkas dillerinde gerek konuşulan Türkçeye gerekse arkaik Türkçeye benzeyen birçok kelime vardır. Bir örnek olarak Adige dilinde tesbit edebildiğim Türkçeye yakın bazı kelimeler ve gramer özellikleri aşağıda gösterilmiştir:

(2) Umumi Türk Tarihine Giriş Prof. Dr. Zeki Velidi Togan İst. 1946, shf. 8-9, 23-24.

(3) Aynı eser shf. 25

(4) Sibirya'dan Radloff çev. A. Temir ,1954 İstanbul, Cild I, shf. 321

Adigece

Yâne

Yâte

Tetej

Nenej

Uğoyin

Ap, ep

Kakorep

Şıl

Şiep

âze

Adre

Mı

Kako

Kamuk

Kuvu

Ğın

Vuzı

Upe

Yebov

Fesak

Yev

E

Egu

Koçı

Yiğu (Vakhte)

Şidiğu vukakuağ?

Türkçe

Ana

Ata

Dede

Nine

Yığmak, toplamak

Ap, ep (Divanı Lûgatittürk C. I., shf. 34)

Değil, yok

(Ap bu ap ol: Bu değil o değil. Ne bu ne o.)

Gelmiyor

Var

Yok

Uz, Uzman, eli işe yatkın

Eli uz kişi (D.L. Türk C.I, S. 46)

Adruk (D.L. Türk C. S.98)

Ayrı, başka

Olumsuz yapar. (Gel, gelme)

Gel

Gelme

Derin, (Kuyu)

"Kuv" kelimesi bugünkü Karacayca'da da canlı bir şekilde kullanılmaktadır.

Yığlamak, Ağlamak

Ağrı, sızı

Dudak, öpmekten.

(Karacayca'da "uppa" şeklinde kullanılır.)

Öp

Sakın

Döv, vur

El

El ayası

Kucak, Koçuş: Kucaklaşmak

(D.L. Türk C.I., S.34)

Vakit, Oğur (D.L. Türk C.I, S. 53)

Ne oğurda keldin? Ne vakit geldin?

..Jiy	Çık (küçültmek için kullanılır)
Khaluğjiy	Ekmekcik, küçük ekmek
Tseli	Söğüt, Tal (Eski Türkçe)
Kulage	Kul, Köl, Çukur (kulak çukur olduğu için muhtemelen bu anlamda)
Brivun	Koymak, Burmak
Briuv	Oyma aleti
Bo	Karaçayca'da "buruv" şeklinde kullanılır.
	Bol, çok
Mı	Bu
Doğu	İyi, Edgü (D.L. Türk, C.I., S. 79)
Gusen	Küsmek
Mah	Mah, al.
	İç Anadolu'da "meh" şeklinde kullanılır.
Ğuçı	Demir. Kurç: Demir, Çelik
	Kurççı: Demirci (D.L. Türk, C.I, S. 343)
Min	Bin, Mın
Ule, Deyle	Delî
Kaçen	Kaçmak, Koşmak.
Gâne	Gömlek, gönek
	Gön: Hamdeniden yapılmış gömlek
Çık	Çık
Yipşe çık	Yukarı çık
Hon	Sövmek
	Hun: Kaba (D.L. Türk, C. 3, S? 138)
Tengiz (Hı)	Deniz
Bay	Bay, Zengin
Meli	Koyun (Melemekten)
Cegu	Ocak. Karaçayca "Ot-cağa" denir.
Temir	Temirkazık, Kuzey
Telemaç	Dılmaç, Tılmaç
Kare (Şütse) (Fvitse)	Kara
Kame	Kama
Alaşe	Alaca: İğdiş edilmiş at.

YENİ BİR İMPARATORLUĞA DOĞRU MU? RUSYA, KAFKASYA ve ORTA ASYA

Graham E. FULLER

Çeviren: H. Mansur NEVRUZ

Orta Asya ve Kafkasya'nın geleceğine jeopolitik bir açıdan baktığımızda, iki hususu yakından incelememiz gerekir: Rusya'nın rolü ve eski Sovyetler Birliği'nin müslüman devletlerini güttüde nüfuzu altına almaya başlayan komşu ülkelerin rolü.

Bu yazı temelde, gelecekte Rusya ile eski Kafkas ve Orta Asya devletleri arasındaki ilişkiyi inceliyor. Şu bir gerçektir ki Rusya ile bu devletler arasındaki bağ, önümüzdeki on yılda da gelecek için en önemli unsur olmaya devam edecektir. Bunun yanısıra bu yazıda, Rus etkisinin inişte olduğu ve neticede komşu bölgelerden gelecek etkilenmenin iyice ön plana çıkacağı temelde tartışılacaktır.

Kafkasya ve Orta Asya üzerindeki Rus nüfuzunun yegâne sebebinin müstemlekeci faaliyetlerin ürünü olduğunu hatırlatmakta fayda görüyorum. İmparatorluğun gücü, müstemlekelerine tabii ki bazı faydalar sağlamıştır. Eğitim, alt yapının tamamlanması, teknoloji ve daha geniş ve teknik olarak daha gelişmiş bir kültürle olan bağlantılar. Rusya'nın müstemlekeci varlığı, gerek Çarlık döneminde gerekse Sovyet döneminde olsun, bu avantajların çoğunu sağlamıştır.

	Karaçayca "alaşa" şeklinde kullanılır.
Nâşe	Şaşı
	(Sondaki şe aksaklık ifade eder)
âşe	Eli çolak
Gupşıs	Düşünce
Gupşısai	Düşünceli
	(L eki aynı Türkçedeki anlamı taşır.)
Uşı	Tane tane söylemek, saymak
	(Ğıbze yeusi: Ağır tane tane söylüyor).
Sa	Saymak (D.L. Türk, C.I, S. 281)
	(Karaçayca'da "San, sanav" şeklinde kullanılır.)
Psi	Su

Kelime karşılaştırırken eski kelimeler seçilmiş. Adigelerin İslâm kültürüne geçtikten sonra kullanmaya başladıkları Arapça ve Farsça kelimeler ayrı bir araştırma konusu olduğundan dâhil edilmemiştir.

Sovyetlerin tecrübesi birçok müstemlekeci tecrübeleri de aşmıştır. Neredeyse bir yüzyıl boyunca Kafkasya ve Orta Asya devletleri totaliter kurallara tabi tutulmuş ve suni bir şekilde çevrelerindeki komşu dünyadan izole edilmiştir. Daha aşırı olarak, pazar güçleri bastırılmış olan bir ekonomik sisteme zorlanmışlardır. Bunun sonucunda hem Rusya ile hem de kendi aralarındaki ekonomik ilişkiler bozulmuştur. Bu durumun düzeltilmesi uzun zaman alacaksa da, soğuk savaş sonrası dünyasının daha tabii şartları altında gerçekleşeceğinden, yeni yeni ilişkiler kurulacak ve Rusya ile olan suni ilişkiler büyük değişimler gösterecektir.

Bölgenin jeopolitik geleceğine uzun vadeli baktığımızda, bu devletlerin gelecekteki politik oryantasyonlarına şimdiki zamanın bir ipucu teşkil etmeyeceğini kabul etmek gerekir. Gerçekten de şimdiki zaman, geleceği anlayabilme açısından yanıltıcı olur. İki temel hipotezim var:

Orta Asya devletleri milliyetçiliğin daha dar çerçeveli bir tanımlanması yoluna yönelecekler ve etnik temizliği hızlandıracaklardır; umarız kan akmadan gerçekleşir.

Rusya tekrar imparatorluğunu kurma yönünde birtakım çabalara girecektir. Fakat BDT (Bağ. Dev. Top.) ölmeye yüz tutmuştur. Rusya bu gayretlerinde hayal kırıklığı yaşayacak ve bu bölgede giderek artan oranda nüfuzunu kaybetmesinden dolayı, her türlü neo-empyralist politikasına karşı artan bir muhalefeti karşısında bulacaktır.

MİLLİYETÇİLİĞİN DAHA KATI BİR TANIMI

Bölge, öz kimliğinin arayışı içindedir. Bu devletler modern mânâda hiçbir zaman dünya sahnesinde bağımsız milletler olarak yer alamamışlardır. Sovyet kuralcılar tarafından oluşturulan "Cumhuriyetler" nispeten yenidir ve milli devletler olma yolundaki prosesi henüz başlatmışlardır. Onlar daha yeni yeni gerçek modern kimliklerini, potansiyel müttefiklerini, rakiplerini ve muhaliflerini keşfetme hürriyetine erişmişlerdir. Bu süreç uzun sürecek ve kaçınılmaz bir biçimde uzun vadeli oryantasyonu etkileyecektir. Bu oryantasyon Rusya'dan uzaklaşma yolunda olacaktır.

Orta Asya devletlerinin liderleri de uzun vadeli gelecek için bu devletleri temsil edebilme özelliklerini kaybedecektir. Bu liderlerin hemen hemen hepsi, ya neo-komünist karakterdedir ki bunlar büyük otoriter bir yapı içinde eski Sovyet özelliklerinin büyük çoğunluğunu muhafaza etmektedirler ya da Sovyet sistemi ve oryantasyonlarınca derinden etkilenmişlerdir. Bu kişiler politik düzeni ellerinde tutmakta olup, alternatif liderlerin ortaya çıkmasına mani olmaktadır. (Kırgızistan'ın Akaev'i biraz daha yumuşaktır).

Gelecek çok daha farklı olacaktır. Sonuçta, günümüzün liderlerinden daha milliyetçi olan yeni alternatif liderler ortaya çıkacaktır Orta Asya'da. Milliyetçi liderin temel özelliği, Rusya'ya doğru daha az yönelmiş olması durumu ile belirlenecektir. Bir müddet için, muhtemelen, hatta kesinlikle anti-Rus bir kimliğe bürüneceklerdir.

Liderler kendilerini millet oluşturma prosesine adayacaklar, bu da maalesef ülkedeki diğer azınlıkların, özellikle de Rusların (yalnızca onların değil) pahasına gerçekleşecektir. Bir süre önce ortaya çıkan, fakat görevden uzaklaştırılan Gürcistan'ın Gamsahurdiya'sı, Azerbaycan'ın Elçibey'i, Tacikistan'ın daha demokratik, daha milliyetçi ve islamcı partilerle olan tecrübesi ve Orta Asya'da aforoz edilen milliyetçi partilerin (Erk, Birlik, Yeltoksan, vs.) karakterleri bu tahminimi desteklemektedir. Gelecekte, etnik çatışmaların (sürtüşmelerin) günümüze göre artacağını söyleyebiliriz.

Bugünkü neslin seçkin ve aydınlarının büyük bir bölümü ciddi şekilde Moskova'ya yönelmiş durumdadır (Moskova'yı sevseler de, sevmeseler de). Bunlar ana dilleri gibi Rusça bilmektedirler, belki Ruslarla evlenmişlerdir ve gelecekte Rusça'nın bir seçkinlik sembolü olmayacağı bir yurttaki fonksiyon sahibi olabilmek için yeteri kadar teçhizata sahip değillerdir. Aksine, öz dillerini konuşamamak onlar için küçük düşürücü olacaktır. Bu nesil (belki de ikinci nesil) sahneden zamanla ayrılacaktır, fakat proses şimdiden başlamıştır. Rusya artık Rusya'ya göçetmek isteyen ve akıcı şekilde Rusça konuşabilen Kazakları kabul etmemektedir. Öz kültürünün içinden büyüyen (yetişen) seçkinler zamanla daha baskın hale gelecektir. Bu süreç hız olarak devletten devlete ve bölgeden bölgeye değişecektir.

Prensip olarak, millet kurmanın zaruretleri ile liberal, multi-etnik bir devlet oluşturma hedefleri arasında temel bir çatışma vardır. Söz konusu milliyetler bir karar vermek durumundadırlar: Ya uluslaşma projesinin takipçisi olmak; öz dillerini, adetlerini, islâmi inançlarını, kendi devletlerindeki egemenliklerini canlandırmak, korumak, geliştirmek ve demografik dengeyi kendi düşüncelerine göre geliştirmek şıkkını seçecekler; ya da öz kültürlerinin birçok yönden zayıflayacağı, hatta uzun vadede kültürel, politik ve ekonomik ilişkiler yönünden daha kuvvetli olan Rus kültürüyle yüzyüze geldiğinde, ortadan silineceği bir liberal, multi-etnik devletin peşinde olacaklardır. Bu son seçeneği hiç kimse sevmeyecektir; özellikle de, milli kültür ve hedeflerinin asırlardır inkar edilmesinden sonra. Şu bir talihsiz gerçektir ki, geleceğin dalgası etnik temizlik (nispeten kentsiz olmasını umuyoruz) olacaktır.

BDT'NİN ZAYIFLAMASI

Rus etkisi bakımından, önümüzdeki on yıl içinde BDT'nin önemini kaybedeceğine katılıyorum. Rusya, Orta Asya devletleri için ekonomik cazibesini yitirecektir. Günümüzdeki ekonomik bağların çoğu geçmişten arda kalanlardır. Zamanla Rusya ve Orta Asya devletleri arasındaki ekonomik ilişkiler daha rasyonel gelişecektir. Buna karşın, komünist dönemde isimleri geçmeyen birçok ülkenin ekonomik etkisi artarak hissedilmeye başlayacaktır: Çin, Hindistan, İran, Türkiye, Pakistan, Avrupa, ABD ve Japonya. Elbette ki Rusya'nın ekonomik rolü her zaman belirgin olacaktır. Fakat artış nispeten daha yavaş gerçekleşecektir.

Rus dilinin kullanılması da önümüzdeki bir buçuk nesilde bariz bir şekilde aza-

lacak, kademe kademe yerini İngilizceye terkedecektir. Engin kültür zenginliğine rağmen Rusça, uluslararası bir dil olarak kullanışsızdır. Şimdiden birçok ailenin evlerinde çocuklarıyla ve işyerlerinde öz dillerini konuştukları bildiriliyor. Yabancı şirketlerle çalışan işyerlerinde iş bulmak, İngilizce konuşabilme şartına bağlanıyor.

Rusya, eski cumhuriyetlerin birçoğunu BDT yapısı içinde tutmak için büyük çabalar harcayacaktır, fakat uzun vadede buna devam edemeyecektir. Yayılımcı, neo-emperyalist, masif ve sert önlemler eski Doğu-Batı sürtüşmesinin yeniden başlaması demek olacaktır. Rusya'nın, Rusya yanlısı liderleri aktif tutabilmesi için giriştiği sert politikalar uzun vadede başarısız olacaktır. Tacikistan, Gürcistan, Azerbaycan, Moldova ve Çeçenya örnekleri aklımızda tazeliğini koruyor. Bu operasyonlar, Rusya'nın bir gönüllü birlik veya birleşik devlet kurma iddiasında olduğunu belgeliyor. Orta Asya ve Kafkas devletleri ihtiyatlı olacaktır. Eğer Rusya bir BDT yapısını empoze etmekte ısrar ederse, bu devletlerin bağımsızlık çabaları daha da yoğunlaşacaktır.

Orta Asya ve Kafkas devletlerinin milli müdâfaa stratejilerine bakacak olursak, bu devletlerin milli bağımsızlık ve entegrasyon emellerini en fazla tehdit eden unsurun yine Rusya olduğunu görürüz. Rusya, Kazak ve Kırgızların ilgisini çekebilmek için Çin'in bu devletlere saldırdığı korkuya güvenmektedir. Özbek yayılımcılığı da bu devletleri (Tacikistan dahil) ürkütmektedir. Bölgede bir Rus savunmasının varlığı, desteğe ihtiyaçları olan şimdiki neo komünist otoriter devlet yöneticilerini rahatlatacaktır. Bu rejimler ne kadar daha halkçı ve milliyetçi olursa, Rus savunmasının çekiciliği de o kadar taraftar kaybedecektir.

Orta Asya uzun süre Rus gücü ve kapitaline değer vermeyecektir. Kafkasya ve Orta Asya'daki Rus nüfusu şimdiden bölgeden ayrılmaya başlamıştır. Bu trend önümüzdeki on yılda muhtemelen artarak devam edecektir, çünkü bu bölgelerde herhangi bir anti-Rus şiddeti bulunmamasına rağmen, Ruslar için buralar artık yaşanması zor hale gelen yerler olmaktadır. Rusya imparatorluğunu yeniden ayağa kaldırmak için ne tür bir çaba (muhtemelen çok yüksek olması gerekecek) sarfetmeye hazır olacaktır?

Kafkasya ve Orta Asya'nın bugün artık bir Rus vakumunda bulunmadığını unutmamak gerekir. Bunlar, geleceklerini etkileyecek diğer önemli güçlerle çevrilmişlerdir. En başta Türkiye'nin diğer Türk Dünyası'nın bağımsızlığını kazanmasında büyük ilgisi vardır. Ankara, kültürel bağları vurgulayarak bölgede kendisi için uygun bir pozisyon yaratmak amacıyla uzun vadeli yatırımlar yapmaktadır. Dil ve etnik yakınlık bu konuda Türklere yardımcı olacaktır. Muhtemelen Türkiye Türkçesi, İngilizce kadar olmasa bile, bölgede daha da yaygınlaşacaktır. Milliyetçi liderlerin de gelecekte ortaya çıkmasıyla Türkiye'nin bölgedeki rolü güçlenecektir. Türkiye, Türk milliyetçiliği ve sünni İslâmın aracılığıyla, bu topraklarda Rus etkisine karşı tek ve gerçek ideolojik rakip olmak için adaydır.

İran, Kafkas ve Orta Asya devletlerine coğrafi açıdan büyük önem teşkil eden

bir ülkedir; bu inkar edilemez. En basitinden İran'ın batıya ve Basra Körfezi'ne açılan tek alternatif yol olması özelliği (Rusya haricinde) bu önemi vurgulamaktadır. Türkmenistan ve Kazakistan gibi petrol ve doğal gazlarını Batı'ya en mantıklı biçimde göndermek isteyen devletler İran'ı kullanmak zorunda kalacaktır. Böylece tüm bu devletler İran'la iyi geçinmek durumunda olacaktır. İran ise tam bu sebepten dolayı Orta Asya'ya islami ideolojisini ihraç etmekle çok dikkatli davranmaktadır.

Son olarak Çin'in rolü jeopolitik bakış açısından çok dikkatle değerlendirilmelidir. Çin ekonomisi son on yılda bir patlama gerçekleştirmiştir. Bu patlama, sınır ötesi ticaret yoluyla kendisini Orta Asya ekonomisinde de ciddi şekilde hissettirmeye başlamıştır. Bu manâda Çin zamanla Rusya'nın bölgedeki ekonomik rolüne rakip olacak, belki de onu aşacaktır. Fakat, bunların yanında olayın bir de negatif yönü vardır. Orta Asya'nın Türk nüfusu tarihi boyunca, kalabalık Çin nüfusunun masif, demografik (nüfus hareketleri ile ilgili) tehditlerinden hoşnut olmamıştır. Şimdiden, Kazakistan ve Kırgızistan'da, bazı Çin yerleşim yerleri meydana gelmeye başlamıştır. Bu durum her iki devletin hükümetlerini çok kızdırmaktadır.

Buna ek olarak Çin bölge için yüksek bir istikrarsızlık faktörüdür. Önümüzdeki on yılda Çin büyük huzursuzluklara sebebiyet verecektir. Çin'de henüz diğer komünist ülkelerde olduğu gibi, politik reform hareketleri başlamamıştır. Bu hareketler başladığında istikrarsızlık daha da tehdit edici boyutlara varacaktır. Büyük sosyalist altyapının çöküşünün getireceği işsizlik sorunuyla da henüz karşılaşmamıştır, Çin. Son olarak Çin'in batı ve kuzeybatı bölgelerinde yaşayan 8 milyon Uygur Türk'ü nüfusunun bağımsızlık istekleri de, bu ülke için ciddi problemler getireceğe benzemektedir. Çin, Uygurlar için de uygun bir model teşkil etmesinden sonra, eski Sovyetler Birliği'nin Türk devletlerinin bağımsızlıklarını ilan etmelerinden büyük endişe duymaya başlamıştır. Beijing (Pekin) gelişen ekonominin ve sınır ötesi ticaretin Uygur Türklerinin bu emellerini yumuşatacağını ummaktadır, fakat bu tabii ki gerçekleşmeyecektir. Acaba Uygurlular bağımsızlıklarını aradığında Orta Asya devletleri ne yapacaktır? (Buna paralel Beijing'teki komünist partinin de yıkılmaya başlayacağını düşünürsek). Ve Rusya'nın tepkisi ne olacaktır? Elbette ki, tarihi ve jeopolitik olarak en büyük rakiplerinden birinin zayıflamasına üzülmeyeceklerdir.

Gelecekte görülmesi muhtemel bu olaylar Orta Asya'yı nasıl etkileyecektir? Orta Asya'nın karakterini değiştirebilecek, bölgede yapılması gereken birçok tamamlanmamış iş vardır. Orta Asya sonuçta tarihi olarak Çin'in, Afganistan'ın, İran'ın ve Kuzey Pakistan'ın da bir kısmını içine alan büyük bir bölgeyi temsil etmektedir. Eğer eski jeopolitik statüsüne dönecek olursa, yeni güçler üzerinde hak iddia etmeye başlayacaktır.

BAZI BÖLGESEL SENARYOLAR

Bölgenin geleceğine bakacak olursak, söz konusu gelecek üzerinde etki

gösterecek birkaç senaryoya göz atmak yardımcı olacaktır. Bu senaryolar sadece, bölgede etkili durumda olan bazı güçler hakkındaki fikirlerdir, kesinlikle günümüzdeki gelişmelerle ilgili kehanetler değildir.

İzmir

1-KAZAKİSTAN

Kazakistan, bölgedeki etnik yönden en hassas devlettir. Kazaklar kendi yurtlarında azınlık durumundadırlar. Millet kurma projesi burada en yoğun şekildedir ve Kazaklar bölgedeki en büyük güç olmayı istemektedirler. (Xinjiang ve Moğol bölgelerini de içine alarak). Bu trendin kaçınılmaz yan ürünü Rus-Kazak sürtüşmesinin doruğa çıkması şeklinde olacaktır. Bu da muhtemelen Kazakistan'ın Rusların baskın olduğu kuzey bölümünün kendinden kopmasına yol açacaktır. Bu olay da kızgın ve küskün bir Kazak devleti yaratacaktır. Şüphesiz ki böyle bir durum bölgenin gelecekteki istikrarı için yapıcı bir unsur olmayacaktır. Kazak milli politikasının özünde Rusyayla her türlü sürtüşmeden kaçınmak yatar. Rus nüfusunun çoğu bölgeyi kademe kademe ve bariyerli bir süreçte terkedene kadar bu politika devam edecektir. Kazakların bu bölgedeki iktidar arayışlarının başarıya ulaşması oldukça şüphelidir.

Kuzey bölgelerini elinde tutamayan bir Kazakistan derinden yaralanmış bir devlet olacaktır. Bu yara, Sovyet kolektivizasyonunun getirdiği demografik facianın (Kazaklar en çok etkilenen Sovyet halkı olmuşlardır) açtığı yaradan da büyük olacaktır. Bu şartlar altında Kazaklar severek, kökten Rus karşıtı olmaya adaydırlar. Kazakistan Çin'e yönelebilir, fakat Çin'den korkmaktadır da. Bir başka ihtimal de, bölgedeki Türk milliyetçi hareketine çanak tutmalarıdır. Bunu ya Özbekistan'la birleşerek yaparlar, ya da daha büyük olan Özbek devletine asimile olmaktan çekinerek yalnız başlarına gerçekleştirirler. Veya Orta Asya milliyetçiliğinin Özbeklere karşı oluşturacağı bir merkez durumuna gelebilirler. Bu durumda da Özbekistan'dan korkan Tacik, Kırgız ve Türkmenleri yanına çekmesi kuvvetle muhtemeldir.

Tacik

2-ÖZBEKİSTAN

Özbekistan'ın gücü bölge içinde bir diğer problemi teşkil etmektedir. Özbekistan tüm devletlerden en çok nüfusa (21 milyon) sahip olanıdır ve bundan da öte Taşkent gibi, uzun süre Orta Asya'nın ticari merkezi olmuş, geçmişin kültürel yerleşim yerlerinin çoğunu topraklarında barındırmaktadır. Fakat Özbekistan gücünü bölgedeki diğer devletleri korkutmak için kullanmaktadır. Bu durum, devletler içindeki Özbek azınlıkları da tedirgin etmektedir. Türkmenistan nüfusunun %9'u, Kırgızistan'ın %13'ü, Tacikistan'ın %24'ü ve Kazakistan'ın %2'sini Özbekler oluşturmaktadır. Bu durum politik baskılara yol açabilir. Özbekistan ve onun oldukça sert liderinin yarattığı korku gelecekte yapılacak ittifakları da etkileyecektir. Tacikistan'daki büyük miktardaki Özbek nüfusu, gelecek için bir sürtüşme ve huzursuzluk kaynağıdır. Tacikistan'ın yakın gelecekteki şekli soru işaretleriyle doludur. Bu devlet

Afganistan'ın kaotik politikalarıyla yakından bağlıdır, çünkü Afganistan'daki Tacik sayısı Tacikistan'daki Tacik sayısından fazladır.

Özbekistan gelecekteki Pan-Türkist ideolojinin meşalesini taşıyacak gibidir. Bölgedeki liderliğe talip olana kadar Rusya'ya karşı oluşacak muhalefetin merkezi olması da muhtemeldir Özbekistan'ın. Bu emelde Kazakistan ile yarış halinde olacaklardır.

Tacik-Özbek sürtüşmesi temelde çok vahim sebeplere dayanmaktadır. Özbekler tarih sahnesinin son zamanlarında Tacik kültürünün merkezine ulaşmışlar ve şimdi de Orta Asya kültürünün büyük ve önemli şehirlerine sahip olmuşlardır. Bu arada da Tacikler bölgenin uzak ve az gelişmiş bir köşesine itilmişlerdir. Tacik-Özbek kavgası Afganistan'a da yayılmıştır. Kuzey Afganistan Orta Asya politikasının bir parçası olmuştur. Özbek muhalefetine karşı Afgan ve Orta Asya Tacikleri daha sık birbirlerine bağlanmışlardır. Tacikler, Özbeklere karşı Rus korumasını kabul eden bölgedeki ilk devlet olabilirler.

Çin'in de Özbekistan'dan korkan devletleri koruma görevini üstlenme fırsatı vardır; özellikle de Özbeklerin Güney Kırgızistan'daki emelleri Kırgızları buna itebilir.

3-TÜRKMENİSTAN

Türkmenler petrol ve doğal gazlarını diğer Orta Asya ile paylaşmayı pek istememektedirler. Bunlar da temelde Özbek karşıtıdır. Türkmenlerin jeopolitik oryantasyonu nerede olacaktır? Türkmenler de Azeriler ve Anadolu Türkleri gibi Oğuz Türkçesi konuşmaktadırlar. Bu bağlantı söz konusu ülkeleri daha da yakınlaştırabilir. Bir başka alternatif de, eğer Aşkabat Özbek baskınlığına karşı dış desteğe ihtiyaç duyarsa, Türkmenistan'ın İran'a doğru yönelmesi olabilir. İran'la olan tarihi düşmanlığa rağmen bu durumla karşılaşabilir. İran Taşkent'i pan-Türkist ideolojinin merkezi olarak görmektedir ve bu yüzden Türkmenleri destekleme yolunu seçecektir.

4-ETNİK TEMİZLİK

Devletlerin millet kurma projeleri ve azınlıkların yer değiştirmeleri devam ettiği müddetçe Orta Asya'da önümüzdeki on yılda bir etnik temizlik işlemi şiddetleneceğe benzemektedir. Ruslar ilk sıradadırlar, diğer milliyetler de nasıplarını alacaklardır.

Özbekistan'ın çevresindeki Özbek nüfusu, Özbek yayılmacılığını besleyen en önemli faktördür. Bu nüfusun kovulması askeri sürtüşmelere yol açabilir.

5-ERMENİSTAN

Ermenistan kendisini Türkiye'ye karşı koruyabilmek için iki asırdır Rusya'ya bağlı yaşamaktadır. Fakat yakın geçmişte bazı Ermeniler bu durumdan hoşnut olmadıklarını dile getirmişlerdir, çünkü Ermenistan ilişkileri güçlü bir biçimde Rus

DAĞILAN SOVYETLER BİRLİĞİ'NDEN DOĞAN DOĞU AVRUPA VE DOĞU TÜRK ÜLKELERİNİN BUGÜNKÜ DURUMLARI ve BU ÜLKELERDEKİ İKTİDAR KAVGALARI

Lokman UZEL *

Milletleri zaman zaman ileri götüren veya geri bırakanlar o milletlerin içinden çıkan kahramanları veya beceriksizleri, korkaklarıdır. Yine milletleri uçurumun kenarından kılpayı kurtaranlar, adlarını tarihe altın harflerle yazdıranlardır. Bütün dünya milletleri içinde durum aynı olmak üzere kahramanlar veya ihanet edenler hep azınlıktadırlar. Ne var ki buna karşılık bir millet diğerinden daha savaşçı veya daha iyi sanatçı, ilimci ve ticaretçi olabilir.

Anadolu insanı, pek çok devletler kurmuş ve yıkmış bir milletin çocukları olarak kahramanlıkları ve ihanetleri görmüş ve hatta türkülerine bile bu tecrübelerini yansıtmıştır. Göktürk, Selçuklu, Osmanlı, Türkiye derken, dünyada en çok devlet tecrübesi olan, kahramanlığı ve ihanetleri derinden tadan toplum olmuştur. Millet olarak topraklarını canla ve kanla korumuştur. Bir Osmanlı topraklarını kaybetmemek için bütün ihanetlere rağmen, toprak bütünlüğünü koruyabilme yolunda yıllarca savaşmıştır.

(*) Türkolog -Eğitimci

etkisi altında kalmaktadır. Ermenistan'a yeni fırsatlar doğurabilecek bir alternatif Türkiye ile tekrar barışma olacaktır. Bu ise, Dağlık Karabağ sorunu çözümlenmeden mümkün görülmemektedir. Öyleyse Ermenistan bu meseleyi çözmeye çalışacaktır. Tabii ki, Rusya bağımlılığından kurtulmayı başarıp Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek isteyen bir Ermenistan için geçerlidir bu. Aynı konu Kafkas politikasına da büyük ölçüde nüfuz edecektir.

Eğer Ermeniler Türkiye ile olan ilişkilerini geliştiremezlerse, bölgedeki diğer büyük güç İran ile yakın bağ kurma yoluna gidebilirler. Rusya Türkiye'yi bölge için bir jeopolitik rakip olarak görmeye devam ederse, gelecekte oluşabilecek Rus-Ermeni-İran koalisyonu ve menfaat ortaklığı Kafkasya için baskın bir model teşkil edecektir.

Graham E. Fuller emekli siyaset bilimcisi olup, takdim ettiğimiz bu yazısı 3-7 Haziran 1995'te Bilkent Üniversitesi tarafından düzenlenen "Yeni Dünya Düzeninde Kafkasya ve Orta Asya" konulu sempozyumda tebliğ edilmiştir.

Buna karşılık Rusya'nın Doğu Avrupa'dan, özellikle yeni kurulan Türk Cumhuriyetler'inden çekilişi değişik ve beklenilmeyen şekilde olmuştur. Rusya'nın devlet yapısı ve devlet adamlarını elbette Türk devlet adamlarıyla karşılaştırmak büyük bir yanlış olacaktır. Bu bakımdan sadece aradaki farklılıkları ortaya koymakla yetineceğim. Herşeyden önce Ruslar elde ettikleri uçsuz bucaksız toprakları işgal ederken, o ülkelerin içinden bulduğu yandaşlarının kendi milletine ihaneti ile ve iç savaşlar çıkararak zayıflattıktan sonra saldırmış ve pek az kan ve can vererek işgallerini gerçekleştirmiştir. ⁽¹⁾ Dökülen kanlar genelde işgal edilen ülkenin kendi halkına aittir.

Böyle olunca Balkanlardan Doğu Türkelleri'ne kadar pek çok ülke Rusya'dan koparken, Rusya sadece bir çıkmaz ortamda olduğu için değil, o devletleri artık kendilerinin yönetebilecek güçte olmadıkları ve zaten Rus halkı o toprakları alırken pek yüksek ölçülerde kan ve can ödemediğinden, bu kopmayı savaşarak engellemeyi denememiştir. Misal; Sekarov gibi dünya çapında ünlü kişilerinin de defalarca Kazakeli'ni terketmeme ve gerekirse savaşarak elde tutma ısrarı ise pek kabul görmemişti.

Bu yazımda Türkiye'de AB'de (Avrupa Birliği) ve ABD'de çok tartışılan ve zaman zaman pek yanlış kanaatlere varılan bir konuyu incelemek ve gündeme getirmek istedim. Neden Sovyetler Birliği'nin (1991) dağılmasından sonra Doğu Avrupa'dan Kafkaslar'a, Kafkaslar'dan yeni Doğu Türkelleri'ne kadar özgürlüğüne kavuşmuş olan devletlerde eski komünist yöneticiler yönetimde kalmışlardır veya yeniden yönetime gelmişlerdir?

Önce bu bölgedeki önemli bazı yönetim değişikliklerine bir göz atalım: Komünist yönetimden kurtulduktan hemen birkaç yıl sonra yönetimi seçimle tekrar eski komünistlere devreden ülke Litvanya'dır. Litvanya ise Komünist yönetimle iki defa yönetilmiş bir ülkedir. 1940-1941 ve 1944-1990 yılları arasında olmak üzere. Şimdiki başbakan Brazauskas, son komünist partisi eski genel sekreteridir. Batılı ölçülerde yenilik yanlısı ve Rusya'dan ayrılışa yönetimde idi. Yani ayrılışa imzasını atan kişidir.

Letonya; yine aynı şekilde kısa bir süre Komünist olmayan yöneticilerin yönetiminde kalmışsa da daha sonra Halk Cephesi'ne karşı olan Guntis Ülmanis devlet başkanı olmuş, (istemedi) komünist olmayan bir partiye hükümeti kurma görevi vermişse de üç eksik oyla güven oyu alamayan sağ kanat lideri Maris Griblats, hükümeti kurma görevini geri vermek zorunda kalmıştır. Şu anda eski komünist, şimdi ise hararetli sol yanlısı Saimnieks Partisi Başkanı Ziedonis Ceveris'e verilmiş

⁽¹⁾ Kazakeli gibi en geniş Türkel'ni Ruslar, Ruslar'ın korkulu düş'ü olan Kenesan'yı Kırgız kardeşlerine tuzığa düşürmüş ve Doğu Türkelleri'nin (Orta Asya) işgalini bundan sonra başlatabilmiştir.

durumda, burada da komunist olmayanlar kadro olarak yeterli olamamışlardır. (2)

Macareli; Gyula Horn 1956 ayaklanmasında rol alan gizli polis, eski komunist, 1989'da Doğu Almanya'ya sınırlarını açarak utanç duvarının yıkılmasına yol açmıştır. Şimdi ise yönetimde.

Slovakya'da ise yine eski komunist Meçiyar yönetimde. **Bulgareli'nde** ise çok kısa bir aradan sonra yine eski komunist yöneticiler iktidarı ellerine alarak, günden güne Türklere eski uygulamalara yol vermeye çalışmaktadırlar. **Romaneli'nde** Çavuşesku'nun düşmesinden sonra İlyesku gelmiş ve komunistler henüz burada yönetimi tekrar ele alamamışlardır. **Doğu Almaneli'nde** de eski komunist partisi genel sekreteri Honeker'in yolunda yürüyen SED ve PDS partileri güçlenirken, SED son belediye seçimlerinde çok başarılı olmuştur. PDS başkanı Oskar Lafontaine ise yönetime gelmede hazırlık içinde. En son olarak şimdide **Poloneli'nde**, 1980'den 1990'a kadar komunistlere karşı direnişte bulunan başkan, bir dönem devlet başkanlığından sonra, ki bunun da son iki yılında hükümet, Pavlak'ın (3) başbakanlığında eski komunistlerle, onlara sıcak bakan Köylü Partisi ile ortaklığından oluşmuştu, yönetimi kaybetti. Bu arada yönetimde iddialı olan 41 yaşındaki eski komunist Kvaşniyevski seçimleri kazanarak ömrünü komunistleri yönetimden uzaklaştırmaya veren **Walesa'yı** yerinden kaydırmıştır.

Komunistlerin yönetime hakim olma işi yeni Türk Cumhuriyetleri'nde nasıl olmuştur? Bu konuda **Azereli; Kazakeli, Kırgızeli, Türkmeneli ve Özbekeli'nden** farklı olarak bir geçiş dönemini yaşamıştır. **Azereli'nde** de Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi kısa bir dönem için komunizme karşı olan Halk Cephesi ve onun başkanı Elçibey göreve gelmişti. Ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinden farklı bir şekilde bir baş kaldırma ile yönetimden uzaklaştırılmıştır. Elçibey, kendisini ve yönetimini koruyacak savunma ağını oluşturamadığı ve eski komunistleri yaptıkları uygulamalardan, işledikleri suçlardan dolayı mahkemelere göndermediği için, iktidarını kolayca kaydırmıştı.

Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmenelleri'nde ise Moskova'nın Sovyetler Birliği dağılmadan (1991) az önce belirlediği devlet başkanlarınca yönetiliyordu. Bu Türkeller'i yeni yöneticileri hakkında pek bilgi sahibi olmadıkları gibi, yeni yöneticiler de halktan yana görünen siyaseti elden bırakmıyorlardı. Bununla birlikte kendilerine rakip olan kişi ve kuruluşları da kısıp alarak, gerekirse sürgüne göndererek iktidarlarını koruyabilmişlerdir. (4) Bununla ilgili bir başka çeşit uygulama da Kazakeli'nde yaşanmaktadır. İktidara sahip güç, ne zaman kendi yönetimi dışında bir muhalefet güç

(2) Reuter Haber Merkezi, NRC Handelsblad, 30.11.1995

(3) Dış İşleri Bakanı Olegovki'nin Rus Başbakanı Çernomirdin'in 1994'te Poloneli'ne yapacağı ziyareti ertelediği eski komunist topuna dahil olan Pavlak tarafından istifaya zorlanmıştır.

(4) Cees Zoon, Volks Krant, 14 Januari 1995.

(4) Lokman Üzel, Özbekeli Türk Hareketi, Gündüz Gazetesi, 29, 30.05.1995.

oluşsa o hareketin yöneticisini elçi olarak yurt dışına göndermektedir. Buna en son misal de **Muhtar Şahan**'ın Kırgızeli'ne, **Olcas Süleyman**'ın da İtalya'ya tayinlerini göstermek mümkündür. Özellikle Olcas Süleyman Yahudiler'in, Ruslar'ın, Türkiye'de hükümete yakın çevrelerin ve MHP'nin de takdirlerini toplamış bir kişiydi. Yeni kurulan Doğu Türk devletlerinden Özbekeli'nde **Birlik Halk Hareketi** ile Türkmeneli'nde **Ağzıbirlik Halk Hareketi** yönetimi devralıp, yürütebilecek hazır bir seviyede iken o ülke yöneticileri tarafından iktidarlara için tehlikeli görülerek kapatılmış, yöneticilerinin pek çoğu da sürgüne gönderilmişlerdir.⁽⁵⁾ Kırgız ve Kazakeli'nde ise eşit şartlarda seçimlere katılma imkanı verilmediği için Halk Cephesi liderleri beklemedeler.

Tabii bir de şunu belirtmek gerekirk; bu eski komunistlerden oluşan yönetimler veya yöneticiler artık kendilerinin ve partilerinin komunist olduklarını iddia ederek iktidara gelmemektedirler, kendi iddialarına göre: Demokrat, pazar ekonomisinden yana, AB (Avrupa Birliği)'nden ve NATO'dan yanadırlar.

Kimlerdir bu kişiler? Pek çoğu küçük yaşlardan beri Rus aileleri tarafından Rus kültürü ile yetiştirilmiş, Rus mekteplerinde ve üniversitelerinde okumuşlar. En can alıcı yan ise pek çoğu Rusla evlenmişlerdir. Ömrü boyunca komunist partisi için çalışmış, komunistliğe gönülden bağlı olmasa da komunist gibi davranışa alışmış kişilerdir. Üstelik, çevrelerindeki de aynı şekilde komunist veya "ajan" mekteplerinde okumuşlar, eğitimden sonra birlikte yönetimin çeşitli kademelerini paylaşmışlardır. Böylece içinde bulundukları çevre/ortam da aynı olduğundan taşlaşmış bir top (grup) oluşturmuşlardır. Bunun sonucu olarak da yönetmeye, devletin varlığından faydalanmaya alışmışlardır. Sovyetler Birliği kendi içerisinde öyle bir çıkmaz duruma gelmişti ki artık eski sistemin ayakta durmasına imkan yoktu. Bu yönetici kesim, azımsanmayacak siyasi tecrübeye sahipti ve komunist düzeni daha fazla savunmanın daha çok Walea'lar (Poloneli) ve Hasan Hoca Ahmetler (Kazakeli) doğuracağını görerek, kendilerine iki çıkış yolu seçmişlerdir. 1. Kapitalizme yöneliş (kendi ölçülerince) 2. "Mafiya" gibi örgütlenmek (iktidarlara korumak için). Bu yolla bir yandan, makam ve mevkilerini yeni ve başka türlü düşünenlere kaptırmamışlar, öte yandan da, kendi çevrelerini aynen koruyarak, eski ilişkilerini devam ettirerek, kapitalistleşmek adına da devletin mallarını aralarında eşit olarak paylaşmak suretiyle özel mülk sahibi olmuşlardır. Bütün bunlar dünyanın gözleri önünde olmuş ve olay dünya yayın organlarında **Rus Hırsızlığı** olarak adlandırılmıştır.⁽⁶⁾ Eski komunist yöneticiler devlet eliyle, gücüyle ve mallarıyla yukarıdan aşağıya girişimciliğe ve açık pazar ekonomisine soyunmuşlardır. Alın size komunistlerden iş adamı, batı tipi mafiya! Olayın başka yönü de var. Yeni gelişmelerle birlikte Komünist Parti tabelası hemen Demokrat veya Halk Partisi'ne çevrilmiş, ihtiyaca göre

(5) Ozot, Demokratik Üzbekistan Uçun, Mustakil Haftalık / İçtimaiy, Siyasi Gazete, May-1992, no: 06, S. 1.

(6) Rus Hırsızlığı, NRC, Handelsblad, 09 Aralık 1995

görev paylaşımı yapılarak aralarından dini, ulusculuğu/milliyetçiliği ve özelleştirmeyi savunacak adamlar belirlemişlerdir. Böylece, hem kendi dışlarında kalan ve dini, milliyetçiliği, özelleştirmeyi savunan siyasi hareketleri gölgeleyebilmişlerdir, hem de din ve milliyet birliğine güvenerek, başta Türkiye olmak üzere dışardan gelen ve gelebilecek yardımları kendi ellerine geçirebilmişlerdir. Misal, tabii gelişen ve yayın organıyla donatılmış ama eski komünistlerin temsil ettikleri muhalefete muhalefet eden kuruluşlar ortaya çıkmıştır.⁽⁷⁾ Şayet eski komünistlerin dışında ve eski komünistlerin güvenini alamayan kişi ve kuruluşlar halkı temsil etmek için ortaya çıkmışlarsa; onlar da eski komünistlerin ellerindeki devlet gücüyle, her türlü zorluk kullanılarak susturulmuş ya da sürgün edilmişlerdir.

Eski yöneticiler güvenlik boşluğunu da mafia örneğini esas alarak kolayca doldurmuşlardır. Eski spor akademisi mezunlarına ve şimdiki öğrencilerine sahip çıkmış, koruma görevlisi adı altında yüksek seviyeli eski komünist devlet adamları ve şimdiki iş adamlarının emirlerine hazır edilmişlerdir. O da yetmeyince buna eski KGB görevlileri eklenmiştir.⁽⁸⁾

Ben herşeye rağmen bu değişikliklerden memnun olmayanların Batılılar'ın dedikleri gibi bölge halkları değil, yine komünist eski yöneticiler olduğunu düşünüyorum. Evet komünizm zamanında; tam iş güvencesi, sabit fiatlar, çok düşük kiralara ve pek çok bedava hizmetler vardı. Bundan da en fazla faydayı yönetici takımı sağlıyordu. Halk o dönemde dışlandığı için bu varlıklardan en az şekilde faydalanan kesimi oluştuyordu. Bir de din yasakları, halkı mutlak şekilde yönetimden ve komünizmden uzaklaştıran etken oluyordu. Zaten bu ülkeler içinde belirleyici etken eskiden de şimdi de halk değil, yönetici kesim olmuştur. Onlara ise iki şey yetiyordu; çalışmadan yaşamak (yiyip, içmek) ve eyleme. Ama eski komünist ülkelerdeki alışılmış bu gelişmelere rağmen Romani ve Arnavuteli bu özelliklerin dışında kalarak, komünist olmayanlar yönetime gelince eski komünistleri cezalandırmışlardır. Eğer öyle yapmamış olsalardı bu iki devlette de şüphesiz eski komünistler, komünist olmayanlardan iktidarı en kısa zamanda gerek Elçibey'e yaptıkları gibi ayaklanmalar, gerek seçimle devralacaklardı. Eski komünist yöneticilerin uyguladıkları bir başka yöntem de kendi elleriyle devletin bütün varlığını paylaşmaları, bunun adını da kapitalizm yapmalarıydı. Kısacası özelleştirme sadece eski komünist partisi üyeleri için geçerli kılınmıştı. Mesela bir köyde devletin beş traktörü var idiyse her biri Komünist Partisi üst komitesi üyelerince sudan ucuz bir şekilde satın alınarak özelleştirme gerçekleştirilmiştir. Üstelik düzensizlik almış başını gidiyordu. Çünkü eskiden hırsızlık kişilerce yapılıyor ve önlenmesi zor olmuyordu. Şimdi ise örgütlü yapılmakta ve suçluların arkasındaki mafya çetesinin başı devlet görevlisi çıkabilmekte, yakalanan suçlu da derhal salınmaktadır. Halkın durumu yine aynı

(7) Gündüz Gazetesi, Yeldoksan Olayları, 2, 05 Kasım 1995, s.8

(8) Hans Nijenhuis, NRC, Günlük Gazete, Ekonomi, 28 Kasım 1995.

halk. Eskiden de, şimdi de aldatılan tarafıdır. Suçlu artık eski komünistler değil, eski komünistlerin uyguladıkları yeni kapitalizmdir. Yanlış olan herşey yenilere, yeniliklere yükleniyordu. Artan işsizlik, sokaklarda dolaşan fahişeler, soygun olayları hepsi de yeni düzenin suçuydu. Halbuki suçlu olan kişiler aynı kişilerdi. **Dünkü komünistler, bugünkü iş adamları ve yöneticilerdir.** Çünkü "**değişen**" komünizmin adı olmuştur. Yöneticiler ve kurallar eski komünizmden kalmadır.

Bu kişilerin önüne bir ekmekle hürriyeti yanyana koysanız ekmeği seçerler hürriyeti değil. Ama bir gerçek varki sessiz çoğunluk olan halk dün de bugün de yılların ezilmişliğiyle henüz söz söyleyecek duruma gelmemiştir, getirilmemiştir.

Şimdi gelelim, Doğu Avrupa, Kafkaslar ve Doğu Türklerinde, 1991 Sovyetlerin dağılmasıyla iktidara gelen komünist olmayan yönetici ve devlet adamlarının yaprak dökümü gibi iktidardan düşmelerine; bu komünist olmayan önderlerin düşüşü ister Elçibey gibi bir başkaldırı ile olsun, isterse Valesa gibi seçimle olsun aslında perde arkasında yatan sebepler hep aynı. a) Destek aldıkları kitle yeni şartlar içinde örgütlenmiş olduklarından yeterli siyasi bilim ve tecrübeye sahip değiller. Onun için de önderlerinin yönetimdeki işlerini kolaylaştıramamaktadırlar. Geçmişte bir Elçibey döneminde görev yapan önemli yöneticilerin pek çoğu da eski komünistlerden oluşmamış mıydı? Üstelik en önemli göreve getirdiği kişilerin Moskova'da görev yapan generallerin damadları oldukları sonradan ortaya çıkmamışlar mıdır? Valesa da aynı durumda idi, zamanının çoğunu eski komünist olan bakanlarını tesirsiz hale getirebilmek için harcıyordu.⁽⁹⁾ Yani üst kademeler hala eski komünist yöneticilerle doldurulmuştu. b) Romaneli ve Arnavuteli dışında diğer eski komünistlerin hakim oldukları ülkelerde suçlu olan komünistler yeni iktidarlar tarafından cezalandırılmadıkları için komünistler, bu ellerde yeniden yönetimi ele geçirme cesareti gösterebilmişlerdir.

Bu da, Rusya'nın zamanında Ruslaşmamış insanları uzun yıllar içinde çeşitli yollarla nasıl devre dışı bıraktığını gözler önüne seriyor. Bu durum Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra iktidara gelen ve Rus yanlısı olmayan önderlerin kadrolarına yerleştirecekleri kişileri kendi yakınları içinden bulamayıp eski komünistlerden olan kişileri kadrolarına almalarından dolayı daha iyi anlaşılabilir. Ama bunu batılılar ve ABD'li yazarlar başkaca anlatarak halkın eski komünistlerden bıkmadığı şeklinde dile getirmektedirler.⁽¹⁰⁾ Sonuç olarak, Doğu Avrupa'dan Kafkaslar'a, Kafkaslar'dan da Yeni Doğu Türkleri'ne kadar Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra da bu ülkelerin yönetimlerine eski komünistlerin hakim olmasının iki ana sebebi olduğunu görüyoruz: 1) Doğu Türkleri'nde muhalefet hareketleri serbest seçim imkanlarına sahip olmadıkları gibi ABD, AB (Avrupa Birliği)'nin bu bölgede doğacak Turancı ve

(9) AFP, Reuter, de Volkskrant, 10 Ocak 1995.

(10) J.L. Heldring, NRC, Günlük Gazete, 24.11.1995.

müslüman güçlü bir devletin varolmasından korkarak eski komunistlerden oluşan hükümetlere destek vermeleri.⁽¹¹⁾ 2) Doğu Avrupa'daki ülkelerde ise muhalefetlerin kendi kadrolarını oluşturamadıkları anlaşılmaktadır. Bu saydığımız eksikliklerin doğurduğu ortamda eski komunistler şimdilik, öz halkları yoksulluk içinde kıvrılırken zevk ve sefalarını sürdürmektedirler.

AB'nin eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri'nde eski komunistlerin devlet yönetimlerine tekrar gelmelerindeki etkisi; a) Ekonomi alanında komunizmden ayrılan Doğu Avrupa ülkelerine vaad ettikleri yardımları yerine getirmeyerek. b) Siyasi alanda ise, Avrupa Birliği hayalini Rusya ile ortaklaşa gerçekleştirmek istemesi sebebiyle Rusya'nın daha da küçük parçalara bölünmesini önlemek maksadıyla Yeltsin'e fazlasıyla destek vermeleri ve hatta Grozni'yi bombalamasına bile yol vermiş olması, (ama buna rağmen Yeltsin'in iktidarda tutunmasının zor olacağı görülecektir). ABD'nin etkisi; ABD'nin 1991 öncesi bu bölgede yarattığı beklentiyi yerine getirmediği gibi bölge devletlerinin (Polonezi, Macareli, Çekeli), Nato'ya alınmalarını sağlamayarak, güvenlik ortamı verilemediği için, üst seviyede ümitsizlik başlamıştır.

Bu bölge devletlerinde eski komunistlerin hükümetleri yönetmeleri, eski yönetim biçimi komunizmi geriye getirebilir mi?

Bu günlerde Moskova'da yapılacak seçimlerde ister komunistler (*), ister milliyetçiler kazansınlar, pek çok Batılı'nın düşündüğü gibi öyle geriye dönüş mümkün olmayacaktır. Kaldığı geriye dönüş olsa bile eskisi gibi bir Brejnev dönemindeki bolluk ve varlık dönemini geriye getiremeyeceklerdir. Önemli olan geriye dönmek değil, halka bugünkü yarım yamalak demokrasinin veremediğini verebilmektir. Kaldığı, bu mümkün olsaydı Moskova 1991'den itibaren Batı'ya doğru yönelir miydi? Peki ne olabilir? Yerine oturmuş, halkın iradesine dayalı yönetimin gelmesi ve getirilmesi geciktirilebilir. Üstelik bütün eski komunistler, halkın sırtından elde ettikleri paraları, Batılı bankalara yatırmış durumdalar. Keza, Batı'daki lükse kendilerini ve üst seviyedeki kadrolarını alıştırmış durumdalar, kadınları ve çocukları Batı üretimi olmayan hiçbir şeyi yemiyor, içmiyorlar. Eskiye dönüş artık birkaç general'in istemesiyle falan gerçekleşir gibi değil. Ancak sallantılı ve sancılı dönem uzatılır o kadar. Yer yer bazı devletler daha sıkı sultanlık uygulaması yapabilirler. Ancak bu bölge insanlarını Orta Doğu'daki mektep görmemiş insanlarla karşılaştırmamak gerekir. Kaldığı batılılar, hristiyan ve katolik olan Doğu Avrupa devletlerini karşılarında görmek istemeyecek ve onları Moskova'ya karşı paraları ve mallarıyla etkileyebileceklerdir. Türk devletlerinde ise Moskova siyasetine karşı ciddi direnişlerin ortaya çıkması mümkün. Mesela, bugünkü Rusya yönetiminden daha ileri seviyede işgalci görünen sağcı Jimovski veya komunist partisinin yönetime gelmesi, yeni Doğu Türk devletlerindeki sağcılar ve özellikle milliyetçi ve dini akımları güçlendirecektir. Kaldığı Rusya 1.

(11) Dünyada Güçlü bir Türk Gücü oluşmaktadır, age, 27 Ocak 1990

(*) Bu yazı, Rusya'daki 17 Aralık 1995 seçimlerinden önce yazılmıştır (İdarenin notu).

MUHAMMAD HAÇİLAEV İLE MÜLAKAT

(“Bizim DAĞISTAN Dergisi” tarafından, Dağıstanlı ünlü karate antrenörü ile yapılan mülakat)

Çev: Musa RAMAZAN

Muhammad, Dağıstan'ın LAK Yöresi KUMA köyünde 1957 senesinde doğmuştur. Ziraat fakültesini bitirdikten sonra, bir süre ziraat uzmanlığı yapmış ve kendi köyünde yöneticilik görevini de yürütmüştür.

Üstün hizmetleri ve spordaki başarılarından dolayı “kahramanlık” madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Muhammad Haçilaev diyor ki: “Ulusumuzun geleceği için en büyük tehlike, nüfusumuzun azlığı değildir. Asıl tehlike içimizden çıkan hainlerin ihanetidir”.

Kuzey Kafkasya ve Dağıstan uruklarının huzursuzluklarını tespit eden Muhammad, Lak halkına hizmet için kurulan “Gazi Kumuk” adlı derneğe 1992 yılında başkan seçilmiştir.

Önemli ve başarılı bir iş adamı da olan Muhammad, Dağıstan halkları arasındaki sorunlara barışçı ve dostça yöntemlerle çözüm bulma gayretlerinden dolayı, Moskova’da bulunan “Dünya Barışına Hizmet Örgütü” tarafından ödüle layık görülmüştür.

Dağıstan Halkı’nın bugünkü kötü yaşam koşullarından kurtulması için mevcut yönetime karşı siyasi muhalefet yapmakta, ancak yöneticiler sessiz kalmaktadırlar.

Muhammad Haçilaev’in fikir ve görüşlerine katılmamak mümkün değildir. Uruklar arası sorunlardan biri de vaktiyle Çeçen sınırına yerleştirilen LAKLAR’ın durumudur.

“Novolak” yöresi denen bu yerde yaşayan Laklara, gerçekten “Yurtsuz” demek lazımdır. Zamanın ne getireceği düşünülmeden rastgele Novolak yöresine iskân edilen bu insanların sorunlarını halletme işini Muhammad Haçilaev üstlenmiştir.

Muhammad, bütün bu yoğun çalışmaları Lak halkı’nın bir evladı olarak ona layık olabilmek için yaptığını, herhangi bir mevki ve mansıp düşünmediğini ifade etmektedir.

milletmeclisi başkanının dediği gibi şimdiki hükümettekiler de, karşı olanlar da komunisttirler, ufak tefek aşırı açıklamalar neyi değiştirebilir.⁽¹²⁾ Rusya’dan korkmak Rusya’ya ödün vermek demektir. Aslında Avrupalı’nın korkması da, Rusya dağıldıkça Türkler’in yeniden toparlanmasından olabilir.

Muhammad Haçilaev konuşmasını şöyle sürdürüyor:

"Gazi Kumuklular 1877 isyanından sonra baskı ve cezalandırma girişimlerine maruz kalmıştır. Yakılan köylerin külleri halâ kalbimizi sızlatmaktadır. Dedelerimiz zincire vurularak Sibiry'a sürülmüşlerdir. O korkunç ıstıraplı sesler bizim namusumuz ve çiğnemenin gururumuzdur. Tarihimiz incelendiğinde ne kadar çok kahraman insan yetiştirdiğimiz görülecektir. Ama, az da olsa aramızdan hainler de çıkmaktadır.

Halkımız anlayışlı ve uyanık olmalıdır. İlk olarak içimizdeki kölelik ve boyun eğmişlik duygularını söküp atmalıyız. İnanç ve düşünce özgürlüğü olmayan yerde ne siyasi reform ne de bağımsızlık gerçekleştirilebilir.

Bakınız size sıradan bir misal vereyim:

1966 yılında Beyrut'ta yayımlanan 'Al – Murisjid' Arapça Ansiklopedik sözlük'te 'Dağıstan, Hazar Denizi'nin batısında ve Ruslara ait bir topraktır. Dağıstanlılar da Rusya sakinleridir' denilmektedir. Demek ki Araplar Dağıstan'ı Rus toprağı, Dağıstanlıları da Rus sanmaktadırlar.

Dağıstan hakkında böyle düşünülmesini kabul edemeyiz. Kaldı ki bugünkü durumda böyle bir vaziyet de yoktur."

B.D. (Bizim Dağıstan)– Muhammad! Sizinle yaptığımız son görüşmede, Dağıstan'ın Rusya Federasyonu'ndan ayrılmasına karşı olduğunuzu anlamıştım; ayrıca mevcut yönetimin mefluç halde olduğunu beyan etmiştiniz. Böyle bir durumda Dağıstan boyları arasında ulusal birlik, kardeşlik ve huzuru sağlamak ve toprak sorunlarını halletmekten yanasınız...

M.H.–Dağıstan'da geçmişte yapılan seçimler, ulusal arzuya dayalı sağlam ve inandırıcı olmamıştır. Seçilenler, gerçek inançlarını ve düşüncelerini hep saklamışlardır.

Vekillerin çoğu yurtseverlik, dayanışma gibi erdemlerin arkasında kişisel çıkarlarını gözetmişlerdir. Bu efendiler halkın başına gelecek felâketleri çok az düşünmektedirler. Şu gerçeği bilmeliyiz: Yönetimdeki beyler, seçimlerden çok önce milletvekili olmak için kendi aralarında örgütlenmektedirler. Bana sorarsanız, bunlar (seçimler sırasında) halkın önünde sosyal ve ekonomik konuları tartışmalı, millî dayanışma hususunda da fikirlerini açıkça beyan etmelidirler. Ortak konu ve ortak siyaset "Dağıstan" olmalıdır.

Ben bütün bu hususlara çözüm getirebilecek güçlü bir parti teşkilâtına ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

B.D.–Muhammad! Böyle bir partinin etnik politikası ne olmalıdır? Bu konuda artı ve eksiler neler olabilir?

M.H.–Son seçimlerde Duma'ya ve Federal Meclis'e kimlerin girdiğini umarım sizler de gayet iyi biliyorsunuz.

İnancım şu ki, gerekli ve doğru olan, Dağıstan Halkı tarafından (eninde sonunda) yerine getirilecektir.

Dağıstan Meclisi bütünlük ve dayanışma içinde bir kuruluş olmalıdır. Her bakanlığın başına buyruk hareket etmesi, sorunların çözümünü zor, hatta imkansız hale getirmektedir.

En önemli artı, Dağıstanlıların birliğidir. Birlik ve beraberlik, geleceğimizin zafer işaretidir.

Eksileri şimdilik görmek istemiyorum. Böyle bir birliğin başarılması için, güvenilir ve güçlü bir lidere ihtiyaç vardır. Tüm Dağıstan Halkı (Avarlar, Laklar, Lezgiler, Dargiler, Kumuklar, Tabasaranlar ve diğerleri) bu lidere inanacak, onun etrafında kenetlenerek acılarına, hastalıklarına çare bulacaktır.

B.D.-Kuzey Kafkasya'nın geleceği için nasıl bir perspektif görüyorsunuz? Rusya Federasyonu içinde mi yoksa bağımsız mı olmalıyız? Muhammad! Dağıstanlılar tarafından kabul görmeyen Rusya Federasyonu Anayasası için neler düşünüyorsunuz?

M.H.-**Yolumuz tektir ve bağımsızlıktır. Bu yol hem uzundur hem de kaçınılmazdır.** Maalesef halkımızın içinde bazı insanların kalblerinde şeytanlar yaşamaktadır.

Ne zaman, nasıl ve hangi yöntemlerle isteklerimize (bağımsızlık) kavuşacağımızı söyleyebilmek için henüz zaman erkendir. Halkımız bu konuyu sürekli düşünmelidir.

Benim düşündüğüm yolda iki şık vardır: "Ya ebediyyen boyunduruk altında köle olarak yaşayacağız, ya da tek bir bayrak altında inançla birleşerek bağımsız olacağız".

Üzülerek söylemeliyim ki toplumlar ancak başlarına felaket geldikten sonra birleşmeye başlarlar.

B.D.-Muhammad! Siz küçük Lak (Gazi Kumuk) halkını yönetmek istiyorsunuz, bunun için çalışıyorsunuz. Halkımız sizin gayretlerinizden haberdar mıdır ve sizi aktif biçimde destekliyor mu?

M.H.-Soruların tümüne açık bir biçimde cevap verebilirim. Hakka ve hukuka dayalı bir yöntemde karar kılınmalıdır. Tabiat tüm varlıkları nasıl birbirine bağlamışsa, ülke siyasetinde de birlikte yaşama zarureti vardır. Şimdi siz kendiniz karar verin.

Bakınız, Lak halkını ALIKHOV yöresinden göç ettirmek, bir diğer halkın yaşam düzenini sıkıntıya sokar ve onu tahrik de edebilir. Bu takdirde huzur kaçır ve karışıklık ortaya çıkar. Böyle bir yapı sağlıklı olur mu?

Bundan çok önemli bir sonuç çıkıyor: Bu ve buna benzer sorunlar tek bir halkın sorunu değildir. Tüm Dağıstanlıların sorunudur.

Yeni seçilecek Dağıstan Parlamentosu bu konuları iyi bilmeli ve en uygun çözüm yollarını da bulmalıdır, diye düşünüyorum.

Maalesef, mevcut hükümet ve onun altındaki yöneticiler "kendilerini artı olarak" görüyorlar. Eksi olarak da bizleri yani gangsterleri, haraççıları vs.'yi gösteriyorlar (Kendileri mükemmel, kötü olan halk. Ç.N.)

Ben şahsen gelecek için iyi hayaller kuramıyorum ama ümitsiz de değilim. Ümitlerimi yeni liderlere bağlıyorum.

Nasıl bir lider gerektiğini yukarıda açıklamıştım. Bugünlerde liderlik için kıpırdanmalar varsa da, gerçek lider henüz ortada gözükmemektedir.

B.D.—Muhammad! Sizi liderlik mevkiinde görmek isteriz. Buna ne dersiniz?

M.H.—Ben aynı kanaatte değilim. Ama liderlik, yapamayacağım bir iş de değildir.

Açıklayım: Dağıstan Halkı inançlı ve anlayışlı olmalıdır. Toplumumuzda siyasi kıpırdanmalar ve çeşitli propagandalar olabilir. Ama bizler, basit şeyler için birbirimizi kırıyoruz. Aramızdaki sürtüşmeler kan davasına dönüşmemelidir.

Şunu hatırlatmakta yarar var: Terörü aklımızdan çıkarmayalım. Köşe başında saklanarak insanları katlediyorlar. Katili o esnada görmek belki mümkün olmuyor. Fakat Tanrı onları görüyor. Ben inanıyorum ki, zamanla bu basit insanlar işledikleri günahları affettirmek için camileri arayacaklardır. Eğer bulamazlarsa bu mabedleri kendileri inşa edeceklerdir.

İnsanları yanlış yola saptıran ve mutsuzluğa götüren en önemli sebep inanç eksikliği ve dinsizliktir. Dünyada insanlar yaşamaya başlayalıdan beri bunca peygamberin gelmesi boşuna değildir.

Artık insanlar, inançsız yaşamının güçlüğüne anlamışlardır. Keza, insanlar arasındaki kötülüklerin yok olması ancak din ile kaimdir. Kabul etmek lazımdır ki yeryüzündeki zenginlik, fakirlik, vs. Allah'ın lûtfudur, keremidir.

Bir zamanlar hepimizin eşit olduğu bir düzeni yaratmaya uğraştık, ama beceremedik, fakirleştik, mutsuzlaştık. Eğer kincilikten, can düşmanlığından, sosyal sınıfcılıktan, marksist tutumdan vazgeçersek, doğru yolu buluruz.

Bugün Rusya'daki insan toplulukları manevi ve ruhi zenginliğe muhtaçtırlar.

İnsanların çoğunluğu aldatılmış olarak hayal içinde yaşamışlardır. Onlar için para önemsiz bir şeydir. Bu durum, 70 yıllık Sovyet yönetiminin sonucuydu.

B.D.—Muhammad! Bizim söyleşimiz siyasetten felsefeye dönüştü.

M.H.—Ben kendime bir açıklama arıyorum. Dün parti teşkilatına kayıtsız şartsız hizmet edenleri anlamaya çalışıyorum. Eski komünistler yine dirsek temasındalar. Bunların yeniden eski dünya görüşlerine dönmeyeceklerini kim garanti edebilir? Böyle ilkesiz ve oportunist insanlara asla güvenemeyiz.

Ben çok defa otomatik silahların karşısına dikilmişimdir. Hiç kimse "Muhammad Haçilaev geri adım attı" diyemez. Eğer bir kez geriye adım atsaydım, Muhammad Haçilaev olamazdım.

Sorabilirsiniz: "Niçin böyleyim?" diye.

Toplumumuzda görünmeyen hastalıklar var. İnsanlar birbirlerini aldatmaya hevesliler. Ama, sonunda aldanan kendileri oluyor.

B.D.—Toplumumuzun mutluluk ve selameti için neler söyleyebilirsiniz?

M.H.—Mutluluk izafi bir kavramdır, şahsa göre değişir. Tarihte nice "bahtsız krallar" ve "bahtlı aptallar" görülmüştür. Bir yerlerde bizlerin kaderleri yazılıdır. Bunu bilmek ve

KUZEY KAFKASYA'DA TÜRK-MOĞOL İZLERİ

- IV -

Halil ERENOĞLU

DAĞISTAN... ÇERKESİSTAN...

Dağıstan, Kuzey Kafkasya Kurtuluş Savaşının ana üssüdür. Büyük Şamil ve Hacı Murad'ın ülkesidir. Buraya araplar Cebeli Elisine demişlerdir. Lisanlar dağı. Bölgenin nüfusuna göre, çok çeşitli dil konuşuluyor. Örnek verelim. "Seni seviyorum" cümlesi kaç türlü söyleniyor:

bulmak imkânsızdır.

Bence mutlu olanlar, Allah'a ve O'nun kudretine inananlar ve sığınanlardır.

Gerçek zenginlik; hayale kapılmadan, akılcıca çalışarak kendini topluma adaya-bilmektir.

Ben daha yüksek kategoriden düşünüyorum. Kişisel menfaatleri gözetmeyerek yapılan hizmetler, er geç mükâfatını görecektir.

Bazen de zenginlik mutluluk yerine mutsuzluk getirir.

Acaba, varlıklı olmak için insanın kendisini harcaması mı gerekir?

Bugün yurdumuzda rahat ve huzurlu bir ortama ihtiyaç vardır.

Ama bizler rahat ve huzur içinde yaşamak için zorlanıyoruz. Çünkü etrafta çılgınlık ve akılsızlık kol geziyor.

Halkın mutluluk ve huzuru en başta özgürlüktür ve bunun için yapılan mücadeledir.

Ben inanıyorum ki bir gün hürriyet ve huzur bizim vatanımıza da yerleşecektir. O zaman halkımız nasıl aldatılmış ve aşağılanmış olduğunu görecek; yüce ve şanlı tarihimize ne kadar bağlı olduğumuzu anlayacaktır.

Geçmişte, bağımsız olarak gelişmemize imkân vermediler.

Bizim hiç değişmeyen bir duygumuz ve inancımız var: "Bizler hür Dağıstanlılarız".

Buna inançla bağlı olduğumuz için, hürriyet ve egemenlik kaçınılmazdır.

B.D.-Muhammad! Teşekkür ederim.

M.H.-Ben de teşekkür ederim.

(NAŞ DAGESTAN – Sayı: 169, 1994 Mahaçkale)

Not: Muhammad Haçılaev Şubat 1995'te Dağıstan Cumhuriyeti Milletvekili seçilmiştir.

Die mun yoköula	Avarca
Zaz vun klanda	Lezgince
Ttun ina ççay bura	Lakça
Hlu nab rigulra	Dargince
Men seni süyemen	Kumukça
Uztaz uvu kkunduzuz	Tabasaranca
Me ture hostenum	Tatça

Görülüyor ki her dağın ardında bir dil var. Ancak ortak dil geleneksel olarak Kumuk Türkçesidir. Oğluna kız beğenmeye giden analar, oğlunun Kumukça bildiğini söylerse, bu onun çok geniş bir çevreyle ilişki kurabileceği anlamına geliyormuş ve tabii tercih nedeni imiş.

Komünizmin baskısından sonra Kumukça, Rusça karşısında herhalde itibarını hayli yitirmiş olmalıdır. Kuzey Kafkas Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1918'de resmi dil Türkçe idi. Bu durum 1930 yılına kadar sürdü. Sonra yeniden kabile dillerine döndü.

Şimdi asıl konumuza dönelim. Dağıstan 1821'de tamamen işgal edildiği halde, bu İmamların savaşları neydi? Kafkasya'da Ruslara boyun eğen halk değil, Çerkes Beyleri, Avar Hanları, Gazikumuk Şamhalları, Haydak Usumileri, Tabasaran Emirleri idi. Yani yöneticilerdi. Belki mecburdular, Ruslara topluca direnmek için birleşemediklerinden, teke tek mukavemete de güçleri yoktu. Bir de kendi iktidarları, belki de Rusların müsamahasına bağlıydı. Zaten bazıları Çar İvan'ın himayesini davet etmişlerdi. Şeyh Mansur'un zuhuru herşeyi altüst etti.

Dünyaya olma mağrur
Zahir oldu İmam Mansur
Münkirlere beşarettir
Zahir oldu İmam Mansur

İmam Mansur'un ortaya çıkışının gerisi gelmiş, Hamzat ve Şamil döneminde işbirlikçi ve Ruslara bağlı yöneticiler haklanmıştı. Şamil'in sorunu Çerkesistan'dı. Çerkeslerle birleşip ortak bir Kuzey Kafkasya Cephesi kuramamıştı. On bin atıyla Rus bölgesi Vladikafkas önünden Kabartay bölgesine geçip, Nalçik'te Kabartaylara cihadı anlattı. Ancak onlardan iltifat ve ilgi göremedi, gerisin geri aynı süratle döndü. İmam Mansur zamanında, Kuban bölgesindeki Çerkesler İmam'a katılmışlardı. Ama artık onlar Rus nüfuzundaydı. Şamil, naiplerinden Mehmet Emin'i Çerkes bölgesinde aynı teşkilatı yapmak üzere gönderdi. Mehmet Emin, Rus taraftarı çerkeslerle uğraşmak zorunda kaldı. 1593'te Çar Feodor, "Çerkeslerin Prensi" ünvanını almıştı. Ruslarla bu içli dışlık, Şeyh Mansur'un cihad davetinden sonra aynı hızla gitmese de, ilişkiler sökülüp atılamadı.

Çerkes Sefer Bey, İstanbul'da padişah taraftarı iken, oğlu Karabatır Ruslara sadık kaldı.

Mehmet Emin, çok sert bir uygulamacıydı da. Şeriattan asla ödün vermedi. Disiplin kurmak istedi. Suç işleyip, Kuban'ın iki yakasına sık sık geçen bir kısım halk, bu katı kurallardan rahatsız oldu. Keza Çerkeslerdeki kast sistemi dolayısıyla, bey ile kölenin

aynı muamele görmesi de hazmedilmedi. Üstelik Mehmet Emin Çigetyahydı. Yani Abazaydı^(*) Çerkesler arasındaki uruk farklılığından doğan yapay öncelikler, işi güçleştirdi. Kırım Savaşı'ndan sonra serbest kalan Rus ordusu, Dağıstan'a yüklenip Şamil'in işini bitirdi, 1859. Vaktiyle Korkunç İvan'a kız veren Temuruk'un kabilesine yardım maksadıyla Çerkesistan'da faaliyet gösteren Ruslar, bu defa bütün Çerkeslere yüklendi, 1864'e kadar, tekmiil Kuzey Kafkasya zulme teslim oldu. Ruslar o kadar planlı bir istila yöntemi izlediler ki yerleştirdikleri Kazaklar yüzünden, hiç yokken bir de Kuban Kazakları, Terek Kazakları peyda oldu. 1779'da işgal edilmiş olan Kabartay bölgesinden sonra, Adige arazisi de tümüyle Rusların eline geçti. Kurtuluş için; artık kırk bin Tatar atlısıyla Kuban'ı gök gürültüsü gibi geçip yetişecek ne bir Selim Giray Han vardı, ne de Dağıstan'a geçip Rus kalelerini yıkarak Kırım'a giren Özdemiroğlu Osman Paşa vardı.

"Kimse çekemezdi çektiği yayı

Ne Çerkes, ne Türk, ne de Nogayı." (Selim Giray Destanı'ndan)

Yayı çekilemeyen Selim Giray Han'ın milleti, artık tehciye tabiydi. Osmanlı Padişahı ile Rus Çarına laşmış, önce Kırım Tatarları, sonra da Kafkas Halkları Türkiye'ye göçürülecekti. Ruslar onlara hür yaşama hakkı tanımıyorlardı. 1567'de Osmanlı Padişahı'na saygılar sunan rus çarı İvan'dan 100 yıl sonra 1770'te bu defa başka bir Rus Çarı, Osmanlı Padişahını tehdit edebiliyordu. "Kalmukları, Kazakları, Nogayları üzerinize salarım." (Alaski Mihaleviç) üzerimize salmak istediği Nogayları, Kırım Harbi'nden sonra mahvedip kalanını da Türkiye'ye sürdü. Kalmukları da İkinci Cihan Savaşı'nda Sibiryaya sürdüler. Şamil'in teslim olmasıyla ilk göç hareketi Dağıstanda başladı. Konuyla ilgili Kumuk Türkçesi bir manzumeyi buraya alıyorum:

Sultan padişah Abdülmecid savunda,
Orus padişah Nikolayın çağında,
Sibustapul degen kale buzuldu,
Neçese ming asker anda tozuldu.
Ol kalanı bek buruvu dağıldı,
Anı içinde kan özenler agıldı.
Art songunda padişahlar sulh etti,
Alınamada bunu yazıp bek etti.
Har bir adam süygen yere gitsin dep,
Kara halk öz paydasın etsin dep.
Avval Türke getti Kırım Tatarlar,
Nogaylara haman kağız alarlar:

Sultan padişah Abdülmecit devrinde
Rus padişahı Nikolayın çağında,
Sivastopol denen kale ele geçirildi,
Binlerce asker orda telef oldu.
O kalenin sağlam duvarları yıkıldı,
Onun içinden kan ırmakları aktı.
En sonunda padişahlar sulh etti,
Sözleşmede bunu yazıp tasdik etti.
Herkes istediği yere gitsin diye,
Halk kendine faydalı olanı yapsın diye.
Önce Kırım Tatarları Türkiye'ye gittiler,
Nogaylara hemen mektup gönderdiler:

* Mehmet Emin'in "abaza" olduğu bazı kaynaklarda geçiyorsa da, "Lak asıllı" olduğu bilinen bir gerçektir. Babası, uzun yıllar Abhazya'da Kalaycılık yaptığı için "abaza" sanılmıştır. (İdarenin notu)

"Ay Nogaylar İstammula geligiz.
Har yahşılık İstammulda bilgiz."
Şol kağıtnı görüp Nogay dağıldı,
Ardından Çerkes halklar ağıldı.
Kumuklara yıldı duvar sattılar,
İyesiz malın yıntık kırga attılar.
Kumuklar anı görüp kuturdu,
Amma kötü kıynlıktan kutuldu.
"Beş altı yüz Kumuk Çeçen biz gettik,
İstammulnu kalasına tez yettik.
Yetip baktık muhacirler işine,
Har birini parmakları dişine.
Har bir yurtta yalçı Kırım Tatarlar,
Adana'da naçasa ming Nogaylar.
Vay kırılıp tolgan ulu togaylar,
Süyeklerin Türkler cuvmay atganlar.
Kalğanları balaların satganlar.
Amma Kumuk Çeçen bulan söz ettik,
Yazıp neçe kağızları tüz ettik:
Türkler bizge yaşarga yer berigiz,
Bizden sizge zarar yetmez bilgiz."
Akay molla köp kaygı etti kalmaga,
Yaşav etmek için bir yer almaga.
Buyruk boldu ortak saban salsın dep.
Akay aytdı, "bulay saçmayın
Sibirge getgen yimik yoketmeyin
Biz gelmedik size yalçı bolmaga,
Har biribiz bir köyde kalmaga."
Amma özü yürüy turup turmağan,
Ol söyledi bu sözleri anlagız,
Yalgan tügöl ol aytganga tınlagız.
Barma süygen artına bir ok atsın,
Barmayların avuzların tohtasın.
Söylemesin bilip bilmey işleni,
Tilni kısmak için bergen işleni.

"Ey Nogaylar İstanbul'a gelin,
Her güzellik İstanbul'da bilin."
Bu mektubu görüp Nogaylar dağıldı,
Arkasından Çerkes halklar aktı.
Kumuklara yıldı sığır sattılar,
Sahipsiz mal gibi kıra attılar.
Kumuklar onu görüp kudurdu,
Ama birçoğu felaketten kurtuldu.
"Beş altı yüz Kumuk Çeçen biz gittik,
İstanbul'un kalesine tez yettik.
Ulaşıp baktık muhacirlerin durumuna,
Her birinin parmakları dişinde.
Her yerde ırgat işçi Kırım Tatarları,
Adana'da bilmem kaç bin Nogaylar.
Kırılıp dolmuş büyük avlular,
Kemiklerini Türkler yıkamadan atmışlar.
Kalanları çocuklarını satmışlar.
Ama Kumuk Çeçen beraber söz verdik,
Nice mektuplar yazıp gönderdik:
Türkler bize yaşamak için yer verin,
Bizden size zarar gelmez bilin."
Akay molla çok uğraştı kalmak için,
Yaşamak üzere bir yer almak için.
Emir verildi ortak tarla sürülsün diye.
Akay söyledi "böyle dağıtmayın
Sibirya'ya gitmişiz gibi yoketmeyin
Biz gelmedik size ırgat işçi olmaya,
Her birimiz bir köyde kalmaya."
Fakat kendisi yürüyüp yorulmadı,
O söyledi bu sözleri anlayın,
Yalan değil onun söylediğini dinleyin.
Gitmek isteyen arkasına bir ok atsın,
Gitmeyenler ağızların kapasın.
Söylemesin bilip bilmeden işleri,
Dili tutmak için verilen dişleri.

Bu göç destanına ilave edecek bir şey yok. Akay Molla derdini dökmüş.

Karadeniz'den Hazar Denizi'ne, kuş uçuşu 1100 km.'lik dağ kuşağı üstündeki halklardan Çigetya'daki yani istiklâlcı Ubih Çigetlerle Abazaların çoğu Türkiye'ye göçtü. Karadeniz sahilindeki Adige halkların büyük çoğunluğu, (doğu Çerkesleri Kabartaylar hariç) göçtü. Uzun Yayla bölgesindeki kabartaylar da bu göç kervanıyla geldiler. 1864 büyük Çerkes Göçü. Benim büyükannem de Elbruz Dağı'nın yamacından göçmüş bir Karaçay kızı. Kuzey Kafkasya'daki Türk izlerini halkların yapısında değil, coğrafyada da görmek mümkündür. Binicilik oyunlarına bile "cigitovka" denir ki, Türkçe "yiğit"ten gelmektedir. Kuzey Kafkasya'nın iki büyük nehri Kuban ve Terek. Kuban, Kuman sözünün Nogayca söylenişidir. Kuman Nehri. Terek, Kıpçak Türkçesinde ağaç, orman anlamındadır. Kırgızca'da da söğüt.^(*) Terek Nehri büyük ölçüde ormanlık arazide akar. Kuban ve Terek nehirlerinin kollarının da isimleri, çoklukla Türkçedir. Şöyle üstünkörü bir bakışla pek çok Türkçe coğrafi ad sayılabilir. Ulular Kalesi, Terek Kale, biraz kuzeyde Şetkale, Kostek, Küdürmez, Sivri Yurt, Kayış Yurt, Hasav Yurt, Yengi Yurt, Alhan Yurt, Çeçen Yurt, Çir Yurt, Berçin Yurt, Bohun Yurt, İzerbeş, Argun Irmağı, Avar Koysu, Kara Koysu, Sulak Irmağı, Ulu Zelençuk, Kiçi Zelençuk...

Hâlâ Türkçe konuşan Nogay, Karaçay, Malkar ve Kumukların köy adlarını saymaya gerek yok.

Zeus'un, ateşi, insanların istifadesine sunan Prometheus'u zincire vurup 1500 yıl Kafkas Dağları'nda bağlı tutması, Ruslara ilham verse gerek. Zeus, bir hayali tanrı iken bu işi yaparsa, Ruslar ellerinde bu kadar silah varken niye yapmasın. Rus mantığına göre doğru.

Vaktiyle kuvvetli bir Rus'a, dünyanın eksenini şu demir direk diye yere batmış bir kalın direk göstermişler. Rus da dünyayı yerinden oynatacağım diye yarı beline kadar toprağa gömülmüş. Şimdi, Zeus'un insanlara yasakladığı ateşi, Çeçenler'in başına yağıdıyor.

KUZAY KAFKASYALI DEYİMİ... TÜRKİYE YURTTAŞLIĞI...

Bugünlerde, çeçen savaşı nedeniyle TV. de olsun, başında olsun, heyecanlı bir üslûpla yorumlar yapılıyor. Hele tekmil Kuzey Kafkasya'yı, Çerkezci bir yaklaşımla Türk dünyasından uzak tutma çabası yaygınlaşıyor. "Kurtuluş Savaşında Çerkes Göçmenleri" isimli bir kitap var. Kitabın önsözünde, Çerkeslerin Türkiye Kurtuluş Savaşındaki önemini kavranmadığından yakınıyor. Üstelik hain Ethem imajının, bilime ve toplumsal yararları karşı bir tutum olup savunulacak bir yönü olmadığından söz ediliyor. Ethem olayı artık tarihe geçmiştir. Ethem'in Kuvayi Milliye dönemindeki hizmetini kimse inkâr etmiyor. Millet O'nu, başlangıçta bir kahraman olarak bağrına basmıştır. Ama olan nedir? "Nizami ordunun emrine girmem" bahanesinin ardında başka bir gerçek var mı? Bu bizim konumuzun dışındadır. Çerkesler, Padişahların akrabası olduktan sonra, önemli mevkilere geldikler. Şahsi yetenek ve cesaretleriyle çok önemli işler yapan Çerkesler de Osmanlı Tarihi'nin iftiharındır. Meselâ; birinci Viyana kuşatmasında, açılan gedikten bir avuç askerle içeri dalan, çevresindekiler öldürüldükten sonra kılıcını sallayarak dövüşe dövüşe Viyana'nın ortasına kadar gidip, toprağa düşen Osmanlı atlısı bir

Çerkesdir. Avusturyalılar bu yiğit adamın heykelini yapıp anısına saygı göstermişlerdir. TV. ye çıkan bazı konuşmacılar, kendilerini Türkiyeli bir Çeçen olarak tanıtıyor. Yirmi yıl önce Türkiye'ye gelen İngiliz kızı Suna Yıldızoğlu bile, kendisini İngiliz kökenli Türk diye takdim ediyor. Bu Türk çevresinde ve yurdunda, bu Çeçenlere Türklük hiç bulaşmamış mı? Çeçen kökenli, Nizip Savaşı serdarı Hafız Mehmet Paşa (Nazım Hikmet'in dedesinin dedesi) Çeçen olduğu için mi, yoksa bu vatanın evladı olduğu için mi serdar yapılmıştır?

İkinci Meşrutiyet İnkılabı'nın ünlü ismi Mahmut Şevket Paşa da bir Çeçendir. Eski Genel Kurmay Başkanı Doğan GÜREŞ ben Türkiyeli bir Çeçenim deseydi, Türk halkını dışlamış, edindiği Türk kimliğini dışlamış olmaz mıydı? Ama gerçeği söyledi. Ben Çeçen kökenli Türküm. Şovcu Cem ÖZER bile, atalarının Çeçen olduğunu keyifle söylüyor ama, ben Çeçen kökenli bir Türküm diyor. Türklük bu kadar dışlanacak bir kavram değildir. Şimdi bir mozaik modası var. Durmadan hesaplar yapılıyor. Mozaik esnafının hesabı şöyle:

On beş milyon kürt, yedi milyon Kuzey Kafkaslı, beş milyon Boşnak, üç milyon Arnavut, iki milyon Gürcü, beş milyon Laz, üç milyon Arap, üç milyon Çingene yani Roman, yedi sekiz milyon da eski Hitit, Fırıkya, Asuri, Geldani, Ermeni, Rum bakiyesi. Geriye beş milyon Türk ya kalıyor ya kalmıyor. Demek ki altmış milyon insana bir avuç Türk zorla lisan öğretti. Beyler, bu mozaik görüşleri Sevr Anlaşması'na yatak hazırlamak için düzenlenmiş tezgâhlardır. Türküm diyenler, aklımızı başımıza almalıyız. Altımız oyuluyor. Azerbaycan Başbakanına Türkçeyi nerede öğrendiniz diye sorup, Özüm Türk yanıtı alınca bu cevabı bir dil kursu sanan spikerler; Kırgızistan'ı Endonezya taraflarında sanan ömrü kolejlerde geçmiş profesörler; Göktürk Kitabeleri'nin maskına masraf edilecek 5000 doları esirgeyen Kültür bakanları; Erzurum'u sınırda sanan başbakanlar; Türk diye bir millet yokmuş, bunu Avrupalılar uydurmuş, Amerika'da bir profesörden öğrendim diyen Cumhurbaşkanları; demokrasiyi yaşatmak adına Sevr Anlaşmasına bile razı politikacılar ülkesi oldu Türkiye. Meclis başkanına göre ülke, birinci meclis şartlarını yaşıyormuş. Ne mecliste o milletvekilleri var, ne de Mustafa Kemal rüzgarını estirecek bir kişi var. Böyle biline.

Eskiden Türk Dünyasının geleceğine dönük umutlar, hep Türkiye'de yeşerip beslenmişti. Bir zaman geldi, ilerici aydınlar maskesi altında, Türk olan her şeye yabancı bir nesil yetişti. Yetki, para ve şöhrat sahibi oldular ve köşe başlarını tuttular. Kimi Amerika, kimi Rus, kimisi Alman, kimi de Fransız hayranı olup, Türk onları gözü ve mantığıyla baktılar. Hele, Türklerin yaşadığı coğrafya demek olan Turan sözünü, sanki bir çeşit siyasi yargılayıcı içtihatı gibi devlet düşmanlığı saydılar. Bugün Türkiye'de, siyasi ikballeri korunma taahhüdüyle, Sevr gibi bir anlaşmaya imza koyacak pek çok politikacı vardı. Dokuz yüz seneden beri çok ağır bedelle ayakta tutulmuş olan bu devlet, artık

* Kuban Irmağı'na Karaçaylılar "Koban Suv" derler. Kanaatimizce "Kobhan Suv" dan (Kalkan Su) geliyor. Yani "akan su: akarsu" demektir. Terek Irmağı'na ise, "Terk Suv" yani "hızlı (akan) su" derler. "Ağaç" anlamına gelen "terek" sözcüğünün, "hızlı" anlamına gelen "terk" sözcüğü ile ilgisi yoktur. (İdarenin notu)

Türk dünyasının sorunudur. Çünkü Türkiye Türklerine demokrasi, bir afyon biçiminde yutturulmuş, Türk milleti "demokrasiyi yaşamak" aldatmacası karşılığı, bölünmesini tartışır hale gelmiştir.

Sevr Anlaşmasını imza için Paris'e giden murahhas heyeti içinde, kendini Türk hâsseden bir kişi yoktur. Bugünkü mozaik edebiyatının altında da o maske vardır. Vaktiyle Osmanlı sarayına kapılanmış ve Türklükten rahatsız bir kaymak tabakasının torunları, bugün Sovyetler Birliğinin dağılıp da Türk Dünyası'nın belirgin biçimde şekillenmesinden derin huzursuzluk duymaktadırlar. İşte bu sebeple, Türk Dünyası aydınları içinde, Türkiye'ye sahip olma bilinci uyanmalı ve Türkiye'nin kaderine Türklerin hükmettiği farkedilmelidir. Batı, Türkiye'yi bir çeşit Truva Atı haline getirdiği demokrasi oyunuyla yoketmek istemektedir. Daha şimdiden Cumhurbaşkanı'na bir sömürge valisi muamelesi yapıp, onun şahsında devlete: Hadi canım sen de demişlerdir. Demirel hazımlıdır. Fevkalâde ayıp etmişlerdir der ve bu işi unuttur, unutturur. Fakat biz millet olarak, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Bosna'ya sokulmamasının Türklüğe hakaret olduğunu bilmeliyiz.

SON

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Umumi Türk Tarihine Giriş	Zeki Velidi Togan.
Türk Ansiklopedisi, Meydan Laouresse, Ansiklopedi Britanika, Tarih ve Toplum Dergisi, Türk Dünyası Tarih Dergisi	
Tarih'de Kafkasya	İsmail Berkok
Şimali Kafkasya	Kadircan Kaflı
Hacı Murad (roman)	Tolstoy
Zamanımızın bir Kahramanı	Lermontov
Kafkas Esiri	De Maistre
Dağıstan ve Dağıstanlılar	Şerafettin Erel
Çıldır Tarihi	Feridun Ababay
Rusya Tarihi	Akdes Nimet Kurad
Kafkasya Hatıraları	Mustafa Butbay
Kür Boyunda Kıpçaklar	Kırzioğlu
Belgelerle Türk Tarihi	
Şehname	Firdevsi
Şecerei Terakim	Ebûl Gazi Bahadır Han
İmam Şamil	Tarık Mümtüz Göztepe
Abrek	Zübeyde Şapli
Çin Tarihi	Eberhard
İkinci Türk Tarih Kurultayı Belgeleri	
Heredot Tarihi	

AVRASYA FERİBOTU OLAYININ TÜRKİYE ve DÜNYADAKİ YANKILARI...

Çeçenli mücahit komutan Salman Raduyev'in "Yalnız Kurt" isimli serdengeçti birliğinin Pervomayskaya köyünde 4 Rus tugayı tarafından kuşatılarak imha edilmeye çalışıldığı günlerde Türk Karasularında ilginç bir gemi kaçırma olayı meydana geldi. Kafkas kökenli Türk geçlerinden bir grup, Trabzon Limanından Soçi'ye sefer yapmakta olan "Avrasya Feribotu"nu ele geçirerek Dünya Kamu oyuna şu mesajı geçti:

"Pervomayskaya köyünde Rus ordusu tarafından Çeçenli mücahitlere karşı girişilen askeri imha harekâtının durdurulmasını ve mücahidlerin serbest bırakılmasını istiyoruz. Aksi takdirde gemide bulunan 137 Rus yolcunun tamamı öldürülerek denize atılacaktır."

İskitlerin Tarihi.....	Ekrem Memiş
Tarihte Türklük.....	Rasonyi
Sibirya'dan.....	Radlof
Çin'in Şimal Komşuları.....	Eberhard
Neşri Tarihi.....	Mehmet Neşri
Timur ve Devleti.....	İsmail Aka
Benim Dağıstanım.....	Resul Hamzatov
Moğolların Gizli Tarihi	
Orhun Kitabeleri	
Sineuzu Yazıtları	
Uluğ Muhammet Han Bitiği.....	Akdes Nimet Kurad
İbnül Esir Tarihi	
Şimali dağıstan'da Harb Hareketi.....	Albay Milyotin
Türk Dünyası Araştırmalı Dergisi	
Kurtuluş Savaşında Çerkes Göçmenleri	
Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi.....	Bahattin Ögel
Anadolu Proto Türkleri.....	Kâzım Mirşan
Timur Tüzükat.....	Alemdar Yalçın
Sinolojiye Giriş.....	Dr. W. Eberhard
Çerkes Tarihi.....	Hayri Ersin - Aysun Kamacı
Çeçenler.....	Şamil Mansur
On üçüncü Kabile.....	Arthur Koestler
Türk Tarihi.....	Hüseyin Namık Orkun

"Aynı şekilde tüm dünyaya sesleniyoruz! Rusya, Çeçenistan'dan çekilmeli ve 11. Aralık. 1994'ten beri sürdürdüğü insanlık dışı girişimlerini durdurmalıdır. Çeçenistan'ın ve tüm Kuzey Kafkasya'nın bağımsızlığını kabul etmelidir."

Olay duyulur duyulmaz Türkiye'de büyük ilgi ve heyecan uyandırdı. Yapılan eylemin Çeçenistan'daki insanlık dışı savaşın durdurulması ve Pervomayskaya'da kuşatılan çeçenli mücahitlerin serbest bırakılması isteklerine mebnî olduğu anlaşıldı. ca. kamu oyunda büyük bir sempati ve destek husule geldi.

Filî durumu gerçekleştiren gençleri muhafazakâr basın "mücahit", liberal basın "eylemci", sol basın da "terörist veya korsan" olarak tavsif etti.

Televizyonlarda genel olarak "eylemci" sözcüğü kullanıldı. Bazı yorumcuların ve sol basının ısrarla "terörist" tabirini kullanması halkın tepkisine sebep oldu.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel "Olay çok ciddidir. Herhangi bir facianın husule gelmesinden endişe duyuyoruz. Kafkas kökenli Türklerin, Çeçenlerin sesini dünyaya duyurmak istemesi tabiidir ve tarihimizin bize yüklediği bir faturadır. Olay karşısında hemen telefon diplomasisini başlatarak Moskova'yı aradım. Ama telefonun öteki ucunda muhatap bulamadım" şeklinde beyanatta bulundu ve eylemcilere "terörist" veya "korsan" tabirleriyle yaklaşmaktan özenle kaçındı. Demirel'in bu ılımlı yaklaşımı takdir ve sempatiyle karşılandı.

Başbakan Tansu Çiller'in CNN'e verdiği beyanatta "terörist" sözcüğünü telaffuz etmesi ve "Avrasya Gemisi'nin İstanbul Boğazına girmesine kesinlikle müsaade etmeyiz" ifadesini kullanması kamu oyunda soğuk karşılandı.

Dışişleri Bakanı Deniz Baykal ise ifadesinde çok dikkatli davrandı ve "eylemci" tabirini tercih etti.

Mesut Yılmaz'ın yaklaşımı daha yumuşaktı: "Ortada bir gerçek var, bu gözardı edilemez. Çeçenistan'da yapılanlar insan hakları adına yüz karasıdır. Dünya kamu oyunun ve türk Hükümeti'nin bu olaya duyarsız kalması sonucunda, (bir eylemle) ilgi çekilmek istenmiştir. Bunu sıradan bir terör eylemi olarak görmek yanlıştır."

Zonguldak ve İstanbul Valileri ile diğer resmî ilgililerin eylemcilere suhuletle yaklaşmaları da kamu oyunda oluşan ma'seri vicdana uygundu.

Rusya'da tam bir şaşkınlık ve dağınıklık hakimdi. Her kafadan bir ses yükseldi. diplomatik teamüller hoyratça çiğnendi. Alkolizmin etkisiyle Korsakof Sendromu'na müptelâ Başkan Yeltsin Türkiye'ye tehditler savurdu. "Karadenizde harekete hazır gemilerimiz var. Gerekirse gider Avrasya Feribotu'nu batırırız" ifadesini kullanarak hem ülkesini hem kendisini küçük duruma düşürdü. Sonradan kendi basınları Yeltsin'i alaylı bir ifade ile şöyle eleştirdi: "Eğer bizim özel birliklerimize İstanbul'a doğru yol verseydik, önce rehinelere birlikte gemiyi batıracaklardı. Ardından, su üstüne çıkmayı başaran rehinelere her birini 'kurtarılanlar' diye ilan edeceklerdi." (Valery Yakov - İzvestia)

Avrasya Feribotu'nun Kafkas kökenli Türk gençleri tarafından rehin alınışının ertesi günü Pervomayskaya'da bir haftadan beri bombardımana tabî tutulan Çeçen mücahitler, komutanları Salman Raduyevle birlikte üçlü muhasarayı yarıp kendi karargâhlarına döndüler. Böylece eylemci gençlerin isteklerinden biri kendiliğinden mutlu sona erdi. Bu da eylemin akışına itidal ve yumuşaklık getirdi. Düzce'li Muhammed Tokcan'ın yönetimindeki eylemciler insancıl davranışlarıyla Türkiye'nin sevgilisi haline geldiler. Keza Dünya kamu oyunun da sempatisini kazandılar.

Yeni Şafak Gazetesi yazarı Afet İlgaz "E La Nave Va - Ve Gemi Gidiyor" başlıklı yazısında duygularını şöyle dile getirdi:

"... Bizim gemi de geliyor. Adı Avrasya. Anlamlar yüklü bir isim. Kıyılardaki bağrıışmaların, çağrıışmaların, panayır aynalarında bozulmuş korku dolu yüzlerin arasından sessiz, sakın, hatta bir anlamda vakur, geliyor. Kıyılarda bağrıışmaların çağrıışmaların anlayamayacağı bir sevgi ve muhabbetle dolu ve kimbilir ne insani anlar yaşanarak, geliyor. Temiz yüzlü, çocuk sesli, sakallı, alınlarında Kelime-i tevhid; uzun boylu, iyi dans eden ve iyi savaşıyan genç adamların yönetiminde geliyor."

Gazetelerin manşet haberlerinde, haber-yorum sayfalarında, köşe yazılarında günlerce ilk sırayı alan "Avrasya Feribotu Olayı" hakkında yazılanlardan bazılarını rastgele buraya alıyoruz. Bu hulasalar almadıklarımızın da özeti olacaktır.

"Bu eylem: Bir milli macera olarak milletçe ve dünyaca izleniyor. Trabzon'dan bir gemi kalkmış, Rusların asırlar süren cinayetlerini, bir film şeridi halinde, duygusuz insanlığa gösteriyor." Türkiye, Ahmet Kabaklı.

"Direnişçilerin kötü şeyler yapmayacak kadar asil kahramanlar oldukları ve Türkiye'yi, mevcut yöneticilerinden daha fazla sevdikleri bilindiği halde, neden olayın korkunç gelişmelere yol açabileceği kuruntusu içine girilmiştir? Rusya'ya karşı 'afedersin ağam' görüntüsü içinde olmayı mazur kılmak için mi?" Yeni Şafak - Ömer Lütfi Mete.

"Çeçen direnişinin dünyanın kör noktasına takıldığı bir dönemde Türkiye'de yaşayan, Türk vatandaşı olan Kafkasyalı kardeşlerimizin başlattıkları eylem, şerefli bir protesto hareketidir. Ve şu ana kadar kan akmaıdan sürdürölmüştür. Bu yüzden onların 'terörist' olduğunu değil iddia etmek, ima etmek bile ihanete eşdeğerdir." Akit - D. Mehmet Doğan

"Eli silahlı insanlara karşı daima 'terörist' gözüyle bakan bu millet, ilk defa bu yürekli delikanlıları 'kahraman' gibi bağrıına bastı. Ekran başında da olsa onları sevdi, onları kucakladı ve onlarla bütünleşti..." Akit - Hasan Karakaya.

Televizyonların haber programlarında eylemciler için "terörist" sözcüğü pek kullanılmadı. Sadece tartışma ve yorumlama programlarında konuşmacılardan az da olsa eylemcilere "terörist", yaptıkları eyleme de "terör" diyenler oldu. Ama bunlar halk tarafından tasvip görmedi.

Bu arada Dışışleri Bakanlığı'nın olaya "terör" olarak bakması ve eylemcileri de "terörist" olarak nitelenmesi kamu oyununda ve muhafazakâr basında tepkilere sebep oldu. Mesalâ, Akit gazetesinde Yılmaz Yalçınır "Ankara, halkımızın duacı olduğı olaylara "Teröristler!..." böğürtüsüyle karşı çıkıyordu" şeklinde tepki gösterdi. Aynı şekilde, Yeni Şafak Gazetisinde Ömer Lütfi Mete "Rusya Korkusundan İllallah" başlıklı bir yazı yazarak "Türkiye'yi yönetenlerin Rusya fobisi, hak etmediğimiz hakaretlere ve kayıplara yol açıyor. Yeltsin ve takımı küstahlaşıırken bizimkiler PKK kompleksine sığınarak diplomatik kofluk ve ödleklığe mazeret üretmeye çalışıyorlar. Avrasya olayının başından sonuna kadar, devleti yönettiğı sanılanların sergilediğı tutum, Türk

milletinin onur kâsesini utançla doldurmuş, sonra da taşa çalıp tuz-buz etmiştir" şeklinde, hariciyemizi yönetenleri eleştirdi ve onları korkaklık ve pısnıklıkla itham ederek şu görüşlere yer verdi: "Kremlin'in ayyaşları, İkinci Dünya Savaşı galiplerinden Stalin'in bile sergileyemediği kadar küstah ve kaba bir üslupla (Jirinovskiy'i saymıyorum bile) Türkiye'yi küçültücü beyanatlar verirken, elçilerinin eline tutuşturdukları metinlerle Dışişleri Bakanlığımız üzerinden resmen 'firça üstüne firça' çekerken boyun bükten beyefendilerimiz, içlerinden Çeçenistan'a da, Kuzey Kafkasya'ya da lanetler yağdıra yağdıra beklemekten başka bir iş yapmadılar."

Buna karşılık yazılı medyamızdaki eski tüfek marksist leninist yazarlar ile onların yetiştirmesi neo-rusofil genç yazarlar "Avrasya Olayı"nı esas mecrasından uzaklaştırarak etkisini azaltmaya, olayı sulandırmaya gayret ettiler. Bunda başarılı da oldular. İlk günlerde "Çeçenistan Meselesi" kamu oyunun ilgi odağı iken, materyalist medya bilahare "eylemci-terörist", "Çeçen-Kürt", "Rusya-Çeçenistan", "Türkiye-PKK" tartışmalarını gündeme getirerek eylemi amacından saptırdı. Tartışmalar birkaç gün daha devam etseydi, "rusofiller" Çeçen Davasına katkıda bulunmak için yapıldığı muhakkak olan "Avrasya Olayı"nı Çeçenistan'ın aleyhine çevireceklerdi.

İnsan bu rusofilleri anlamakta güçlük çekiyor. Rusya Federasyonu'nun dağılması, kardeş esir halkların bağımsızlıklarına kavuşmaları Türkiye'ye ne zarar getirecektir? Çeçen Ülusu'nun kutsal mücadelesini PKK ile benzer saymak hangi mantığa sığar? Bir kere Ruslar ortodoks hristiyan, Çeçenler müslüman; Ruslar kavim ve kültür olarak başka, Çeçenler bambaşka. Oysa Türkiye'de Türkler de kendilerine kürt diyenler de islâm dinine mensuplar. Kültür bağlarıyla birbirlerine bağlı oldukları gibi (karşı çıkanlar olmasına rağmen) kavmi özellikler bakımından da birbirlerine çok yakındırlar. Kendilerine kürt adı verilen insanların sadece Güneydoğu Anadolu'da değil, Türkiye'nin her tarafında yaygın olarak yaşıyorlar ve evlenmeler yoluyla diğer bölgelerde yaşayan insanlarımızla karışıp kaynaşmışlardır ve bu fiili durumun gerçekleşmesi, insanların hür iradeleriyle olmuştur. Çeçenlerle Ruslar arasında böyle bir sıhriyet ve kaynaşma asla bahis konusu olamaz. 200 yıl önce bir Rus generalinin söylediği söz, Rusya'da halâ geçerlidir: "Bir Çeçen çocuğunun öldürülmesi demek, on Rusun yaşaması demektir." Türkiye'de Türkler ile kendilerine Kürt adı verilen vatandaşlarımız arasında böyle bir ayrılık ve böyle bir husumet tarihin bir devrinde olmamıştır.

Hal böyle iken PKK'yı Çeçenlerle bir görmek ve "çifte standart" yavelerini minidarıp durmak neyin nesidir.

Materyalist-sol basında, özellikle köşe yazarları tarafından "Avrasya Olayı" nı çarpıtmak amacıyla kaleme alınan yazılardan bazı örnekler vermek istiyoruz:

"Çeçen teröristlerin eyleminin ilk gününde bu köşede yer alan "PKK terörü" benzetmesi bazı tepkiler aldı. Bu tepkiler bile Doğulu (oryantal) bir çifte standartçılığın toplumumuzda ne kadar yaygın olduğunun kanıtıdır." Başyazı - Yeni Yüzyıl.

"Muhammed ve arkadaşlarının Çeçen kökenli oluşu ve Çeçenistan'a duyulan sempati, olayın terör boyutunu neredeyse yok edip bir tür medyatik maceraya indirgedi. Akıllara 'Feribotu kaçırınlar Çeçen değil de PKK ya da DHKP militanları olsaydı nasıl bir terminoloji hakim olurdu' sorusu da geldi tabii." Aslı Aydıntaşbaş - Yeni Yüzyıl.

"... Hayır, kastımız Kürt meselesi ile Çeçenistan'ın durumunu karşılaştırmak değil. Alınacak tavır ne olursa olsun siyasi ve subjektif olmak zorunda kalacak bir değerlendirme yapmak değil. Kastımız bu iki mesele karşısında takındığımız insani tavrındaki çifte standarda işaret etmek... Masum insanların kimlikleri nedeniyle maruz kaldıkları baskı karşısındaki duyarlılığımızdaki akıl almaz çifte standarda değinmek..." Ali Bayramoğlu - Yeni Yüzyıl.

"Basın ve televizyon kanalları, 209 kişiyi 3 gündür silah zoruyla rehin tutan teröristlerin 'ne kadar iyi niyetli çocuklar' olduğunu ispatlamak için yarışta. Babalarının oğlu gibi konuştukları Muhammed'e ve arkadaşlarına ne isim takacaklarını şaşırdılar. Kimileri sanki ava çıkmış gençlerden bahsedencesine '6 silahlı genç adam' diyor. çoğunluğu da "eylemciler" sözcüğünde karar kıldı. Dikkat edin; kimsenin dili varmıyor terörist demeye..." Gülay Göktürk - Yeni Yüzyıl.

Yukarıdaki örnekleri sadece bir gazeteden aldık. Aynı paraleldeki birçok gazetede de aynı mealda pek çok yazı yazıldı, yorum yapıldı. Bütün bu yazıları okuyan kimsenin kafasında, "Çeçenistan Meselesi'nin dramatik durumu kayboluyor, bunun yerine bir sürü sulandırılmış ifadeler, ilgisiz-anlamsız laf ebelikleri yerleşiyor.

Neyse ki eylemciler işi uzatmadılar. Basınımızın neo-rusofil kalemleri de hızlarını kestiler.

"Pervomayskaya" ve "Avrasya Feribotu Olayı"nın yabancı ülkelerde uyandırdığı yankıları da kısaca özetlemekte yarar vardır.

Guardian: "Kafkaslar patlamaya hazır bir saatli bomba."

Kafkasların, çeşitli etnik ve dini grupları barındıran bir mozaik olduğunu belirten gazete, bu bölgeyle Balkanlar arasında önemli benzerlikler bulunduğunu yazdı. Guardian, milliyetçi Rusya'nın, Türkiye'nin ardında Batı'nın kendi işlerine karışan elini gördüğünü ileri sürdü. Gazete, Türklerin önemli çoğunluğunun Çeçenlerin davasına sempatiyle baktığını da belirtti.

Dail Telgraph: "Yeltsin'in Paniği" başlıklı yorumunda, Rus liderinin izlemekte olduğu Çeçenistan siyasetinin tam bir felaket olduğunu kabul ederek görüşme masasına oturması gerektiğini yazdı. Gazete, Pervomayskaya'ya düzenlenen son saldırıyı Yeltsin'in komünistler ve aşırı milliyetçilerden korktuğunun yeni bir kanıtı olarak değerlendirdi.

Independent: "Batı'nın, Çeçenistan'ın bağımsızlığından ve Yeltsin'in yenilmesinden bir çıkarı olamayacağını" yazan gazete; "ne tarihin ne de uluslararası yasaların Çeçenler'den yana olduğunu" ileri sürdü. Aynı gazete Avrasya Feribotu'nun kaçırılmasını da terörist bir eylem olarak niteledi.

The Times: Çeçenler hakkında geniş bir haber-yoruma yer verilirken, Çeçen Rus çekişmesinin tarihi gelişimi konusunda da bilgiler verildi.

Tolstoy'un "Çeçenlere ilişkin edindiğim izlenim, onların Ruslarla ilgili duygularının nefretten de öte olduğudur" sözleri aktarıldı. Yazıda 1814'te Çar Alexander I.'in "Bütün Çeçenler ölene kadar barış olmayacak" dediği belirtildi.

Modern Çar Yeltsin de aynı şeyi söylemektedir: "Çeçen direnişi kırılıncaya kadar askerî harekâta devam." (B.K.'nin notu)

BBC: Uluslararası TV kanalı SKY'nin yanı sıra, BBC, BBC World Servis ve BBC

Radio-4'te Çeçen Sorunu konusunda konuşan Türkiye'nin Londra Büyükelçisi Özden Sanberk, bir soru üzerine "Türkiye'de Çeçenlere karşı bir sempati olduğunu, ancak bu sorunun Rusya Federasyonu'nda da tartışmalı olduğunu" ifade etti.

Sanberk, "Türkiye'nin Rusya'nın toprak bütünlüğü ve istikrarına, milliyetler sorununun barışçı yollardan çözümüne verdiği önemi" dile getirerek "şiddet olaylarının kabul edilemez olduğunu" ileri sürdü.

Liberation: Avrasya Feribotu'nun kaçırılmasıyla ilgili haber-analizde, Çeçenistan'daki krizin, diğer Kafkas Cumhuriyetlerine sıçrama ihtimali üzerinde duruldu.

Batılı ülkelerin, Rusya'nın toprak bütünlüğüne büyük önem verdikleri hatırlatılan yazıda, geçen sene Çeçenistan'a yapılan saldırılar yüzünden askıya alınan "Rusya'nın Avrupa Konseyi'ne tam üyeliği" nin, Yeltsin'e destek vermek amacıyla, Strasbourg'da yapılacak toplantılarda kabul edilebileceği ifade edildi.

B.K.'nin notu: Avrupa kamu oyu Çeçen Sorunu'nu Rusya gözlüğüyle gördüğü için meselenin künhüne inmiş değil. Geçen yıl "topyekün bir savaş" hüküm sürdüğü için askıya alınan husus, bu yıl aynı soykırım harekâtına devam edildiği halde Rusya Avrupa Konseyi'ne üye kabul edilmiştir. Bize göre daha iyi olmuştur. Zira toplantılarda insaf ve iz'an sahibi bir temsilci, Rusya'nın Çeçenistan'da uyguladığı insanlık dışı siyaseti gündeme getirebilir ve Rusya'yı sıkıntıya düşürebilir.

Le Figaro: Yayımlanan bir yazıda, Çeçen lider Dudayev'in stratejisinin, ayrılıkçı hareketi Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerine yaymak olduğu, ancak bunun şu ana kadar başarıya ulaşmadığı kaydedildi.

Alman Basını: Alman gazeteleri Çeçen ve Abhaz kökenli eylemcilerin silahlarını atarak teslim olmalarına "ilk bakışta sonu görünmeyen eylem, Türkiye'nin insancıl yaklaşımı ve kararlı tutumuyla kan dökülmeden sona erdirildi" şeklinde övgülü yorumlar yaptılar.

Branderburg'da yayınlanan BZ gazetesi, "Türkiye'nin sabır silahı lehine işledi. Eylemcilere zaman tanıdılar. Onlar da şiddetten yana olmadıklarını gösterdiler, teslim oldular" diye yazdı.

Die Welt: "72 saat süren bekleyiş sona erdi. Eylemciler silahlarını atarak teslim oldu. Onları DGM bekliyor" dedi ve "Yeltsin'in, Türkiye'nin davranışını eleştirmesine rağmen kimin haklı çıktığı görüldü" yorumunu yaptı.

Gazetede yer alan bir başka haberde ise, Alman Savunma Bakanı Rühe'nin "Rusya, dışı karşı böbürlenmeyi, caka satmayı bıraksın da, kendini ülke içinde yapacağı büyük ve sabırlı reformlarla gösterebilir" sözlerine yer verildi.

B.K.'nin notu: Dikkat edilirse Alman basını bizim materyalist-sol basından daha insafli ve objektif. "Terörist" sözcüğünü kullanmıyor.

Öte yandan, Rusya'nın dışı karşı caka sattığını, aslında kof ve hantal bir güç olduğunu Alman Dışişleri Bakanı gibi diğer ülkelerin devlet adamlarının da takdir ve tespit etmesini isterdik. Çeçenler, "Rus fobisi"ne tutulan devletlerin vehimlerini giderecek kadar Rusya'nın askeri gücünü ortaya koydular ve korkulacak bir güç olmadığını ispatladılar.

Bura rağmen "bozgun ve panik" hastalığına yakalananların tedavisi çok uzun zaman alıyor. Rusya'nın "bir hiç olduğu" anlaşılınca Dünyanın bu yarısında huzur sağlanacaktır.

BİZİM YORUMUMUZ...

"Avrasya Feribotu Olayı" Çeçenistan Davası'na bir yarar sağladı mı?"

Bu soruya hem olumlu hem de olumsuz cevap vermek mümkündür.

Çeçenistan'daki Rus vahşetine (gaflet uykusuna dalmış) Dünya kamu oyunun dikkatini çekmek bakımından yararlı olmuştur. Ancak bunun etkilerinin uzun süre-
ceği beklenmemelidir.

Rus yönetimine karşı etkili olduğu söylenemez. Moskova'nın otokratları ancak caydırıcı yaptırımlardan etkilenirler. Bu türlü eylemler ve gösteriler bir anlam taşımaz. Meselâ, Pervomayskaya'da bütün portestolara rağmen, eylemci-rehine ayrımı yapılmadan bombardıman uygulanmıştır.

Bu türlü eylemlerin sakıncalı bir yönü de şudur: Şayet eylemcilerle Türk Yetkililer arasında bir anlaşmazlık olup da tatsız bir durum ortaya çıksaydı, Çeçen Halkı en tabii mütefiğini, yegâne destekçisi Türk Halkının sevgi ve desteğini kaybedebilirdi. Bu itibarla eylemin Türkiye sınırları içerisinde olması bizce uygun değildir. Neyse ki olayın seyri, umulandan daha olumlu geçmiş ve Türk kamu oyunun yaygın sevgi ve desteği sağlanmıştır. Bu da masum Çeçen Ulusu'na Tanrı'nın bir lütfudur.

Mahkemelere gelince: Muhammed Tokcan ve arkadaşları pek çok gönüllü avukat tarafından savunulacaktır. Yerli ve yabancı basın da mahkeme safahatını sansasyonel bir şekilde duyuracaktır. Burda dikkat edilmesi gereken husus, materyalist-sol medya'nın "meseleyi çarpıtarak sulandırmasını" önlemektir. Savunmalar yapılırken kişilerin şahsi savunmaları ana hedef olmamalı, Çeçen Ulusu'nun haklı davası ve Rusya'nın Çeçenistan'daki insanlık dışı eylemleri yüksek sesle dünya kamu oyuna duyurulmalıdır. Bu takdirde, tasarlanan amaca tam olmasa da yaklaşmak, hatta ulaşmak mümkündür.

CAHAR DUDAYEV'İN YAKLAŞIMI:

Çeçenistan Devlet Başkanı Cahar Dudayev olayı haber alınca, TGRT aracılığıyla bir mesaj yayınlayarak eylemi gerçekleştirenlere şöyle seslendi: "Kafkasya'nın aziz evlatları, Şeyh Şamil'in torunları! Sizin, Çeçenistan'daki kardeşlerinizi desteklemek için, hayatınızı tehlikeye atarak ortaya koyduğunuz fedakârlığı anlıyorum ve takdirle karşılıyorum. Bugüne kadar Çeçenistan'da yapılan katliamlar, Rus fanatizminin ne olduğunu bütün dünyaya göstermiştir. Fakat Budennovsk, Pervomayskaya ve şimdi de Trabzon'da bütün dünyanın gözleri önünde, mücadelemizde ne kadar haklı olduğumuzu ispatladık" dedi.

Rus yöneticileri için, feribotta bulunan 200 rehinenin, hatta 200 bin ya da bir milyon insanın dahi bir değeri olmadığını ifade eden Dudayev, "Sizin hareketlerinizin ileride Türk halkına ve devletine zarar verebileceğini düşünerek, durumu zora sokmamanızı ve bu krizi Türk Hükümeti ile karşılıklı anlayış ve barış içinde çözmenizi rica ediyorum" şeklinde konuştu.

Diğer Çeçen yetkililer de hadiseye önderleri Cahar Dudayev gibi yaklaştılar.

Birleşik KAFKASYA

GÖZDEN KAÇAN BİR TESPİT

Salman Raduyev'in "Yalnız Kurt" isimli serdengeçti timinin Kızlar (Kızılyar) Baskını ve Pervomayskaya savunması hakkında görsel ve yazılı medyada pek çok haber, yorum, fotoğraf, video film yayımlandı. Çok şeyler yazıldı ve söylendi. Ancak, çok önemli bir tespit gözden kaçtı. Çeçenistan Davası'nın Türk basınındaki yılmaz savunucusu, mücahit yazar Sayın M. Necati ÖZFATURA'nın 22 Ocak 1996 tarihli Türkiye Gazetesindeki köşe yazısının sonuna eklediği "ÖNEMLİ BİR NOT" başlıklı haber, bu önemli tespitin özünü teşkil ediyordu. Sözü geçen önemli haberi aynen alıyoruz (İdare'nin notu):

Londra'dan okuyucum Engin Tunç'un bana telefonla bildirdiğine göre, Londra'daki çeşitli televizyon kanallarında savaş alanından naklen yayın yapan İngiliz muhabirinin naklettiği hususlar şunlardır. 1. İngiliz muhabir Rehinelere; **"Çeçenler sizin arkadaşlarınızı öldürdü mü?"** sorusuna **"hayır bizim arkadaşlarımız, Rus roket ve topçu ateşleriyle ölmüştür. Arkadaşlarımızı Rus askerleri öldürdü"** demişlerdir. 2. **"Mücahitler, son kırksekiz saat yani Çeçenler kuşatmayı yarmadan evvel gıda stokları bittiği halde kendileri aç kalarak yiyeceklerini bize dağıttılar. Onlar aç kalarak mücadele ettiler, ama biz açlık sıkıntısı çekmedik"**. 3. Kuşatma yarılmadan evvel ve Cevher Dudayev'in yolladığı 300 kişi kuşatma altındaki Çeçenleri kurtarmaya geldiklerinde aniden iki kişinin birbirini görmesini engelleyecek kadar kesif bir sis bulutu, köyün etrafını ve civarını kapladı. (Çanakkale Savaşı, Kore, Kıbrıs ve diğer bölgelerde de aynı şekilde görülmüştü). 4. Rus askerleri, helikopter, topçu ve zırhlı araçların saldırılarıyla iktifa etmeyip en gelişmiş roketlerle bölgeyi bombardımana tabi tuttu. Bu roketlerin bir köyü altüst edebileceği düşünülürse binlerce roket Çeçen mücahitlerin bulunduğu araziye atılmıştır. Mücahitler, karadan ve havadan bomba, roket yağmuru altındaydı. 5. Çeçen mücahitlerin etrafında üç çember kuran 4 Rus tugayının genel komutanı olan Rus Generali İngiliz muhabirine "Bu ne cesaret, bu ne inat... 4 tugaya karşı 250 insan dört gün dayanma gücünü nereden alıyor?" diye öfkesini dile getirirken istemeyerek Çeçen mücahitlerin başarısını överken, Yeltsin'de generallere "Bu bir kepezelik..." diyerek yenilgi, hayret ve acizliklerini dile getirmiştir".

UFUK TAVKUL

KAFKASYA DAĞLILARINDA HAYAT ve KÜLTÜR

(Karaçay – Malkar Türklerinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Değişme Üzerine Bir İnceleme)

ÖTÜKEN Yayınevi: İstiklal Cd. Ankara Han 99/3

Tel: 0.212.251 03 50 80060 Beyoğlu / İSTANBUL

Alıntı...

RUSYA'NIN YENİ BATAĞI

Sami KOHEN

PERVOMAIKSKAYA, Rus Federasyonu içindeki ufak Dağıstan'ın Çeçenistan sınırı yakınlarında, ufacık bir köy.. Günlerden beri dünya basını, Kafkasya haritasında bile adı geçmeyen bu 1500 nüfuslu köyle yakından ilgileniyor. Çünkü bu minik köyün insanları, zamanımızın büyük dramlarından birini yaşıyor.. Çünkü Pervomaiskaya, artık yok gibi. Her tarafı yerle bir olmuş. İnsanlarının çoğu ya ölmüş, ya kaçmış..

Köyü harabeye çeviren tankların ve uçakların desteğindeki Rus birlikleri hala mevzilerinde bekliyor. Direnmeye devam eden kalakala 70 kadar Çeçen savaşçısını kıstırmaya devam ediyor ve kaçmasına engel oluyor..

Evet, Pervomaiskaya, artık ölü bir köy. Çeçen direnişinin bir simgesi. Aynı zamanda Rus vahşetinin bir göstergesi..

Bu Dağıstan köyünün akıbeti, Çeçenistan başkenti Grozni'ninkinden farklı değil. Geçen yılın başlarında Rus tankları ve uçakları aynı şekilde Grozni'yi harabeye çevirmemişler miydi?

O zaman Boris Yeltsin başta olmak üzere, Rus liderleri, bu "askeri başarı" sayesinde, Çeçen sorununun çözümlenebileceğini ve Coşar Dudayev'in önderliğindeki direnişin son bulacağını sanmışlardı. Bunun böyle olmadığı, kısa bir zaman sonra direnişçilerin eylemlerini önce Çeçenistan'da, son olarak da Dağıstan'da (ve hatta gemi kaçırma olayı ile Türkiye'de) sürdürmeleri ile açıkça ortaya çıktı.

Ama belli ki, Rus liderleri ve stratejistleri, "Çeçenistan dersi" nden hala gereken sonuçları almış değil..

.....

RUSYA'nın Çeçen ayaklanması karşısındaki hataları, saymakla bitmez!

İlk ve en önemli hatası, Çeçenleri iyi tanımaması, tarihlerini öğrenmemesi ve dolayısı ile bu küçük ulusun bağımsızlık için savaşmakta ne kadar azimli olduklarını bilmemesidir. Rus askeri komutanları, 13 ay önce Çeçenistan'da savaş başladığı zaman, bunun birkaç gün içerisinde bastırılacağını sanmışlardı. **Şimdi bu değerlendirme hatalarının tuzağına düşmüş bulunuyorlar.**

Diğer bir hata, Rusların gerilla savaşında uyguladıkları yöntemlerdir. Batılı askeri uzmanlar, örneğin rehine alan Çeçen savaşçıları karşısında Rus ordusunun düştüğü gülünç durumu anlamakta güçlük çekiyorlar. **Batı Avrupa'da, ABD'de, bu tür savaşlara**

göre yetişmiş stratejistler, kurmaylar, özel vurucu timler vardır. Rusya ise gerilimlere karşı tanklarla, uçaklarla, füzelerle gidiyorlar. Ve sonuçta sivilleri öldürüyorlar, kentleri veya köyleri yerle bir ediyorlar.

Nihayet asıl büyük hataya gelelim: Siyasi sorunların askeri çözümü yoktur. Çeçen sorunu, temelde siyasi bir problemdir. Ülkenin işgali ile, yerleşim yerlerinin yıkılması ile, hatta savaşçıların kısıtlanması ile, bu meseleyi halletmek olanaksızdır...

Rusya bu soruna baştan daha uzlaşıcı ve esnek bir tutum ile yaklaşsaydı, herhalde çatışmaları önleyebilirdi. Ruslar açısından Dudayev'in talepleri (bağımsızlık), kabul edilir binsten sayılmayabilir. Ancak Moskova, Çeçen lideri ile ciddi müzakereye girişmeye hiçbir zaman istekli davranmamış, onu saf dışı etmeye ve kendisine bağlı bir yönetimi iş başına getirmeye çalışmıştır.

Sadece kaba kuvvete başvurmakla direnişçileri dize getirebileceğine inanan Rus yönetimi, sonunda Çeçen batağına saplanıp kalmıştır. Bugün Çeçenistan, Rusya için, ikinci bir Afganistan olmak yolundadır. Hatta, ordan daha da kötü..

.....

DAHA kötüsü şu: Afganistan'da Rus ordusu başarısızlığa uğramış, sonunda bu yabancı ülkeden çekilmiştir. Çeçenistan ise, Rusya Federasyonu toprakları içindedir. Üstelik, hassas Kuzey Kafkasya bölgesindedir.

Rusların Çeçenistan'ı kontrol altında tutmak için kaba kuvvete başvurmalarının esas nedeni şudur: Eğer Çeçenler, Rusya Federasyonu'ndan ayrılırlarsa, Kafkasya'daki diğer "özerk bölgeler" de, (ki Dağıstan da bunlardan biridir) peş peşe aynı şeyi isteyebilecekler ve bunu zorlayacaklardır. O zaman da, Rusya Federasyonu parçalanma tehlikesi ile karşılaşacaktır.

Federasyonun (aynen SSCB gibi) dağılması olasılığı, Rusların kâbusudur. Bunun için de Moskova'da şu sırada etkinliği artan "şahinler", Çeçen direnişine aman verilmemesi gerektiğini savunuyorlar. Ve tanklarla, uçaklarla göz dağı vermek suretiyle bu tür hareketleri önleyebileceklerini ve toprak bütünlüğünü koruyabileceklerini sanıyorlar.

Tarih, böyle değerlendirme hatalarını ve "topyekûn imha" stratejilerini affetmiyor..

MİLLİYET'den

JOHN F. BADDELEY
RUSLARIN KAFKASYA'YI İSTİLASI ve
ŞEYH ŞAMİL

İmam Şamil ve Kafkas Gazavatı'nı En Güzel Anlatan Kaynak Eser.
Mutlaka Okuyunuz.

İsteme Adresi: Kayihan Yayınevi, P.K. 481 Sirkeci / İSTANBUL
Tel: 0.212.513 51 90 - 527 23 84

Alıntı...

DOKUZ KAHRAMAN

Ömer ÖZTÜRKMEN

Dokuz genç... Dokuzunun da alnından öpesim geliyor.
Haklı bir davanın haklı kahramanları..
Onları canım ile yüreğimle tebrik ediyorum..
Onlara terörist diyenleri kınıyorum..
Onlar eylemci, ama hiçbir zaman terörist değil..
Eylemci ile terörist kavramları arasındaki farkı kesinkes ortaya koydular. Her terörist eylemcidir ama, her eylemci terörist değildir.
Bu kahramanlar silahı silah diye kullanmamışlar, silahı mesaj vermek için tutmuşlar.
Ve bir anda Rusya'ya, Yeltsin'i yerinden oynatmışlar.
Şu anda eski solcu ve Marksistlerden iki mülkiye hocası hariç hiç kimse bu dokuz kahramana terörist demedi.
Onların da ağızları çarpılır inşaallah.
Vaktiyle Ankara'daki Mısır Sefareti binasında Filistinli teröristleri kucaklayıp öpen o zamanki içişleri bakımını alkışlayanlar, şimdi kalkmışlar bu mücahitlere terörist diyorlar.
Onları savunanları da kınıyorlar.
Rusya Federasyonu'nu savunuyorlar.
Kafkasya, Rusya Federasyonu'nun arka bahçesidir diyorlar..
Arka bahçesi öyle mi?
Kafkasya, Rusya'nın arka bahçesi ise, Türkiye'nin de ön bahçesidir.
Biz köken olarak inanç dünyası olarak Kafkasya'ya daha yakınız.. Türkiye'de üç milyon Kafkas kökenli Türk yaşıyor.. Çeçen'i, Dağıstan'lısı, Çerkez'i, Karaçay'lısı, kısacası bütün Kafkasya'lılar Orta Asya'dan gelmiş bizim insanlarımızdır.
Türkiye, Rusya'nın hatırı için bu topraklarda yaşayan insanlara bigâne kalamaz.. Bağımsızlık onların da hakkı.
Üç beş firmamız orada inşaat işleri görüyor diye Kafkas halkını savunmasız bırakamayız..
Bu tür davranış bizim için yüz karası olur.
Dokuz kahraman, dokuzunun da alnından öpesim geliyor.

22.01.1996 / TÜRKİYE

KİTAPLAR...

SAVAŞ NESİLLERİ (KAFKASYA – 2)

[Roman, Yazan: Osman ÇELİK. Yayımlayan: TİMAŞ Yayınları. Baskı tarihi: 1994. İsteme adresi: TİMAŞ Yayınları – Türkocağı Cad. İstanbul Tabip Odası İş Hanı, Nr. 17 Kat: 1 Cağaloğlu / İSTANBUL]

Osman Çelik'in Kafkasya Serisi'nin ilk kitabı olan GENAR 1985 yılında yayımlanmıştı. GENAR'ı büyük bir zevk ve heyecanla okuduktan sonra Osman Çelik'e şöyle dediğimi hatırlıyorum: "İkinci ve üçüncü kitabı sıcaklığına yaz. Ara verirken şimdiki konsantrasyonunu bulamazsın". Bürokrasi hayatındaki değişiklikler, sürekli yer değiştirmeler gibi sebeplerle biraz gecikmiş de olsa bu zor ve zahmetli işi başardı. Ancak basım güçlükleri yayımlanmasını bir hayli geciktirdi. Bir bakıma iyi de oldu. Tanınmış yayınevlerimizden TİMAŞ, yazarın her üç kitabını birlikte neşrederek baskı sorununu çözdü ve Osman Çelik'in yıllarını alan Kafkasya Serisi'nin bütünlüğünü sağladı. Böylece sahasında orijinal eserler olan "GENAR", "SAVAŞ NESİLLERİ" ve "ZORUNLU GÖÇ" fikir ve edebiyat dünyamıza kazandırıldı. GENAR'ın birinci baskısını İstanbul'da yayımlanan Kuzey Kafkasya dergisinde tanıtmıştım. Bu kez ikinci kitap olan "SAVAŞ NESİLLERİ" ni okuyucularımıza tanıtacağım.

Osman Çelik GENAR'da, Kafkaslarda (Ruslar gelmeden önceki) hayatı romanlaştırmıştı. Orada, olayların geçtiği ana mahaller Psifabe vadisindeki Çığızac ve Psikuy isimli Şabsığ köyleri idi. Keza aynı köylerde yaşayan Bastı ve Natho aileleri romanın ağırlık merkezini teşkil ediyorlardı.

GENAR'da, Adigey kabilelerinin günlük yaşamları, örf ve adetleri, sosyal ilişkileri, ekonomik hayatları, tabiatın bahşettiği güzellikler ve güçlükler... hikaye edildiği için yazarın romancı kişiliği büyük ölçüde görev almıştı. Bir bakıma kaynak eserlere ve dökümanlara ihtiyaç yoktu. "Savaş Nesilleri" nde ise durum bambaşkadır. Uzun yıllar alan ön araştırmalar, kaynakların değerlendirilmesi ve yorumlanması, keza tarihi gerçeklere uygunluk endişesi hemen dikkati çekmektedir. Ne var ki, Osman Çelik'in usta romancı üslubu, yüzyıllık bir periyot içinde cereyan eden tarihi ve ictimai olayları zevkle okunan bir roman haline getirmiştir.

Savaş Nesilleri'nin hareket noktası yine Psifabe Vadisi'dir. Çığızac ve Psikuy köylerinde hayat devam etmektedir. Ancak mutlu değillerdir. Çünkü Ruslar, şimalden cenuba doğru Adigey'in topraklarını işgal ederek buralara Rusları ve Kazakları yerleştirmektedir. Kuban Irmağı'nın şimalindeki topraklar elden çıkmıştır. Sıra içerilerde yaşayan Adige boylarına gelecektir.

Bastı ailesinin liderliğe namzet genç adamı Pşımaf, Adigey'in ve tüm Kuzey

Kafkasya'nın geleceğini düşünmektedir. Tek çıkar yol ülke çapında ulusal birliğin sağlanmasıdır.

Kararını verir: Karadeniz kıyısına göç edecektir. Orada geçimini ticaretle yaparken, Adigey'in ileri gelenleri ile temas kurarak anayurtlarının savunulması için gayret gösterecektir. Aile meclisinin kararıyla sahile / Tsemez'e göç eder.

O sırada Adige Ürukları kâh tek başlarına, kâh birleşerek Ruslara karşı yurtlarını savunmaktaydılar. Pşimaf kendini tamamen ulusal meselelere verir. Aşeguago Pşıkuy, Hacı Huzbek, Kadı Muhammad Hacı, Hauduko Mansur, Geriyiko Şemiz, Şurukyiko Duğuj, Zaziyiko Muhammad, Zaniko Sefer, İslam Geri, Selim Bey, Kalabatuko Hatuk, İndariko Nogay, Vordeziyiko Dzeps, Batmazyiko Ali, Hacı Tham, Hacı Merzek... gibi sonradan isimleri Adigey tarihine geçecek boy beyleriyle ve lider konumundaki kişilerle tanışır. Adige boylarının hepsinin katılımıyla gerçekleştirilen ünlü **ADEĞUM KURULTAYI**'na katılır.

"Savaş Nesilleri" nde olayların gelişmesi sadece baş kahraman Pşimaf'ın çevresinde dönmüyor. Bütün Kuzey Kafkasya'nın Rus Emperyalizmi'ne karşı direnişi kâh ana hatlarıyla, kâh ayrıntılara inilerek işleniyor. Romanda yerli-yabancı (Rus) yüzlerce isimle tanışıyorsunuz ki bunların büyük kısmı tarihi şahsiyetlerdir. Hayali kahramanlar fevkalâde azdır. Adigey Tarihi'ni bilen bir okuyucu bunu hemen farkedecektir.

Romanın akışı ve varılan sonuçlar bakımından bilgi verilmesi, okuyucunun merak ve heyecanını azaltabilir. Bu itibarla fazla izahata girmeden; kitabı okurken sahife kenarlarına not ettiğim bazı tespitlerimi aynen buraya alıyorum:

"İmam Mansur ile Bastı Kasay arasında konuşmalar ve bilgi alışverişi Çeçence bilen Kabardeyler aracılığıyla yapıldı" görüşü gerçeği yansıtmıyor. O devirde doğuda Kumuk Türkçesi, batıda Kırım Türkçesi ve Karaçay Türkçesi müsterek anlaşma dili olmuştur. Pazarlarda, panayırda da bu dil kullanılırdı. Hatta Rus tacirler de Kafkaslılarla Kırım Türkçesiyle anlaşmışlardır.

General Bibikof'un birliklerinin Adigelerce toptan imha edilmesi konusu anlatılırken şu notu düşmüşüz: Katerina için askerlerinin yok edilmesi önemli değildir. Önemli olan Rus yayılmacılığının kutsal bir anlam kazanmasıdır. Bibikov gibi serse-riler de bu gayenin piyonlarıdır.

Burnunun dibine kadar gelen İmam Mansur hakkında yeterli bilgi edinemeyen ve O'nun stratejisini taktir edemeyen Bab-ı Âli'nin gafleti bağışlanamaz. Ne biçim Halife-i Ru-i Zemin ki müslümanlar Ehl-i Sâlib tarafından yok edilirken kılını bile kıpırdatmıyor!

Kişilerin karakter tasvirlerinde ve fikirlerini ifade de çok tekrar var. Bu da kitabın hacmini kabartmış.

1828 Osmanlı-Rus Savaşı Kuzey Kafkasya'nın mâkûs talihinin en hazin bölümünü teşkil eder. Yazar bu konuyu güzel yorumlamış.

Adigeler, İngilizlerin kendi durumlarından haberdar olduklarını düşünerek seviniyorlar. Oysa yanbaşılarında bulunan Osmanlı Devleti kulaklarını balmumu ile tıkayarak onlara sırtını dönmüştür. Ne acı değil mi? Bu da bizim görüşümüz.

Yazarın "savaş, nesillerin içine sindirdiği bir gelenek olmuştu. Nesiller savaş içinde doğuyor, savaş içinde ölüyorlardı". Tespitine "mükemmel bir yaklaşım" notunu koymuşuz.

Aşağıdaki paragraflar da yazarın, tarihi olayları tahlildeki isabetini göstermek bakımından kırmızı kalemle çizilmiştir:

"Pşimaf genel durumu değerlendirirken, acı gerçeği çok iyi görüyordu. Düzenli bir ordusu ve yönetim merkezi olmayan Adigey'in, sonsuz kaynaklara sahip Rusya'yı durdurması mümkün değildi. Her şeyi tüketmektense; şerefli bir barış yapmak ve yönetime ortak olmak en doğru hareket olacaktı.

Bu şekilde düşünmesine rağmen, görüşlerini açıklamaya cesaret edemiyordu. Çünkü gördüğü kadarıyla toplantılarda başka bir hava esi yordu. Kazanılan küçük zaferlerin, sürekli olacağı sanılıyordu. Hiç bir lider uzlaşmadan yana görünmüyordu."

Geriyo Ali'nin ağzından: "Artık eskiden olduğu gibi birbirinden kopmuş kabileler, başına buyruk aileler halinde yaşayamayız. Mutlak surette birleşmemiz gerekir. Milli Meclisimiz, Milli Bayrağımız olmalıdır".

"Anapa'nın düştüğü o günlerde; şimdi olduğu gibi, büyük bir mânevi çöküntü meydana gelmişti. Kalabatuko Şupagua; kararın ufku aydınlatmak için Milli Meclis, Milli Devlet görüşünü ortaya atmıştı. Toplanan Halk Temsilcileri'ne, tasarladığı projeyi açıklamış ve hazırladığı Adige Bayrağını göstermişti".

Osman Çelik, 8 punto 400 sahifelik kitabına o kadar çok şey sığdırmış ki bunu ancak okuyarak anlamak mümkün.

Örf ve adetlerin işlenişindeki dozaj GENAR'a göre hissedilir derecede azalmış.

KARAÇAY ALĞIŞ

Voy tohtağız
Tohtağanı avruvu tohtasın
Tohtamağanı kurtu kozğalsın

Voy amın degen desın
Demegen terk ölsün

Alğış ayak bal ayak
Kolubuzğa alayık
Tilibizge salayık
Calımayık calbarayık
Sıy Allah'dan kellik kıynlıkdan
Kengde kalayık

Teyri ongarsın
Teyri calbarsın
Onğ aylandırsın
Onğ cürütsün
Onğ kolğa etsin
Onğ colğa iysin

Buna karşılık "kabilecilik anlayışı", "sosyal-tabakalaşmalar", "şövalyelik ruhu", "ferdiyetçilik", "maarifin gelişmemesi", "beynelmilel siyasetin bilinmemesi"... gibi sebeplerle "Ulusal Birlik Şuuru'nun takarrur etmediği" gerçeğini içi yanarak dile getiriyor. Ruslarla yapılan savaşlarda destanı sahnelere pek yer vermiyor. Galibiyetleri de mağlubiyetleri de ölçülü bir şekilde anlatıyor. Duygusalıktan mümkün mertebe kaçınıyor. Akıl ve mantığın kabul etmeyeceği ifadelere iltifat etmiyor.

Osman Çelik'in "GENAR", "SAVAŞ NESİLLERİ" ve "ZORUNLU GÖÇ" isimli kitaplarından oluşan "KAFKASYA SERİSİ" her Kafkaslının evinde bulunması gereken bir kitap takımı. Kafkas kökenli olmayanların da zevk ve heyecanla okuyacakları kitaplar. Ben şahsen, okumayanlar adına üzülüyorum.

Rus emperyalizminin mahiyetini öğrenmek isteyenler bu kitapları okusunlar. Kafkaslıların Rus müstemlekeciliğine karşı verdikleri asırlık istiklal mücadelelerini yakından tanımak ve bilmek isteyenler de bu kitapları okusunlar. Keza, Rusya'nın Kafkaslılara uyguladığı insanlık dışı sürgün ve soykırım siyasetini öğrenmek isteyenler de bu kitapları okusunlar.

Okusunlar ki bugünkü Rusya'nın Çeçenistan'da giriştiği insanlık dışı faaliyetlerin, tarihi Rus siyasetinin değişmeden sürdürülmekte olduğunun bir kanıt olduğunu anlasınlar.

Yılmaz NEVRUZ

Kelgen kelin iğı ayaklı bolsun
İğı kollu bolsun
İğı collu bolsun
Tatlı tilli bolsun
Eruv sözlü bolsun

Kelgen kelin ulanlı kızlı bolsun
Al tabhanı tayakçı bolsun
Ekinçi tabhanı tarakçı bolsun
Tayakçısı işge kirse bilimli bolsun
Toyğa kirse kıymli bolsun
Atha minse süyümlü bolsun
Çapsa da alda bolsun
Kelgen kelin kayımanasına kayınatasına

Tıyresine honşusuna
İğı bolsa butlay urçuk toltursun
Aman bolsa burula cılay oltursun
İğı bolsa çaça bavu
Tabanına tüyrelsin
Kelinle kızla üsüne süyelsin

Teyri köb bersin
Tavla kibik miyik bersin
dünya kibik keng bersin
At berse çabhanın bersin
Öğüz berse tarthanın bersin
İynek berse sütlüsün bersin
Koy berse tüklüsün bersin
Aşığb bersin terk bersin
Cengil bersin köb bersin
Üşençikni cibi kibik
Kurmanlıkni tügü kibik bersin

Bu igilikni bu aşılıknı
Bu üyge nek berdi deb süymegenni
Cekgen öğüzü cükde ölsün
Mingen atı tikde ölsün
Tilese tilek tabmasın
İzlese bilek tabmasın
Dünya malnı karab körsün

Bu üynü körür kıynlığı
Aşatıb içirgen bolsun
Çasav-künü kuvançlık bıla tıñçlık bolsun
Men alğış ete bilmeyme
Allah alğış etsin alğışlık etsin
Payhambar da amin desin

Yakupınar (Ertuğrul) Elde çaşagan, Acılanı Aliysa'nı çaşı **Harun Efendi**'den cazıb alğan: **Sulpağarlanı Azret Aliyni çaşı Yılmaz**

Nefes nefese okuyacağınız bir eser...
İKİ KASIM BİNDOKUZYÜZ KIRKÜÇ
(Karaçay Romanı)

Yazan: HALİMAT BAYRAMUK
Türkiye Türkçesi: Yılmaz NEVRUZ

“İki Kasım Bindokuzyüz Kırküç” yerlerinden yurtlarından sürülen, akıl almaz haksızlıklara zulümlere uğrayan; acılara, sıkıntılara, yokluklara, açlık ve sefaletle göğüs geren insanların metaneti, sabrı ve çektiği çilelerin; tam 14 yıl devam eden bir sürgünün gerçek hikayesidir.

Okuyunuz, başkalarına da okutunuz...

Temin Adresi: K.K. Karaçay – Balkarlılar Kültür ve Yardımlaşma Derneği
Deliklitaş Dr. Hilmi Sk. No. 1/C – ESKİŞEHİR
Tel: 0.222.221 66 97

veya **Mehmet Karaçay** – Posta Çeki No: 112736'ya 200.000 TL. yatırarak,
havale kuponunu yukarıdaki adrese göndermek suretiyle de temin edebilirsiniz.